

Türkiye-AB İlişkilerinde Yeniden Yakınlaşmaya Doğru: Ne Beklemeliyiz?

Referandum
Sonrası
Türkiye-AB
İlişkileri

Fransa
Seçimleri:
Fransa ve AB
için Yeni Bir
Dönem

NATO Zirvesi:
Müttefiklerin
Trump'la İlk
Buluşmasında
Öne Çıkanlar

İKV KURUCU VE MÜTEVELLİ KURUMLARI

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI DERGİSİ İKV'den

G eride bıraktığımız aylar yine gerek iç gerekse dış gündem açısından hareketli ve zorlu bir dönem oldu. Türkiye 16 Nisan referandumu ile önemli bir sistem değişikliğine kapı araladı. Seçmenlerin yüzde 51,41'i Anayasa değişikliği paketi için 'Evet' oyu kullandı ve bu şekilde Türkiye'nin "Cumhurbaşkanlığı" sistemine geçmesini onayladı. Yeni sisteme göre Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinin 2019 yılında yapılması öngörülüyor.

Türkiye'deki bu önemli değişimin uluslararası ve Avrupa'daki yansımaları ise temkinli oldu. AB yetkilileri açıklamalarında sonuçlara saygılı olduklarını ifade etseler de, referan-

dum sırasında mühürsüz oylar ile ilgili alınan karar ve uluslararası gözlemcilerin raporları soru işaretlerine neden oldu. AB'nin ve özellikle Parlamento'nun üzerinde durduğu bir konu da yeni sistemin kuvvetler ayrılığı, yargının bağımsızlığı ve denge ve denetleme mekanizmaları üzerinde nasıl bir etkisi olacağı konusuydu.

Türkiye'de hükümetin önceliği bu dönemde yine terörle mücadele, FETÖ'nün temizlenmesi ve Suriye ve Irak'taki durum olmaya devam etti. Olağanüstü hal uzatılırken, AB ile ilişkilerde 16 Nisan öncesinde oluşan kriz durumu yatıştı ve yerini daha ılımlı bir atmosfere bıraktı.

Nisan sonunda AB Dışişleri Bakanları yaptıkları gayri resmi toplantıda Türkiye'ye kapının açık olduğu, ancak AB'ye girmenin kriterlerinin değişmediği mesajını verdiler. NATO Zirvesine katılmak için Brüksel'e giden Cumhurbaşkanı Erdoğan 25 Mayıs'ta Komisyon Başkanı Juncker ve Konsey Başkanı Tusk ile görüştü ve önümüzdeki 12 aylık dönem için ilişkileri tazeleyecek bir yol haritasının oluşturulması için start verildi.

Türkiye-AB ilişkileri kaygan bir zeminde ilerlerken, ilişkilerin temelinde yer alan sorunlarda çözümsüzlük ne yazık ki devam ediyor. Üyelik müzakereleri resmen kesilmese de, fiilen askıda denebilir. Ekim 2016'da gerçekleşmesi için adımların atıldığı vize süreci de beklemede. Hiçbir AB ülkesi ya da yetkilisi Türkiye'nin üyeliğinden söz etmiyor. Türkiye'de ise müzakere sürecinin bu şekilde

uzaması ve siyasi nedenlerle bloke edilmesi bir hayal kırıklığı ve bıkkınlık yaratmış durumda. 15 Temmuz sonrasında olanlar da bu durumun yerini tam bir güvensizlik ve hatta karşıtlığa bırakmasına yol açtı. Bu koşullarda Türkiye-AB ilişkilerini yenilemek ve AB perspektifini gerçekleştirmek için somut adımlar atılması şart.

Dergimizin Nisan-Mayıs sayısında Türkiye ve AB gündemini şekillendiren konular İKV uzmanları tarafından yorumlandı. Görüş bölümünde, son dönem Türkiye-AB ilişkilerindeki gelişmeleri irdeleyen yazılar yer alıyor. İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas ve İKV Araştırma Müdürü Çisel İleri, 16 Nisan referandumu sonrası Türkiye-AB ilişkilerini mercek altına alıyor. Prof. Dr. S. Rıdvan Karluk, Türkiye-AB ilişkilerinin son dönemde geçirdiği dönüşümleri, karşı karşıya olunan zorlukları ve AB'ye üyelik perspektifinin önemini değerlendiriyor.

Dosya bölümünde ise İKV Uzman Yardımcısı Emre Ataç, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma kararı sonrası gelişmeleri bize aktarmaya devam ediyor. 29 Nisan'da Brüksel'de bir araya gelen AB liderleri Brexit müzakere süreci kriterlerini belirledi. Brexit müzakere sürecindeki ayrışma noktalarının ve Birleşik Krallık erken seçim dinamiklerinin yorumlandığı yazıda 22 Mayıs'ta gerçekleştirilen terör saldırısına da değiniliyor.

Dosya bölümünün devamında İKV Kıdemli Uzmanı Sema Gençay Çapanoğlu, Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimlerini popülist ve liberal görüşlerin çarpışması ekseninde yorumluyor. Eski Ekonomi Bakanı Emmanuel Macron'un zaferi sonrası Türkiye-Fransa ilişkilerindeki olası değişimlere de değinilen yazı, dönüşüm geçiren Fransız siyasi sistemini de irdeleyor.

İnfografiklerle AB bölümünde bilim ve araştırma verilerini bizlere sunan İKV Uzman Yardımcısı Deniz Servantie, AB'nin 2020 ve Türkiye'nin 2023 AR-GE hedeflerini inceliyor. Avrupa bütünleşme sürecindeki önemli şehirlerin tanıtıldığı

Sembol Şehirler bölümünde İKV Uzmanı Ahmet Ceran Hollanda tarihinin en köklü miraslarından kabul edilen Maastricht şehrini bize tanıtıyor. Yazıda aynı zamanda, 7 Şubat 1992 tarihinde Maastricht'te imzalanan ve Avrupa Topluluklarını tek yapı altında birleştiren Avrupa Birliği Antlaşması'nın detaylarına da yer veriliyor.

Politik Avrupa bölümüne geldiğinde İKV Kıdemli Uzmanı Yeliz Şahin, 25 Mayıs'ta gerçekleşen NATO Zirvesi'ni bizler için yorumluyor. 45'inci ABD Başkanı Trump'ın ilk kez katıldığı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın AB liderleriyle görüştüğü NATO Zirvesi'nde ele alınan terörle mücadele ve savunma işbirliği eylem planlarının analiz edildiği yazıda Trump ile AB arasındaki dinamikler de gözler önüne seriliyor.

İKV Brüksel Temsilcisi Haluk Nuray, bu sayımızda Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleri sürecinde yaşanan aksamları siyasi-sosyal ve tarihi dinamikler çerçevesinde değerlendiriyor. Ekonomi Masası'nda İKV Kıdemli Uzmanı Sema Gençay Çapanoğlu Avrupa Komisyonu tarafından 11 Mayıs'ta yayımlanan Ekonomik Tahmin Raporu'nu irdeleyor ve istikrar kazanan AB büyümesinin detaylarını bizlerle paylaşıyor.

İş Dünyasının AB Perspektifi'nde İKV Uzman Yardımcısı Merve Özcan Dünya Bankası'nın 25 Ekim 2016'da yayımladığı "İş Yapma Raporu 2017: Herkes İçin Fırsat Eşitliği"ni bizler için inceliyor ve Türkiye'deki iş dünyası gelişmelerini aktarıyor. AB hukukuna ayna tutan Güncel Hukuk bölümünde Dr. Ozan Turhan, Brexit kararı sonrası yaşanan hukuki ve siyasi tartışmaları Carpenter Kararı kapsamında değerlendiriyor.

Küresel Gündem bölümünde, bu sayımızda İran seçimleri işleniyor ve Uzman Yardımcısı Emre Ataç, Hasan Ruhani'nin ikinci zaferini ve uluslararası arenadaki olası sonuçlarını değerlendiriyor. Ayın Yayını bölümünde Avrupa Komisyonu'nun 10 Mayıs'ta yayımladığı "Küreselleşmeyi Yönetmek" raporunu

yorumlayan İKV Uzman Yardımcısı Selvi Eren, AB'nin korumacı politikalarla ilgili fikirlerini aktarıyor.

Son olarak, Ekoloji Penceresi bölümü bu ay, İKV Uzmanı İlge Kıvılcım'ın Avrupa elektrik sektörünün kömürsüz gelecek kararı ve bu kararda Türkiye'nin yeri hakkındaki yorum ve analizlerini bizlere sunuyor.

Önümüzdeki günlerde Türkiye-AB ilişkilerinde yazılarımızda ortaya koyduğumuz yenilenmeyi görmeyi ümit ediyor, keyifli okumalar diliyoruz. ■

218

NİSAN-MAYIS
2017

İKVDEN

İKVD FAALİYETLERİ

- 6 TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu B20 Almanya Zirvesi'ne Katıldı
- 6 İKV Başkanı Zeytinoğlu TOBB Genel Kurulu'na Katıldı
- 7 "Türkiye'siz Avrupa, Avrupa'sız Türkiye Olmaz"
- 8 "Diyalog ve Güven, İlişkileri İki Taraf için de Daha Verimli Hale Getirir"
- 10 "Referandum Sonuçlarının Milletimiz için Hayırlı Olmasını Diliyoruz"
- 10 Türkiye-AB Gençlik Forumu İstanbul'da Düzenlendi
- 11 Avrupa Haftası Etkinlikleri Gerçekleştirdi
- 12 İKV, Avrupa Parlamentosunda Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceğini Ele Aldı
- 13 İKV Heyeti Brüksel'de Temeaslarda Bulundu
- 13 İKV Başkan Yardımcısı Zeynep Bodur Okyay'a İTÜ'den Fahri Doktora Unvanı Verildi
- 14 İKV, Gaziantep'te Gümrük Birliği'ni Masaya Yatırdı
- 14 İKV Gümrük Birliği Sürecini Bahçeşehir Üniversitesi'nde Ele Aldı
- 14 İKV, Eskişehir'de Gümrük Birliği'nin Etkilerini Anlattı
- 15 İKV, Samsun'da Gümrük Birliği Sürecini Masaya Yatırdı
- 15 İKV, Türkiye-AB İlişkileri Ekseninde Gümrük Birliği'ni Ankara'da Gündeme Aldı
- 16 İKV, Denizli'de Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkilerini Açıkladı
- 17 İKV, Giresun'da Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi Sürecini Detaylarıyla Aktardı
- 17 İKV, Antalya'da Gümrük Birliği'nin Güncellenmesinin Etkilerini Anlattı
- 18 İKV Güncellenen Gümrük Birliği'nin Etkilerini Zonguldak'ta Değerlendirdi
- 18 İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Türk-Alman Üniversitesi'nde Gümrük Birliği'ni Anlattı
- 19 İKV, Ankara'da Yapılan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çalıştay'ında Yer Aldı
- 20 İKV'den Yeni Yayın: Türkiye-AB Mülteci Sözlüğü
- 21 İKV Serbest Ticaret, Açık Sınırlar, Çok Taraflı Ticaret Anlaşmaları Konulu Toplantıya Katıldı
- 21 "Manchester'da Gerçekleştirilen Terör Saldırısını Kınıyoruz"

GÜNDEM

- 22 AB Gündemi
- 24 Türkiye-AB Gündemi

GÖRÜŞ

- 26 AB ile Yeni Bir Sayfa mı Açılıyor?
- 30 Türkiye-AB İlişkilerinde Yeniden Yakınlaşmaya Doğru: Ne Beklemeliyiz?
- 34 Referandum Sonrası Türkiye-AB İlişkileri

DOSYA

- 38 Brexit Özel Zirvesi: AB'nin Temel Müzakere İlkeleri
- 42 Fransa Seçimleri: Fransa ve AB için Yeni Bir Dönem

EKONOMİ MASASI

48 Bahar Dönemi Ekonomik Tahmin Raporu: AB'de Büyüme ve İstikrar Kazanıyor

İFOGRAFIKLERLE AB

52 AB ve Türkiye'de Temel Bilim ve Araştırma Verileri

POLİTİK AVRUPA

54 NATO Zirvesi: Müttefiklerin Trump'la İlk Buluşmasında Öne Çıkanlar

İŞ DÜNYASININ AB PERSPEKTİFİ

60 Türkiye'de İş ve Yatırım Ortamı Nereye Gidiyor?

KÜRESEL GÜNDEM

64 İran'da Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

ERASMUS'UN 30'UNCU YILI

68 "Gönüllülük" Alanında Bir İyi Uygulama Örneği: Avrupa Gönüllü Hizmeti

EKOLOJİ PENCERESİ

70 Avrupa Elektrik Sektörünün Kömürsüz Yatırım Planı

AYIN YAYINI

74 Tehditlerin ve Fırsatların Farkında Olarak "Küreselleşmeyi Yönetmek"

SEMBOL ŞEHİRLER

76 Sütunları Üzerinde AB'nin Yükseldiği Şehir: Maastricht

GÜNCEL HUKUK

78 ABAD ve Hizmetlerin Serbest Dolaşımı (1): Carpenter Kararı

BRÜKSEL'DEN BAKINCA

80 Türkiye-AB İlişkileri Bir Tren Kazası Daha Atlattı, Tren Gene Devrilmedi: İyi de Nereye Kadar?

TOBB Başkanı Hisarcıkloğlu B20 Almanya Zirvesi'ne Katıldı

TOBBA Başkanı M. Rifat Hisarcıkloğlu, Almanya'nın G20 Dönem Başkanlığı vesilesiyle 2-3 Mayıs 2017 tarihlerinde Berlin'de düzenlenen B20 Almanya Zirvesi'ne katıldı. B20 Türkiye Dönem Başkanlığı süresince edindiği tecrübeleri muhatapları ile paylaşan Hisarcıkloğlu, ayrıca B20 Almanya Tavsiye Kararlarının, Şansölye Angela Merkel'e iletildiği ve Merkel'in konuşma yaptığı oturuma da katıldı.

TOBB Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Ender Yorgancılar'ın da iştirak ettiği toplantılar süresince, 2018 yılı B20 Arjantin Dönem Başkanlığını üstlenen Daniel Funes de Rioja ve Avrupa Komisyonu Eski Başkan Yardımcısı Günter Verheugen ile de ikili görüşme gerçekleştirildi. Aynı zamanda Alman iş dünyası temsilcileri ile görüşmelerde bulunuldu. ■

İKV Başkanı Zeytinoğlu TOBB Genel Kurulu'na Katıldı

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu 24 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenen 73'üncü TOBB Genel Kurulu'na katıldı. TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıkloğlu Genel Kurul'un açılışında yaptığı konuşmada "Zaman, daha güçlü Türkiye için, dayanışma içinde olma ve geleceğe odaklanma zamanı. Türkiye'nin yarımını, bugününden

çok daha güzel yapma zamanı" ifadesini kullandı.

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıkloğlu'nun evsahipliğinde TOBB ETÜ Spor Salonu'nda gerçekleştirilen Genel Kurul'a Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, bakanlar, TOBB delegeleri, camianın temsilcileri ve çok sayıda basın mensubu katıldı. ■

“Türkiye’siz Avrupa, Avrupa’sız Türkiye Olmaz”

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi’nin almış olduğu karara ilişkin bir açıklama yaptı.

reci kapsamında değerlendirildiğini ve tekrar denetim sürecine alınması halinde Arnavutluk, Bosna Hersek, Sırbistan, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Ukrayna, Moldova ve Rusya ile birlikte denetim altında bulunan üyelerden biri olacağına dikkat çekti.

Son olarak İKV Başkanı, Türkiye’de siyasi gelişmeler ve Anayasa referandumu sonrasındaki sürecin 26 Nisan’da Avrupa Parlamentosunda görüşüleceğini ve 28-29 Nisan tarihlerinde de AB Dışişleri Bakanlarının gayri resmî toplantısında müzakere sürecinin değerlendirilmesinin beklendiğini hatırlattı ve Avrupa ülkelerine Türkiye’yi dışlayıcı kararlar almamaları çağrısında bulundu.

Zeytinoğlu, Türkiye’nin Avrupa ve Avrupa kurumlarından dışlanmasının kabul edilemez olduğunu belirterek sözlerini şöyle sürdürdü:

“Tarih boyunca Türkiye’nin Avrupa’nın ayrılmaz bir parçası olduğunu gördük. Bugün de bu son derece geçerli bir tespittir. AB’nin üyelik müzakerelerini siyasi nedenlerle bloke etmesi üyelik perspektifinin inandırıcılığını yitirmesine yol açmıştır. AB ve Avrupa Konseyi gibi kurumlar başta olmak üzere Avrupa’nın Türkiye’ye adil ve önyargısız yaklaşması ve dışlamaktan çok içermeye çalışması sadece Türkiye için değil, Avrupa’nın güvenliği ve refahı açısından da son derece önem taşımaktadır. Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi gibi kurumların da vizyoner bir perspektifle, geri dönülemez kararlar almak yerine Türkiye’de reformları teşvik edecek, yapıcı bir yaklaşım içinde olacaklarını umuyorum.” ■

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) İzleme Komitesi tarafından hazırlanan ve Türkiye’nin siyasi denetim altına alınmasını tavsiye eden “Türkiye’de Demokratik Kurumların İşleyişi” konulu rapor, AKPM genel kurulunda, 25 Nisan 2017 tarihinde görüşüldü. AKPM oturumunda, raporda yer alan tavsiyeleri içeren karar tasarısı 45’e 113 oyla kabul edildi.

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu AKPM’nin almış olduğu karara ilişkin bir açıklama yaptı. Zeytinoğlu Türkiye’nin Avrupa Konseyi’nin kurucu üyelerinden biri olduğunu belirtti ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan düzende olduğu gibi Soğuk Savaşın bitimi sonrasında yeniden biçimlenen Avrupa’da da Türkiye’nin kritik bir rol oynamaya devam ettiğini vurgulayarak sözlerine şöyle devam etti:

“Ülkemiz Avrupa Konseyi’nin kurucu üyelerinden biri. Avrupa değerlerini içinde barındıran Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer birçok Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin de tarafıdır. Türkiye’nin bu değerlere uymadığı gerekçesiyle siyasi denetim altına sokul-

masının tavsiye edilmesi son derece üzücüdür.”

Türkiye’nin 1996-2004 döneminde de Avrupa Konseyi’nin siyasi denetimi altında bulunduğunu hatırlatan İKV Başkanı Zeytinoğlu, Türkiye’nin denetimden çıkarılmasında AB sürecinde gerçekleştirdiği reformların büyük rolü olduğunu belirterek:

“Türkiye’nin 1999’da başlayan ve 2005’te üyelik müzakerelerinin açılmasına yol açan AB katılım sürecinde Kopenhag kriterleri uyarınca son derece önemli reformlar gerçekleştirildi. Bu reformlar Türkiye’yi Avrupa Konseyi’nin siyasi denetim mekanizmasından çıkarmakla kalmadı, aynı zamanda artan istikrar ve refah sebebiyle uluslararası toplumun itibar ettiği, yatırımcıların güvenilir bulduğu yükselen bir ülke olmasını da sağladı. Türkiye’nin AB çıpası her zaman olumlu kazanımlara yol açmıştır. Bugün de demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları yönünde reform sürecine geri dönülmesi gerekmektedir” dedi.

İKV Başkanı Zeytinoğlu, Türkiye’nin hâlihazırda denetim sonrası diyalog sü-

“Diyalog ve Güven, İlişkileri İki Taraf için de Daha Verimli Hale Getirir”

Türkiye-AB ilişkilerini değerlendiren Ayhan Zeytinoğlu ilişkilerin geleceğine ilişkin bir yol haritasının ortaya koyulması gereğine işaret etti ve “Tam üyelik perspektifinden sapılmadan, Gümrük Birliği’nin güncellenme sürecine hız verilmeli” dedi.

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AB Yetkilileri arasında gerçekleşen görüşmeler sonrasında Türkiye-AB ilişkilerini değerlendirdi. 15 Temmuz sonrasında giderek kötüleşen ve 16 Nisan referandumu öncesinde krize giren ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde önemli bir adım atıldığını belirten Zeytinoğlu, en üst düzeyde gerçekleşen yüz yüze görüşmenin karşılıklı güven ve diyalogun tesisi açısından etkili olabileceğini belirtti.

İKV Başkanı şunları söyledi:

“AB ile ilişkilerimizde önemli zorluklar yaşadığımız bir dönemi geride bıraktık. Sorunlar bitmedi ama Türkiye’deki referandum sonrasında ikili ilişkileri yeniden rayına oturtma yönünde bir mutabakatın ortaya çıktığı görülüyor. NATO zirvesinin yanı sıra Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker, Konsey Başkanı Tusk, Parlamento Başkanı Tajani’nin yanında Fransa Cumhurbaşkanı Macron ve Almanya Şansölyesi Merkel ile de görüşmesi sorun ve yaklaşımların karşılıklı olarak yüz yüze dile getirilmesi açısından büyük önem taşıyor. Bundan sonra da karşılıklı ilişkilerin normalleşme yönünde hızla ilerlemesini bekliyoruz.”

“Türkiye Avrupa’nın Güvenliği için kritik önemini koruyor”

Başkan Zeytinoğlu, Türkiye’nin yalnızca AB için değil, Avrupa için de kritik önemde bir ülke olduğunu ve Avrupa kurumlarından dışlanmasının birçok sorunun çözümünü imkânsız hale getireceğini vurguladı ve sözlerine şöyle devam etti:

“Son dönemde Türkiye sadece AB ya da bazı Üye Devletler nezdinde değil, üyesi olduğu AGİT ve Avrupa Konseyi gibi kurumlarda da çeşitli baskılara maruz kaldı. Kuşkusuz ki, Türkiye’nin Avrupa norm ve değerleri yönündeki ilerleyişine devam etmesi yalnız Avrupa için değil, kendi istikrarı ve kalkınması

için de önemli. Ancak Türkiye’nin katkısı bugün Avrupa’nın karşı karşıya olduğu birçok sorunun çözümü açısından büyük önem taşıyor. Yalnız ekonomi veya göç konusunda değil, savunma ve güvenlik konusunda da Türkiye’nin katılımı ve işbirliği kritik değerdedir. NATO Zirvesi’nde ele alınan İŞİD’e yönelik işbirliği ve NATO’nun katılımı konusunun yanında, AB’nin Brexit kararı sonrasında reform gündemi kapsamında güncellik kazanan savunma alanında birlik çabaları açısından da Türkiye’nin katkısı önemli rol oynayacak. Türkiye ile ilişkilere Avrupa’nın güvenliği ve ortak savunması açısından da bakmak lazım.”

“Gümrük Birliği’nin güncellenmesi ilişkileri yeniden canlandırabilir”

İKV Başkanı son olarak, ilişkilerin geleceğine ilişkin bir yol haritasının ortaya koyulması gereğine işaret etti ve tam üyelik perspektifinden sapılmadan, Gümrük Birliği’nin güncellenme sürecine hız verilmesi önerisinde bulundu ve değerlendirmesini şu sözlerle tamamladı:

“İkili ilişkilerde 2017 zor bir yıl oldu. Türkiye’de referandum, AB’de, Fransa ve Almanya gibi lider ülkelerde seçimler iki tarafta da tansiyonun yükselmesine neden oldu. Ancak artık ilişkilerin gele-

ceğini planlamak gerekiyor. AB sürecini canlandırmaya yönelik olarak, iki taraf arasında düzenli Zirve toplantılarının devam ettirilmesi, vize serbestliği sürecinin yeniden canlandırılması, Kıbrıs sorununda çözüme yönelik adımların hızlandırılması, müzakerelerde göç, serbest dolaşım, adalet ve yargı konularını kapsayan 23 ve 24’üncü fasılların açılması, mülteci uzlaşısında öngörülen maddelerin yeniden gündeme getirilmesi ilk planda atılacak adımları oluşturabilir. Tam üyelik hedefinin saklı kalması kaydıyla, Gümrük Birliği’nin güncellenmesi müzakerelerine vakit geçirilmeden başlanması ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi açısından öncelikle üzerinde durulması gereken bir konu. Bu şekilde Gümrük Birliği’nin tarım, hizmetler ve kamu alımları gibi yeni alanlara genişletilmesi ve daha etkin işleyen bir gümrük birliği ilişkisinin geliştirilmesi mümkün olacaktır. AB pazarına artan erişimin yanında, Avrupa üretim zincirlerinde Türkiye’nin konumunun iyileştirilmesi, üretilen katma değer artırılması, AB norm ve standartlarına uyumun geliştirilmesi yapısal reformları da tetikleyecek ve Türkiye’nin orta gelir tuzağından çıkmasına önayak olacaktır. Bu sürecin demokrasi ve hukuk devleti kriterlerine yönelik reformlar için ve bir çıpa olacağını ümit ediyorum.” ■

“Referandum Sonuçlarının Milletimiz için Hayırlı Olmasını Diliyoruz”

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu 16 Nisan 2017 tarihinde ülkemizde gerçekleşen referandum sonuçlarına ilişkin açıklamalarda bulundu.

Ülkemizin zaman kaybetmeden yeniden büyüme ve kalkınma gündemine geri dönmesi gerektiğini vurgulayan Zeytinoğlu, açıklamasında şu ifadelere yer verdi:

“16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum sonuçlarına göre Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişi öngören Anayasa değişikliği paketi an itibarıyla yüzde 51,4 oy oranı ile kabul edilmiştir. Referandum sonuçlarının milletimiz için hayırlı olmasını diliyoruz.

Referandumda kabul edilen Anayasa değişikliği ile Türkiye yeni

bir siyasi sisteme geçiş yapmıştır. Yürütmenin Cumhurbaşkanlığı makamında toplandığı bu yeni sistemin ülkemizin iyi yönetim ilkelerine uygun bir şekilde ilerlemesi açısından başarılı sonuçlar vermesini ümit ediyoruz. Yeni dönemde, halkımızı bölen derin ayrılıklar ve kutuplaşmaların, çoğulcu demokrasi ve hukukun üstünlüğü ortamında, ülkemizin refahı ve kalkınması hedefi çerçevesinde aşılmasını temenni ediyoruz.

Ülkemizin daha fazla zaman kaybetmeden, yeniden büyüme ve kalkınma gündemine geri dönmesi gerekmektedir. Bu yeni dönemde, 58 yıldır bir devlet politikası olarak benimsenen Avrupa bütünleşmesine katılım ve AB üyeliği hedefinin yeniden güçlü bir şekilde gündeme alınarak, siyasi ve ekonomik

reformların hızlandırılması öncelikli beklentimizi oluşturmaktadır. Ülkemiz bir aday ülke olarak, AB'ye uyum sürecinde bugüne kadar son derece önemli çabalar sarf etmiştir. Geçtiğimiz sene AB ile mülteci konusunda girişilen işbirliği ve vize serbestliği için gerçekleştirilen reformlar bu çabaların en güncel örneklerini oluşturmaktadır. Vize serbestliği sürecinin tamamlanmasının yanında, ilk sıradaki ticaret ortağımız olan AB ile Gümrük Birliği'nin güncellenme sürecine öncelik verilmeli ve bu sürecin Türkiye'nin orta gelir tuzağından kurtulma hedefine olumlu katkısı dikkate alınarak, bu yöndeki çalışmalar hızlandırılmalıdır.” ■

Türkiye-AB Gençlik Forumu İstanbul'da Düzenlendi

Türkiye-AB Gençlik Forumu, İKV AB Bilgi Merkezi ev sahipliği ve AB Türkiye Delegasyonu tarafından, Erasmus+ Programının 30'uncu yılını kutlamak amacıyla Türkiye'nin dört bir yanından gelen üniversite öğrencileri ile 26-28 Nisan 2017 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleşti. Forumun açış konuşmaları AB Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Christian Berger, AB Bakanlığı Müsteşar Vekili Büyükelçi Selim Yenel ve İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu tarafından yapıldı.

Forumda, Erasmus+ Programının başarı hikâyelerinin yanı sıra eğitim, öğretim ve sürdürülebilir ekonomi için gönüllülüğün önemi gibi konular ele alınarak, panel oturumlarında Avru-

pa Gönüllü Hizmeti, genç girişimciliği, genç istihdamı, geleceğin meslekleri ve gençlere yatırımın önemi tartışıldı. Kaan Yakuphan'ın moderatörlüğünü üstlendiği Forum'un renkli konuşmacıları arasında, Fütürist Ufuk Tarhan,

Türkiye'nin ilk değişim programı öğrencilerinden Prof. Dr. Sermin Örnektekin, genç girişimci ve aktivist İrem Sefa Yayınlar, yönetmen Yüksel Aksu ve Hollandalı gezgin ve belgeselci Wilco Van Herpen yer aldı. ■

Avrupa Haftası Etkinlikleri Gerçekleşti

İKV AB Bilgi Merkezi, Marmara Üniversitesi AB Enstitüsü işbirliğiyle 8-9-10 Mayıs 2017 tarihlerinde “Avrupa Haftası” etkinlikleri kapsamında bir dizi seminer ve konser düzenledi. 9 Mayıs Avrupa Günü’nde ise sahne alan İtalyan müzik grubu FLO, Napoli’nin geleneksel müzik eserlerini dinleyicilerle buluşturarak beğeni topladı.

Etkinliğin açış konuşmasını yapan Marmara Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Recep Bozlağan, AB’nin barış dalgasına damga vuran bir birlikte yaşama projesi olduğunun altını çizerek, Türkiye’nin 1959 yılından itibaren günümüzün en büyük ekonomik ve siyasal bütünleşmesi olan AB ile yakın iletişim halinde olduğunu vurguladı. Bu etkileşimin önemine dikkat çeken Bozlağan, Türkiye’nin Avrupalılığının 1800’lerin konusu olduğunu, ülkenin 1855 Paris Konferansı ile siyasi Avrupa’nın bir parçası haline geldiğini ve bu sebeple bugün Türkiye’nin Avrupalılığı aleyhine yapılacak herhangi bir yorumun temelsiz kalacağını belirtti.

Avrupa Günü etkinlikleri, açış bölümünün ardından eski aktör ve öğretim görevlisi Ediz Hun’un “Sosyo-Ekonomik Kalkınmada Doğa-İnsan İlişkileri” baş-

lıklı konferansı ile devam etti. Sürdürülebilir kalkınmada çevre faktörünün ve çevre bilincinin tarihsel gelişiminin tartışıldığı toplantıda Ediz Hun, ülkemizin artan nüfusuna dikkat çekerek şunları kaydetti:

“İstanbul, nüfusu 20 milyona dayanan bir megalopol ve genişlemeye devam ediyor. Bu koca şehirde günde ortalama 120 milyon litre atık üretiliyor ve atık merkezleri yeterli değil. Atık yönetimi konusunda en başarılı ve doğa dostu örnekleri sergileyen Almanya, İsveç gibi AB ülkelerinin uygulamaları yakından izlenerek işbirliği yapılmalı. Çevre bilinci, kökü uzun yıllara dayanan Türkiye-Avrupa dostluğunun pekiştirilmesi için büyük önem taşıyor.”

Programın ikinci bölümünde Gümrük Birliği’nin güncellenmesi konusunda karşılaşılabilecek sorunlar ve çözüm önerileri bağlamında Türkiye-AB ilişkilerinin ekonomik yönü tartışıldı. Oturum başkanlığını İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas’ın yaptığı konferansın konuşmacıları İKV Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Halûk Kabaalioğlu ve İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit idi.

Seminerin açış konuşmasını yapan Nas, tüm çalkantılara rağmen Türki-

ye’nin AB serüveninin bir başarı hikâyesi olduğunu söyleyerek ülkemizin tam üyelik hedefine ve bu yolda yapılacak reformlara her zamankinden daha çok ihtiyacı olduğunu vurguladı.

İKV Başkan Yardımcısı Kabaalioğlu, Türkiye’nin AB serüvenini anlattığı konuşmasında Gümrük Birliği üzerine kurulan sıkı ekonomik ilişkilere değindi ve bu ilişkilerin ülke ekonomisine faydalarını vurgulayarak dostane ilişkilerin yeniden canlandırılması gerektiğinin altını çizdi.

İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit de güncellenmesi planlanan Gümrük Birliği’nin sektörler bazındaki etki analizini ortaya koyan bir sunum gerçekleştirdi. AB ve dünya pazarında daha etkili olabilmek için tarımdaki reformların gerekliliğini vurgulayan Kilit, yenilenecek anlaşmanın kamu alımlarını ve hizmetleri de içermesinin beklendiğini kaydetti.

Avrupa Haftası etkinlikleri kapsamında yapılan diğer seminerler ise, Almanya’da sivil toplum kuruluşlarının rolü, Avrupa bütünleşmesinin göç, vatandaşlık ve kimlik ayağı ile AB fon programları ve proje imkânları olarak gerçekleşti. ■

İK V, Avrupa Parlamentosunda Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceğini Ele Aldı

Temsilcisi Büyükelçi Faruk Kaymakçı ve AP Avrupa Liberaller ve Demokratlar İttifakı (ALDE) Üyesi Marietje Schaake tarafından gerçekleştirilen açış konuşmalarının ardından panel oturumuna geçildi. Üç açış konuşmasında da tarafların karşılıklı anlayış ve işbirliği iradesini geliştirmesi gerektiği mesajı öne çıkarırken, seçim ve referandum süreçlerinin ardından ilişkilerin normalleşeceği, gelişme kaydedeceği değerlendirildi dikkat çekti.

Panel oturumunda, alanında saygın ve deneyimli Türk akademisyenler Türkiye ve Türkiye-AB ilişkilerindeki son durum ile referandum sonrası döneme ilişkin olarak anayasa hukuku, ekonomi ve siyaset perspektiflerinden görüşlerini paylaştı.

Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bertil Emrah Oder yaptığı sunumda, 16 Nisan referandumunu sonucu kabul edilen anayasa değişikliklerini AB standartları açısından değerlendirdi ve bir takım eksikliklerin uyum sürecinde giderilmesine yönelik tavsiyelerde bulundu. Yargı bağımsızlığının her şartta temel öncelik olması gerektiğini vurgulayan Prof. Dr. Oder, TBMM'nin ve Türkiye'deki yargı personelinin kapasite gelişimi için AB ile daha ileri işbirliklerine gidilmesi gerektiğini belirtti.

Panelde ikinci konuşmacı olarak TEPAV İcra Direktörü Prof. Dr. Güven Sak referandum sonuçlarını ekonomi

11 Mayıs 2017 tarihinde İKV tarafından Avrupa Parlamentosunda, Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği ve ilişkileri canlandırmanın yollarının ele alındığı "Re-Energizing Turkey-EU Relations after the Constitutional Referendum" başlıklı bir panel oturumu düzenlendi. AP Türkiye Forumu işbirliği ile gerçekleştirilen etkinliğe Brüksel merkezli düşünce kuruluşlarından temsilciler, AP üyeleri, AB kurumlarından çok sayıda personel ve Brüksel'de Türkiye-AB ilişkileri üzerine çalışmalarını sürdüren uzmanlar katıldı. İKV Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Halûk Kabaalioğlu, Türkiye'nin AB Daimi

penceresinden değerlendirdi ve yakın gelecekte dikkatli politikalar uygulanmasının ekonomik ve siyasi denge açısından kritik olduğunu hatırlattı. Prof. Dr. Sak tarihsel olarak Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı ve aştığı dönemlerden örneklerle, içinde bulunulan bu dönemin başarılı yönetilmesi halinde fırsatlar sunduğunu değerlendirdi.

Panelin son konuşmacısı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü

Öğretim Üyesi ve International Political Science Association (IPSA) Başkanı Prof. Dr. İlter Turan, AB'nin ve Türkiye'nin geçirmekte olduğu dönüşümleri Soğuk Savaş döneminden bu yana gelen tarihsel çizgi ile bağlantılı şekilde ele alarak katılımcılara net bir siyasi tablo çizdi. Türkiye ile AB'nin çeşitli alanlarda kurduğu işbirliklerinde ortaya çıkan aksaklıkların sebeplerini tespit eden Prof. Dr. Turan, gelecekte tarafların vize ser-

bestliği gibi araçlarla daha ileri seviyede entegrasyonu benimsemesi gerektiğini vurguladı.

Panel oturumunun ardından AP dış politika biriminin Batı Balkanlar ve Türkiye'den sorumlu politika analisti André De Munter, Türkiye-AB ilişkilerinde karşılıklı iyi niyetin önemini vurguladığı yorumlarıyla, panel oturumunda gerçekleştirilen değerlendirmeleri özetledi. ■

İKV Heyeti Brüksel'de Temaslarda Bulundu

İKV Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Halûk Kabaalioglu, İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas ve beraberindeki heyet, 10-11 Mayıs 2017 tarihlerinde Brüksel'de bir dizi temasta bulundu. 16 Nisan 2017 tarihli anayasa referandumu sonrasında Türkiye-AB ilişkilerinin AB kurumlarındaki paydaşlarla değerlendirilmesini öngören ziyarette Avrupa Komisyonunun çeşitli birimlerinde görüşmeler gerçekleştirildi.

İKV heyeti Brüksel temaları

kapsamında Komisyonun Komşuluk ve Genişleme Genel Müdürlüğü (DG NEAR) Türkiye Masası Şefi Myriam Ferran ile kapalı bir çalışma toplantısında görüş alışverişinde bulundu. Görüşmede, Türkiye Masası Şefi Ferran iletişim ve uzlaşma yolları bulmanın önemini vurgularken, Türkiye'nin teknik müzakere alanlarında atması gereken adımları hatırlattı. İKV Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Kabaalioglu da önümüzdeki dönemde taraflar arası ilişkilerin daha ileri

aşamaya taşınması yönünde temennilerini paylaştı.

İKV heyeti, Brüksel temalarında ikinci olarak Komisyonun, AB'nin ortak ticaret politikasını yürütmekle sorumlu birimi Ticaret Genel Müdürlüğü'nün (DG TRADE) Direktörü Ignacio Garcia Bercero ile Gümrük Birliği'nin modernizasyonu müzakerelerini değerlendirdi. 2017 yılı içerisinde başlaması öngörülen müzakerelere ilişkin görüş alışverişinde bulunuldu. ■

İKV Başkan Yardımcısı Zeynep Bodur Okyay'a İTÜ'den Fahri Doktora Unvanı Verildi

İKV Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı, Kale Grubu Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO'su Zeynep Bodur Okyay'a, İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) tarafından fahri doktora unvanı verildi. İTÜ tarafından yapılan açıklamada, 1989 yılında üniversitenin İşletme Mühendisliği Bölümü'nden mezun olan Zeynep Bodur Okyay'ın, İTÜ Senatosu tarafından Türkiye'de teknolojinin ilerlemesine katkıda bulunması, yerli teknolojilerin dışa açılması ve uluslararası düzeyde etkinlik kazanmasına katkı sağlaması, üniversiteyi ve Türkiye'yi

uluslararası düzeyde başarıyla temsil etmesi, ekonomik ve toplumsal açıdan yaşam odaklı hizmetler sunmuş olması nedeniyle fahri doktora unvanına layık görüldüğü belirtildi.

İKV Başkan Yardımcısı Zeynep Bodur Okyay fahri doktora unvanını, 25 Mayıs 2017 tarihinde İTÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde düzenlenen törenle aldı. Törende, İKV Başkan Yardımcısı Okyay'a doktora beratını Başbakan Yardımcısı Numan Kurtulmuş tevcih ederken İTÜ Rektörü Prof. Dr. Mehmet Karaca da Okyay'a "Fahri Doktor" cübbesini giydirdi. ■

İKV, Gaziantep'te Gümrük Birliği'ni Masaya Yatırdı

İKV tarafından 2015 yılından beri yürütülmekte olan Türkiye-AB İlişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında 19 Nisan 2017 tarihinde Gaziantep Ticaret Odası ev sahipliğinde "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı düzenlendi. Toplantıda İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesini ve tarım sektörü üzerine etkilerini katılımcılara aktardı. Seminerde İKV Araştırma Müdürü Çisel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları aktarıldı. ■

İKV Gümrük Birliği Sürecini Bahçeşehir Üniversitesi'nde Ele Aldı

İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas, 6 Nisan 2017 tarihinde Bahçeşehir Üniversitesi'nde düzenlenen "Politika ve Toplum" toplantıları serisinin bir parçası

olan "Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi Süreci" isimli seminere konuşmacı olarak katıldı. Sunumunda Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin önemine değinen

İKV Genel Sekreteri, konuyla ilgili yapılan etki analizlerine referans vererek çeşitli sektörlerin süreçten nasıl etkileneceğine dair bulguları paylaştı. ■

İKV, Eskişehir'de Gümrük Birliği'nin Etkilerini Anlattı

Eskişehir Ticaret Odası ev sahipliğinde "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı 21 Nisan 2017 tarihinde düzenlendi. İKV tarafından 2015 yılından beri yürütülmekte olan Türkiye-AB İlişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında gerçekleşen toplantıda İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci hakkında bilgi verirken, İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin tarım sektörü üzerine etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma Müdürü Çisel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları aktarıldı. Etkinlik sonrası katılımcılara Avrupa Birliği ve İktisadi Kalkınma Vakfı yayınları dağıtıldı. ■

İKV, Samsun'da Gümrük Birliği Sürecini Masaya Yatırdı

Samsun Ticaret ve Sanayi Odası 27 Nisan 2017 tarihinde İKV tarafından 2015 yılından beri yürütülen Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında yer alan "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantıya ev sahipliği yaptı.

Toplantıda İKV Genel Sekreteri

Doç. Dr. Çiğdem Nas Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci hakkında bilgi verirken, İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesi sürecini ve iş dünyasına etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma Müdürü Çisel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları hakkında bilgi aktarıldı. ■

İKV, Türkiye-AB İlişkileri Ekseninde Gümrük Birliği'ni Ankara'da Gündeme Aldı

Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında Ankara Sanayi Odası ev sahipliğinde 24 Nisan 2017 tarihinde "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" isimli toplantı gerçekleşti.

İKV'nin 2015 yılından bu yana yürüttüğü Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında düzenlenen seminerde yaptığı konuşmada ASO Başkanı Nurettin Özdebir, Gümrük Birliği Anlaşması'nın başlangıçta oluşan kaygılara karşın uzun vadede Türk

sanayisinin daha rekabetçi bir yapıya kavuşmasına imkân sağladığını söyledi. AB pazarına ihracatın Türkiye'de şirket üretkenliğini artırarak, uzun dönemde ekonomiye üretkenlik ve verimlilik sağladığını belirten Özdebir, "AB ile yapılan ticaret firmalarımıza yalnızca para kazandırmakla kalmamakta aynı zamanda rekabetçi kazanımlar da sağlamaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar şunu göstermektedir, AB pazarına ihracat yapmaya başladıktan sonraki birinci, ikinci ve üçüncü yıllarda Türk firmalarının toplam faktör verimliliği

sırasıyla yüzde 7,4, yüzde 8,1 ve yüzde 9,7 artmıştır. Ortalama ücretler bakımından, AB'ye ihracat yapmaya başlamanın ilk üç yıl içerisindeki etkisinin sırasıyla yüzde 1,3, yüzde 3,5 ve yüzde 3,8 arttığı tahmin ediliyor. AB pazarına ihracat yapmaya başlamak Türkiye'de şirket üretkenliğini artırmaktadır; uzun dönemde bir bütün olarak Türkiye ekonomisinin de üretkenliği, verimliliği bu sayede artmıştır" dedi.

İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas'ın moderatörlüğünü yaptığı panelde, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM) Müdürü Sanem Baykal "Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi ve Türkiye-AB İlişkilerine Etkileri"; Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) G-20 Çalışmaları Merkezi Direktörü Sait Akman "Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi Sürecinde Mevcut Durum ve Beklentileri"; İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü Gökhan Kilit "Gümrük Birliğinin Güncellenmesi ve Tarım Sektörüne Etkileri", İKV Araştırma Müdürü Çisel İleri "AB Fon ve Programlarından İş Dünyası Nasıl Faydalanabilir?" başlıklarında katılımcılara birer sunum yaptı. ■

İKV, Denizli’de Gümrük Birliği’nin İş Dünyasına Etkilerini Açıkladı

İK V tarafından 2015 yılından beri yürütülmekte olan Türkiye-AB İlişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında 25 Nisan 2017 tarihinde Denizli Ticaret Odası ev sahipliğinde “Türkiye’nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği’nin İş Dünyasına Etkileri” adlı toplantı gerçekleştirildi.

Toplantıda İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit, Gümrük Birliği’nin güncellenmesi sürecini ve iş dünyasına etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma Müdürü Çișel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları ile ilgili bilgi aktarıldı. ■

İKV, Giresun'da Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi Sürecini Detaylarıyla Aktardı

İKV tarafından 2015 yılından beri yürütülmekte olan Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında 23 Mayıs 2017 tarihinde Giresun Ticaret ve Sanayi Odası ev sahipliğinde "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı düzenlendi. Toplantıda İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci hakkında bilgi verirken, İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin tarım sektörü üzerine etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma Müdürü Çişel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları hakkında bilgi aktarıldı. ■

İKV Antalya'da Gümrük Birliği'nin Güncellenmesinin Etkilerini Anlattı

"Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı 4 Mayıs 2017 tarihinde Antalya Ticaret ve Sanayi Odası ev sahipliğinde gerçekleştirildi. İKV tarafından 2015 yılından beri yürü-

tülmekte olan Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında düzenlenen toplantıda İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci hakkında bilgi verirken, İKV Strateji ve İş Geliştirme

Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesi sürecini ve iş dünyasına etkilerini ele aldı. Ardından, İKV Araştırma Müdürü Çişel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları hakkında bilgi aktarıldı. ■

İKV Güncellenen Gümrük Birliği'nin Etkilerini Zonguldak'ta Değerlendirdi

Zonguldak Ticaret ve Sanayi Odası, İKV tarafından 2015 yılından beri yürütülmekte olan Türkiye-AB İlişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında 18 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenen "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantıya ev sahipliği yaptı. Toplantıda İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesi sürecini ve iş dünyasına etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma Müdürü Çiysel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları hakkında bilgi aktarıldı. ■

İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Türk-Alman Üniversitesi'nde Gümrük Birliği'ni Anlattı

İKV tarafından 2015 yılından beri yürütülmekte olan Türkiye-AB İlişkilerinde Ufuk Turu projesi kapsamında 23 Mayıs 2017 tarihinde Giresun Ticaret ve Sanayi Odası ev sahipliğinde "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliği'nin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı

düzenlendi. Toplantıda İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci hakkında bilgi verirken İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin tarım sektörü üzerine etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma

Müdürü Çiysel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları hakkında bilgi aktarıldı. ■

İKV, Ankara'da Yapılan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çalıştayı'nda Yer Aldı

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) tarafından 3 Mayıs 2017 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen "Bölgesel ve Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye'nin Tarım Ürünleri Dış Ticaretine Etkilerinin Analizi" isimli çalıştaya, İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit, İKV Basın Danışmanı ve AB Bilgi Merkezi Koordinatörü Mehmet Poyrazlı, İKV Uzman Yardımcısı Selvi Eren ile İKV Uzman Yardımcısı Merve Özcan katıldı.

Çalıştayın açış konuşması Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) Müdür Yardımcısı Dr. Necati Tulgar yaptı. TAGEM'in Türkiye'deki en büyük AR-GE merkezi olduğunu belirten Tulgar, ülkemizdeki

tarımsal AR-GE yatırımları, TAGEM'in kurumsal yapısı ve enstitüler hakkında bilgi verdi.

Devamında TAGEM'e bağlı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE)'nde Ziraat Yüksek Mühendisi olarak görev yapan ve halen "Bölgesel ve Serbest Ticaret Anlaşmaları'nın Türkiye'nin Tarım Ürünleri Dış Ticaretine Olası Etkilerinin Analizi" projesinin liderliğini yürüten Dr. Berrin Taşkaya Top konuştu. Proje Lideri Top, Türkiye'nin serbest ticaret anlaşmaları (STA), AB ile mevcut Gümrük Birliği TTIP, TPP ve MERCOSUR gibi geniş kapsamlı ticaret anlaşmaları hakkında katılımcılara bilgi verdi.

Çalıştay amacının, bahsi geçen anlaşmalar nedeniyle tarım ürünleri dış ticaretinin serbestleştirilmesinin olası etkileri konusunda sektör paydaşlarının görüş ve beklentilerini ortaya çıkarmayı

hedeflediklerini ifade eden Top, bu çıkarımların politika geliştirme öncesinde gerekli hazırlıklara ciddi katkı sağlayacağını belirtti. Ekim ayında bir çalıştay daha yapılacağını söyleyen Top, çalıştayda gerçekleştiren hububat, sebze-meyve, hayvansal ürünler, endüstri bitkileri ve sanayisi olmak üzere dört ayrı grup çalışması hakkında ön bilgi verdi.

Son olarak Dr. Berrin Taşkaya Top grup çalışmalarında "Tarımın farklı alt sektörleri dış ticaretin serbestleştirilmesine ne derece hazır mı?" sorusuyla farklı alanların güçlü, zayıf yönlerinin ve sorunlarının, "Korumasız ve dış rekabete açık bir pazar ortamında sektörler ticaretin serbestleşmesinden nasıl etkilenecektir?" sorusuyla da tehdit unsurlarının, fırsat alanlarının ve olası olumsuz etkilere karşı neler yapılabileceğinin tartışılacağını belirtti. ■

İK V'den Yeni Yayın: Türkiye-AB Mülteci Sözlüğü

G ünümüz dünyasının önemli konularından biri olarak mülteci sorunu, gündemdeki yerini koruyor. Ülkeler arasındaki gelir eşitsizlikleri, hastalıklar, savaşlar, çatışmalar gibi sorunlar dünyanın çeşitli bölgelerinden güvenliğin ve refahın daha yüksek olduğu ülkelere göç akınlarına neden olmaktadır. Son yıllarda bu göç hareketlerinin en güncel örneğine Akdeniz bölgesi sahne oldu.

Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesinde yaşanan siyasi istikrarsızlık ve çatışma ortamı Avrupa ülkelerine büyük akınlarına neden oldu. Özellikle son dönemde Suriye'deki iç savaş ve kriz Türkiye ve AB için göğüslenmesi gereken yeni zorlukları beraberinde getirdi. Bugün Türkiye'nin dünyada en fazla mülteciye

ev sahipliği yapan ülke konumunda olduğunun altını çizmek gerekir. Bu noktada 18 Mart 2016 tarihinde Türkiye ile AB arasında varılan mülteci uzlaşısı acil ve önemli bir soruna hızla ortak çözüm aramanın ötesinde müzakere sürecinde yaprak oynamadığı bir ortamda bile her iki tarafın birlikte çalışmaya ve hareket etmeye ne kadar ihtiyacı olduğunu gözler önüne serdi.

İK V olarak Türkiye ile AB arasındaki mülteci uzlaşısı ve vize serbestliği sürecini yakından izliyor, düzenlediğimiz toplantılar ve hazırladığımız yayınlar ile kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlıyoruz. İnsani tarafı hepimizi derinden etkileyen bu konuların daha iyi anlaşılması için kavramların doğru ve yerinde kullanılması da büyük önem taşıyor.

İK V Uzman Yardımcısı Deniz Servantie tarafından hazırlanan "Türkiye-AB Mülteci Sözlüğü" başlıklı İK V Yayını mülteci konusunu temel terimler, gündemde olan gelişmeler ve Türkiye-AB ilişkileri boyutlarını ele alarak genel bir bakış açısıyla sunuyor. ■

İKV Serbest Ticaret, Açık Sınırlar, Çok Taraflı Ticaret Anlaşmaları Konulu Toplantıya Katıldı

İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas, Friedrich Naumann Vakfı tarafından 24 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenen “Serbest Ticaret, Açık Sınırlar, Çok Taraflı Ticaret Anlaşmaları – Değişim Sürecinde Liberal Değerler”

toplantısında bir konuşma yaptı.

Diğer konuşmacıların Avrupa Birliği Türkiye delegasyonu Başkanı Christian Berger, Friedrich Naumann Vakfı Yönetim Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. Karl-Heinz Paque ve TÜSİAD Genel Sek-

reteri Dr. Bahadır Kaleağası'nın olduğu toplantıda, İKV Genel Sekreteri küreselleşmenin uluslararası ticaret üzerindeki etkilerini ve önümüzdeki dönemde Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin güncellenmesini değerlendirdi. ■

“Manchester’da Gerçekleştirilen Terör Saldırısını Kınıyoruz”

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu İngiltere'nin Manchester kentinde gerçekleştirilen terör saldırısına ilişkin bir açıklama yaptı.

Terör karşısında bütün hükümetlerin ortak bir tavır alması gerektiğini ifade eden İKV Başkanı Ayhan Zeyti-

noğlu, açıklamasını şu ifadelerle sürdürdü:

“İngiltere'nin Manchester kentinde gerçekleştirilen terör saldırısı uzun bir saldırılar serisindeki son trajik olayı oluşturmaktadır. Terör günümüzün en ciddi meselelerinin başında gelmekte-

dir. Terör nereden gelirse gelsin, nerede ortaya çıkarsa çıksın tüm hükümetlerin ortak bir tavırla karşısında yer alması zorunludur. BM gibi örgütlerin yanında AB'yi de teröre karşı güçlü önlemler almaya ve ortak bir cephe oluşturmaya davet ediyoruz.” ■

4 Nisan

Macaristan'da Tartışmalı CEU Yasası

Macaristan Parlamentosunda kabul edilen bir düzenlemeyle kıtanın en AB yanlısı yükseköğrenim kurumlarından Budapeşte merkezli Orta Avrupa Üniversitesi'nin (CEU) kapatılmasının önü açılırken AB çapında sert protestolar gerçekleştirildi.

7 Nisan

Stockholm'de Terör Saldırısı

İsveç'in başkenti Stockholm'de bir kamyonla düzenlenen terör saldırısında 4 kişi öldü, 15 kişi yaralandı.

5 Nisan

AP'nin Brexit Kararı

Avrupa Parlamentosu Brexit müzakerelerine ilişkin kararını Genel Kurul toplantısında onayladı. Kararda Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılık sürecine ilişkin temel ilkeler ve nihai anlaşmanın AP'nin onayını alması için sağlanması gereken şartlar belirleniyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

29 Nisan

Avrupa Konseyi Olağanüstü Gündemle Toplandı

Birleşik Krallık dışındaki 27 AB üyesi ülkenin devlet ve hükümet başkanları Brexit sürecinin değerlendirildiği olağanüstü zirvede bir araya geldi.

8-18 Mayıs

Bonn İklim Müzakereleri

Her yıl düzenlenen BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nın (COP) müzakerelerine zemin oluşturan Bonn İklim Değişikliği Konferansı 8-18 Mayıs tarihlerinde gerçekleşti.

7 Mayıs

Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri İkinci Turu

AB yanlısı liberal Macron rakibi aşırı sağcı popülist Le Pen'e karşı yüzde 66'lık oy oranıyla zafer kazanarak Fransa'nın 25'inci Cumhurbaşkanı seçildi.

20 Nisan

Paris Saldırısı

Paris'in Champs-Élysées Caddesi'nde iki silahlı saldırganın ateş açması sonucu bir polis memuru hayatını kaybederken, saldırıyı IŞİD üstlendi.

23 Nisan

Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri İlk Turu

11 adayın yarıştığı ilk tur sonucunda Fransa tarihinde ilk defa merkez sağ ve soldan hiçbir aday ikinci tura geçemedi. AB yanlısı Emmanuel Macron oyların yüzde 24,01'ini alırken, aşırı sağcı lider Marine Le Pen ise oyların yüzde 21,30'unu aldı.

26 Nisan

AB'den Sosyal Politikaların Geleceğine İlişkin Rapor

Avrupa Komisyonu, sosyal politikalarda 2025'e kadar yapılması gereken reformları anlatan Beyaz Kitap'ın devamı niteliğindeki ilk raporunu yayımladı.

16 Mayıs

Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un Almanya Ziyareti

Görevi devraldıktan sonraki ilk ziyaretini Almanya'ya gerçekleştiren Macron, Almanya Başbakanı Merkel ile görüşerek AB içinde yapılacak reformlar konusunda beraber çalışma kararı aldı.

22 Mayıs

Manchester'da Terör Saldırısı

8 Haziran erken seçimlerine hazırlanan Birleşik Krallık'ta bir konser sonrası gerçekleştirilen saldırıda 22 kişi hayatını kaybederken 59 kişi yaralandı.

31 Mayıs

Ekonomik ve Parasal Birliğin Derinleştirilmesine İlişkin Rapor

Avrupa Komisyonu, 2025'e kadar AB'nin ekonomik ve parasal politikalarda atması gereken somut adımları tanımlayan bir rapor yayımladı.

6 Nisan

Sığınmacılara yönelik AB Fonları Brüksel'de Ele Alındı

Türkiye'deki Sığınmacılar için AB Fonu Yürütme Kurulu, altıncı toplantısını Brüksel'de gerçekleştirdi.

16 Nisan

Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu

Katılım oranının yüzde 85 olduğu anayasa değişikliği referandumunda vatandaşların yüzde 51,4'ü "Evet" oyu kullandı.

18 Nisan

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun AKPM Görüşmesi

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Eş Raportörü Ingebjorg Godskesen ile bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede AKPM ve Avrupa Konseyi gündemindeki öncelikli konular ele alındı.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

4-5 Mayıs

BusinessEurope Başkanlar Konseyi

Türkiye'den TÜSİAD ve TİSK'in tam üye olduğu Avrupa İş Dünyası Konfederasyonu BusinessEurope, Malta'da düzenlenen Başkanlar Konseyi toplantısında Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci çerçevesinde Gümrük Birliği'nin güncellenmesine desteğini yineledi.

11 Mayıs

Başbakan Yıldırım İngiltere'ye Ziyaret Gerçekleştirdi

Başbakan Binali Yıldırım İngiltere ve BM ev sahipliğinde düzenlenen Somali Konferansı'na katılırken, temasları kapsamında Başbakan Theresa May ve Dışişleri Bakanı Boris Johnson ile bir görüşme gerçekleştirdi.

11 Mayıs

AB Bakanı Çelik'in Brüksel Temasları

AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik, AB Komisyonu Birinci Başkan Yardımcısı Frans Timmermans, Komisyonun Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden sorumlu Üyesi Johannes Hahn ve Göç, İçişleri ve Vatandaşlıktan sorumlu Üyesi Dimitris Avramopoulos ile görüşmeler gerçekleştirdi.

20 Nisan

Referanduma ilişkin AGİT Ön Değerlendirme Raporu Yayımlandı

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu Uluslararası Gözlemci Heyeti, Türkiye'de 16 Nisan'da gerçekleştirilen anayasa referandumuna ilişkin ön değerlendirme raporunu açıkladı.

28-29 Nisan

Gymnich Toplantısı Gerçekleşti

Malta'nın başkenti Valletta'da Gymnich Toplantısı olarak da bilinen Dışişleri Bakanları Gayriresmi Konsey toplantısına Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da katıldı.

25 Nisan

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Kararı

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Genel Kurulu, 45'e karşı 113 oyla, 2004 yılında denetimden çıkartılan Türkiye'nin yeniden denetim sürecine alınmasına karar verdi.

23-24 Mayıs

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun İtalya Ziyareti

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu 23-24 Mayıs 2017 tarihlerinde İtalya'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirerek İtalya Başbakanı Gentiloni ile görüştü. Görüşmelerde ikili ve bölgesel konularda fikir alışverişinde bulunuldu.

25 Mayıs

NATO Zirvesi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Brüksel'de düzenlenen NATO Zirvesi'ne katıldı. Erdoğan, AB Konseyi Başkanı Tusk, Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker ve AP Başkanı Tajani ile görüşmeler gerçekleştirdi.

24 Mayıs

Erasmus+ Programı 30'uncu Yıl Konferansı

AB Bakanlığı, AB Türkiye Delegasyonu, Yükseköğretim Kurulu ve Türkiye Ulusal Ajansı'nın ortaklaşa düzenlediği Konferans'a farklı üniversitelerin rektörleri ve temsilcilerinin yanısıra AB ülkelerinin Türkiye'deki temsilcileri katıldı.

AB ile Yeni Bir Sayfa mı Açılıyor?

Prof. Dr. S. Rıdvan Karluk, Türkiye-AB ilişkilerinin son dönemde geçirdiği dönüşümleri, karşı karşıya olunan zorlukları ve AB'ye üyelik perspektifinin önemini, tarihsel boyutu da dikkate alarak İKV Dergisi için değerlendirdi.

Prof. Dr. S. Rıdvan KARLUK
Antalya AKEV Üniversitesi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Brüksel dönüşünde AB yetkilileriyle gerçekleştirdiği görüşmelerin üyelik sürecine yeni bir ivme kazandıracaklarını açıklamıştı: “...Referandum sürecinde yaşananların geride bırakılması gerekiyor. Artık yeni bir süreci başlatma temennisi Tusk ve Juncker tarafından da gündeme getirildi.” Gazetecilerin “AB ile yeni bir sayfa mı açılıyor” sorusu üzerine “Bir takım çalışmalar yapmışlar. Şu anda kendilerinden bu yaptıkları çalışmaya yönelik biz 12 aylık takvim aldık. Bu takvim üzerinde bir çalışma yapacağız ve adımları atacağız” demişti.

Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan AB

ile ilgili temaslarda bulunmak üzere 5 Eylül 2015 tarihinde gittiği Brüksel’de “Avrupa’nın kaderini ve geleceğini Türkiye’den ayrı düşünmek mümkün değildir. AB ile müzakere sürecimizin suni siyasi engellerden arındırılarak tekrar canlandırılması gerektiğini belirttim” dedikten sonra şu doğru tespitte bulunmuştu: “AB stratejik hedeftir.” Eski Cumhurbaşkanı Abdullah Gül de 9 Mayıs 2013 tarihinde kutlanan Avrupa Günü’nde, Avrupa’nın tartışılmaz bir parçası olan Türkiye’nin AB üyeliğinin pek çok konuda AB’ye önemli artılar getireceğini açıklamıştı.

Referandum sürecinde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin (AKPM)

45'e karşı 113 oyla Türkiye'yi denetim sürecine alması, Avrupa ile olan ipleri iyice gerdi. Çünkü Konsey, 1996'da aldığı denetleme kararını 2004'de kaldırmıştı. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu 2010 yılında Konsey Başkanlığına seçilirken Dönemin Başbakanı Erdoğan "İlk kez bir Türk 47 ülke arasından başkan seçiliyor. İftihar vesilesidir; Türkiye'nin başarısıdır, itibarının artmasıdır, çok mutluyuz." demişti. Çavuşoğlu, 2014 yılından bu yana Konseyin onursal üyesi.

Burada bir hatırlatma yapmak isterim. Paris'te Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Kuruluşu (OECD) nezdinde görev yaptığım dönemde Başbakan Turgut Özal 1986 yılında OECD Bakanlar Konseyi

Başkanı olmuş ve OECD tarihinde ilk defa bir Türk Başbakan, OECD Bakanlar Konseyine başkanlık yapmıştı.

Avrupa Konseyi, Türkiye'nin denetim kategorisine alınmasını 2008 yılında Anayasa Mahkemesinde AKP'nin kapatılmasının görüşüldüğü sırada gündemine almıştı. Mahkemeden karar çıkmayınca konu Avrupa Konseyinin gündeminden düşmüştü. AGİT ve Venedik Komisyonu raporlarında da Parti'nin kapatılma girişimleri eleştirilmişti. Fakat alınan son kararlar Türkiye, AKPM bünyesindeki Rusya, Ukrayna, Moldova, Ermenistan ve Gürcistan gibi demokratik standartlar açısından ikinci sınıf sayılan ülkeler sınıfına dahil edilerek ikinci lige düşürülmüş,

Türkiye'nin demokrasisi sorgulanmaya başlamıştı. AKPM, AB'nin bir kurumu olmasa da kararları AB politikalarını etkiliyor.

AB ile ilişkiler düzelerken referandum sürecinde gün yüzüne çıkan "idam isteriz" talepleri acaba rafa mı kalktı sorusu gündeme geliyor. Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan, anayasa değişikliğiyle ilgili 16 Nisan'daki referandumdan evet çıkması durumunda, idam cezasının Meclis'in gündemine getirileceğini ve muhalefetin desteklememesi durumunda bununla ilgili referandum yapılacağını açıklamıştı. Evet Platformu'nun Şanlıurfa'daki mitinginde Cumhurbaşkanı Erdoğan, katılımcıların idam isteriz yönündeki sloganlarına şöyle destek vermişti: "16 Nisan'da evetle sandıklar patladığı takdirde hemen ardından parlamentoya idamla ilgili karar taslağı inşallah gelecek... Bir referandum da onun için yaparız."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, referandum sonrası Tarabya'daki Huber Köşkü'nde yaptığı konuşmada da "Yapacağımız ilk iş... (idam isteriz sesleri) hemen bu konuyu Başbakan ve Bahçeli ile konuşacağım. Zaten Sayın Bahçeli ben desteklerim dedi, Sayın Yıldırım da aynı şekilde. Kılıçdaroğlu da destekleyeceğini söylemişti. Eğer gerçekten önüme gelirse ben bunu onaylarım. Desteklemedi, o zaman yapacağımız şey ne? Bir halk oylaması da onun için yaparız" demişti.

Türkiye-AB ilişkileri, 15 Temmuz menfur darbe girişiminden sonra rayından çıkmış, 16 Nisan referandumu öncesinde meydan okuma derecesinde kötüleşmişti. Cumhurbaşkanı Erdoğan 9 Nisan'da Gündoğdu Meydanı'ndan İzmirli'lere şöyle seslendi: "AB meselesi inşallah 16 Nisan'dan sonra tekrar masaya yatacak. Oradaki halkımıza çok zulmettiler. Çok aşağıladılar ama halkımız da hesabını soracak. Bu hesabın bedelini de 16 Nisan'dan sonra ödeteceğiz hiç merak etmeyin."

Brüksel'de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, Konsey Başkanı Donald Tusk, AP Başkanı Antonio Tajani, ►

Rahmetli
Cumhurbaşkanımız
Turgut Özal'ın 14 Nisan
1987 tarihindeki üyelik
başvurusu sırasında
söylediği "Bu uzun ve
meşakkatli bir yoldur.
Bizi caydırmak için çok
şey yapacaklar. Ama
yılmamalıyız" görüşü
unutulmamalıdır.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve Almanya Başbakanı Angela Merkel ile yüz yüze görüşmesi sorunları çözmedi ama karşılıklı ilişkilerin normalleşmesi yönünde önemli bir adım oldu. Konsey Başkanı Tusk görüşme sonrasında yaptığı kısa açıklamada taraflar arasındaki işbirliğinden söz etti ve görüşmenin odağına insan haklarını yerleştirdi (*We discussed the need to cooperate. I put the question of human rights in the center of our discussions*).

Cumhurbaşkanı 9 Mayıs Avrupa Günü dolayısıyla yayınladığı mesajda referandum sürecinde kapıyı kapattığı AB üyeliğini Türkiye için stratejik hedef olarak niteledi: "Tarihi, coğrafi ve kültürel olarak yüzyıllardır Avrupa'nın bir parçası olan ülkemiz, stratejik hedef olarak gördüğü AB üyelik sürecini, karşılıklı saygı, eşitlik

ve kazan-kazan anlayışı çerçevesinde devam ettirmek arzusundadır."

Hafıza-i beşer nisyân ile maluldür ve de hatırlamakta sonsuz yarar vardır. 17 Aralık 2004 tarihinde AB ile müzakere tarihinin alınması üzerine, Brüksel'den yurda dönen Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan Ankara'da törenlerle karşılanmış, Kızılay Meydanı'nda gündüz vakti havai fişekli tören düzenlenmişti. Erdoğan yaptığı konuşmada, "Aydınlık yarınların çağdaş Türkiye'si için çıktığımız yolda hamdolsun, dün müzakere süreciyle ilgili tarihi 3 Ekim olarak almış bulunuyoruz... Geçen süre içinde bir çok gayretler oldu. Birçok liderin AB yolunda mücadelesi oldu. Aşama aşama şüphesiz bir yerlere gelindi... Bundan sonra şüphesiz önümüzde uzun, zorlu yollar var unutmayın. Bundan sonra ülkemizde demokrasi daha farklı bir şekilde güç bulacaktır... Türkiye çağdaş ülkeler arasındaki yerini almaya başlamıştır alacaktır" derken haklıydı.

Çünkü AB, demokrasi ve hukuk devleti kriterlerine yönelik reformlar için çıpa olmalıydı. AB süreci Türkiye'nin stratejik hedefi ve bir medeniyet projesiydi. Doku zuncu Cumhurbaşkanı merhum Süleyman Demirel'in Aydın Doğan'a 7 Şubat 2015 tarihinde yazmış olduğu mektuptaki "Türkiye, ne olursa olsun, AB çıpasına sarılmalıdır. Bundan vazgeçmek olmaz" açıklaması, o gün de bugün de geçerliliğini koruyor. AB, dünyanın en büyük ortak pazarı olup, bir ekonomik refah alanıydı. Tüm eksikliklerine ve aksaklıklarına rağmen AB, tüm ülkeler için cazibe alanı olmaya devam ediyor. Tüm bu sebeplerle mülteciler, Türkiye üzerinden AB ülkelerine göç etmek istiyor.

Eğer tersi olsaydı, Fransız, Alman, İtalyan, Hollandalı gibi AB üyesi ülke vatandaşları Suriye, Irak, Ürdün, Lübnan ya da İran'a sığınmak için ülkelerini terk edip, Ege denizini botlarla geçerek önce Türkiye'ye kaçak yollardan girer, bu yolcularında çoğu Ege'nin mavi sularında hayatlarını kaybeder, bazılarının çocukları da suda boğularak küçük ve

masum bedenleri Bodrum sahillerine vururdu. Tıpkı 2 Eylül 2015 tarihinde Bodrum'da sahile vuran Suriyeli 3 yaşındaki Aylan bebek gibi.

Referandum sonrasında daha çok seçmene yönelik açıklamalar yerine ülke çıkarlarını gözeten bir politika izlenmesi çok önemlidir. Türkiye ile Batı dünyası arasındaki ilişkiler zayıflarsa, Türkiye'de bir eksen kayması olabilir ama bu kayma hiçbir zaman Şanghay Beşlisi yönünde olamaz. Eğer olursa Rusya, Ermenistan ve Çin ile aynı blokta yer alırız ki, bu kabul edilemez. Ulus devlete geri dönüş, içe kapanma, dar milliyetçilik, popülizm, Türkiye dahil hiçbir ülkenin yararına olmaz.

Prof. Dr. Daron Acemoğlu AB ve de NATO'ya alternatif olarak Şanghay Beşlisi'ne üye olmasının Türkiye açısından olumlu olmadığını şöyle açıklıyor: "Türkiye'nin Batı'yla ilişkisi hiçbir zaman sorunsuz değildi. Bir adım geri, bir adım ileri gidiyordu. Avrupa'yla yakınlaştığımız dönemler hep iyi netice verdi." Türkiye piyeye kızıp yorgan yakmamalıdır.

Rahmetli Cumhurbaşkanımız Turgut Özal'ın 14 Nisan 1987 tarihindeki üyelik başvurusu sırasında söylediği "Bu uzun ve meşakkatli bir yoldur. Bizi caydırmak için çok şey yapacaklar. Ama yılmamalıyız" görüşü unutulmamalıdır. Türkiye için zaman zaman "Batıya giden gemide Doğuya koşan ülke" benzetmesi yapılmıştır ama bunun doğru olmadığı Türkiye'nin üye olduğu Avrupalı ekonomik, askeri ve siyasi kuruluşlar tarafından ispatlanmıştır.

Başbakan Binali Yıldırım, "Avrupa, rotasını şaşırılmış durumda. Bir yandan yükselen ırkçılık, bir yandan yabancı düşmanlığı, özelinde Türk düşmanlığı... Şu an AB'nin ikircikli tutumundan dolayı Türk kamuoyunun AB'ye güveni dibe vurmuş durumda. Önce bunu düzeltmemiz lazım" derken doğru bir tespitte bulunmuştu. Avrasya Kamuoyu Araştırmaları Merkezi'nin 18-22 Mart 2017 tarihleri arasında 26 il ve ilçelerinde 2032 kişi ile yaptığı araştırmada Türkiye'nin AB üyeliğini destekliyor musunuz sorusuna verilen cevaplar şöyledir: Evet yüzde 42,2, hayır yüzde 42,9, kararsız 14,9.

Türk kamuoyunda son zamanlarda AB'de ortaya çıkan Türkiye karşıtı söylemler üzerine AB'ye yönelik destek azalmış, AB üyeliği konusu gündemden düşmüştür. Avrupa Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı, TAVAK'ın, 2016'da açıkladığı 6'ncı Türk Halkının AB'ye Bakışı Araştırması'na göre Türk halkının yüzde 64'ü AB'ye üye olacağımıza inanmıyor. 2015 yılında bu oran yüzde 48 idi. Araştırmaya katılanların yüzde 56'sı Türkiye'nin AB'ye ihtiyacı olmadığını belirtirken, üyelik önündeki en büyük sorunu ise İslamofobi olarak görmektedir.

Türkiye'nin AB üyeliği hedefinden bir sapma söz konusu değildir. Çünkü, 2001, 2003 ve 2008 yıllarında güncellenerek Bakanlar Kurulu kararıyla Resmi Gazete'de yayımlanan AB üyeliği hedefine yönelik Türkiye Ulusal Programı'nın giriş bölümündeki hedefte bir değişiklik bulunmuyor. Eski Başbakan Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu'nun 28 Ocak 2015, Eski AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır'ın 18 Mayıs 2016 tarihinde "AB bizim için stratejik bir hedeftir" ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun 9 Ocak 2017 tarihindeki "Türkiye'nin olmadığı Avrupa eksiktir" açıklamaları, AB ile iplerin henüz kopma noktasına gelmediğini gösteriyor. Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin 20 Mart 2017 tarihindeki açıklamasını da bu kapsamda değerlendirmek gerekir: "Türkiye'nin yolculuğu, Avrupalı dostları ile birlikte medeniyet yolculuğudur."

Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek de "AB bizim için önemli bir çıpa, Batı'dan bir kopuş görmüyorum" tespitinde bulundu. Başbakan Yardımcısı Nurettin Canikli de "Avrupa, bizim en büyük ekonomik ortaklarımızdan biridir. Bu ticaretten her iki taraf da çıkar sağlıyor. İki tarafın menfaatini yükseltecek şekilde ilişkilerimiz devam edecektir" diye belirtti.

Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, AB'nin Brexit sonrası izleyeceği yöne ilişkin muhtemel senaryoları ortaya koyan Beyaz Kitabı, (*White Paper on The Future of Europe: Reflections and Scenarios for the EU27 by 2025*) 1 Mart

2017'de kamuoyuna açıklamıştı. AB'nin değişen şartlara uyum sağlaması gerektiği açıklanan Beyaz Kitap'ta, "Önümüzde, güvenliğimiz, halkımızın refahı ve Avrupa'nın giderek çok kutuplu bir dünyada oynaması için gereken role ilişkin önemli sınamalar var. 27 üyeli birleşik bir Avrupa'nın kendi kaderini şekillendirmesi ve kendi geleceği için bir vizyon geliştirmesi gerekiyor" denilmişti.

Türkiye yeni bir yapılanma sürecine giren AB'de yerini almalı ve yeni bir strateji oluşturmalı. İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu'nun da belirttiği gibi Türkiye'nin Avrupa norm ve değerleri yönündeki ilerlemesi, Avrupa'nın istikrarı ve kalkınması için de önemli. Bu açıdan değerlendirildiğinde tam üyelik perspektifinden sapılmadan, Gümrük Birliği'nin güncellenme sürecine hız verilmeli, müzakere sürecinde göç, serbest dolaşım, adalet ve yargı konularını kapsayan 23 ve 24'ncü başlıklar açılmalı, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve AB Konseyinin başlıkların açılmasına koyduğu vetoların kaldırılması için daha çok çaba gösterilmelidir.

Dost ve kardeş ülke Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kuruluşunun (28 Mayıs 1918) 99'uncu yılını kutlarken, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Mehmet Emin Resulzade'yi rahmetle anar, tüm Azeri Türklerine esenlik ve mutluluklar dilerim. Bu kapsamda Ankara'da düzenlenen ve AKEV Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hayati Aktaş'ın da katıldığı bir etkinlikte Manisa Milletvekili Doç. Dr. Selçuk Özdağ'ın "Azerbaycan ve Türkiye halkının yükselen bayrakları bir daha inmeyecek ve sürekli yükselmeye devam edecektir" ifadesini ben yadırgadım. Çünkü, Türkiye halkı yerine Türk halkı daha doğru bir tanımlamadır.

Türk yerine Türkiye ifadesi kabul edilirse şu komik durumlarla karşılaşmamız kaçınılmazdır: Türkiye Bayrağı, Türkiye Silahlı Kuvvetleri, Türkiye Havayolları, Türkiye Milli Takımı, Türkiye Lirası, CNN Türkiye, Jön Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye Hamamı, Türkiye Lokumu, Türkiye Kahvesi vb... ■

Türkiye-AB İlişkilerinde Yeniden Yakınlaşmaya Doğru: Ne Beklemeliyiz?

Doç. Dr. Çiğdem NAS
İKV Genel Sekreteri

Referandum sonrasındaki belirsiz durumun aşılması ve sonuçların, tartışmalara rağmen genel olarak kabul görmesinin ardından, AB'nin nasıl bir tutum alacağı önem kazanmıştı. AB siyasi sistem değişikliklerini benimseyecek mi, yoksa Cumhurbaşkanlığı sistemini öngören Anayasa değişikliklerini kuvvetler ayrılığı, denge ve denetleme sistemi ve yargının bağımsızlığı açılarından sakıncalı bularak Türkiye'ye tavrını sertleştirecek mi?

Bugünlerde Türkiye ve AB ilişkilerinde mart ayındaki krizden sonra bir yumuşama dönemi yaşıyoruz. Türkiye'de 16 Nisan Referandumu sonrasında AB'nin yaklaşımı, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini ve Komisyonun Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakere-

lerinden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn'ın yaptıkları ortak açıklamada ifade edildi. Açıklamada, AB yetkilileri, sonuçları not ettiklerini, öncelikle AGİT Uluslararası Gözlemci Misyonunun değerlendirmesini beklediklerini, Anayasal değişikliklerin mümkün olan en geniş uzlaşma sağlanarak ve Avrupa Konseyi tavsiyelerine uygun bir şekilde yapılmasını teşvik ettikle-

rini vurguladılar. Referandumda “evet” ve “hayır” oyları arasındaki farkın az olması ve mühürsüz oylarla ilgili hükmün Yüksek Seçim Kurulu’na değiştirilmesi soru işaretlerine sebep olmuş ve referanduma sunulan konunun kritik önemi sebebiyle bazı şüphelere yol açmıştı.

16 Nisan Referandumu Sonrası AB Sürecinin Serencamı

Referandum sonrasındaki belirsiz durumun aşılması ve sonuçların, tartışmalara rağmen genel olarak kabul görmesinin ardından, AB’nin nasıl bir tutum alacağı önem kazanmıştı. AB siyasi sistem değişikliklerini benimseyecek mi, yoksa Cumhurbaşkanlığı sistemini öngören Anayasa değişikliklerini kuvvetler ayrılığı, denge ve denetleme sistemi ve yargının bağımsızlığı açılarından sakıncalı bularak

Türkiye’ye tavrını sertleştirecek mi? AB içinde Avusturya gibi bazı Üye Devletler zaten geçtiğimiz ağustos ayından beri Türkiye ile müzakerelerin askıya alınması çağrısında bulunuyorlardı. Avrupa Parlamentosu da kasım ayında aldığı kararda, müzakerelerin geçici olarak askıya alınması tavsiyesinde bulunmuştu. AB’de bazı çevreler, Türkiye’nin Avrupa değerlerinden uzaklaştığını ve bu durumun AB için kabul edilemez olduğu yönünde güçlü bir mesaj verebilmek için, müzakerelerin kesilmesinin etkili bir yöntem olacağını düşünüyordu. Diğer bazı çevreler ise, yaptırım uygulayarak ya da müzakereleri askıya alarak, Türkiye üzerinde etkili olunamayacağını, Türk halkının bundan zarar göreceğini ve zaten işlemeyen bir sürecin askıya alınmasının da çok anlam taşımayacağını savunuyordu.

Bu tartışmalar sonucunda, AB’nin tavrı netleşmeye başladı. AB, göç, mülteci, enerji, güvenlik gibi konularda işbirliğini gerekli ve bazen de vazgeçilmez olarak gördüğü Türkiye’yi daha fazla dışlamak niyetinde olmadığını gösterdi. AB’nin Türkiye’ye yönelik yaklaşımını 2016 yılında açıklanan AB küresel stratejisinde belirtildiği gibi “ilkeli pragmatizm” kavramı ile özetlemek mümkün. Mealen AB, Türkiye’ye şunları söyledi demek yanlış olmaz:

“Belirli sınırlar içinde sizinle birlikte çalışabiliriz. Sonuçta ortak sorunlar ve ilgi alanlarımız var olmaya devam ediyor. Ekonomik ve ticari ortaklığımız da iki taraf için de verimli sonuçlar doğuruyor. Ancak eğer gerçekten AB’ye girmek istiyorsanız, o zaman koşullar bellidir. Demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi alanlarda AB standartlarını yakalamadan üyelik perspektifinde bir ilerleme beklemeyin. Müzakereleri askıya almıyoruz ama yeni fasıl açmayı da düşünmüyoruz.”

AB Dışişleri Bakanları’nın Türkiye’ye Bakışı

Bu tavrın bir yansıması olarak, 28-29 Nisan tarihinde Malta’da gayriresmi olarak toplanan AB Dışişleri Bakanla-

rı Türkiye’ye yönelik ılımlı bir söylem benimsedi ve “Türkiye’ye kapının açık” olduğunu belirtirken, üyelik kriterlerin de belli olduğunu ve değişmediğini eklediler. Bunun üzerine NATO Zirvesi için Brüksel’e seyahat eden Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker ve AB Konseyi Başkanı Donald Tusk ile görüştü. Görüşmenin hemen ardından ilişkilerde somut ilerlemenin sağlanması mümkün olmasa da, önceki aylarda esen rüzgarların yerini daha ılımlı bir havaya bırakması başlı başına bir gelişme olarak addedilebilir. 15 Temmuz sonrasında yapılması mümkün olmayan üst düzey diyalog toplantıları, teknik görüşmeler ve ziyaretlerin tekrar başlayacak olması en azından iki tarafın bir araya gelmesi ve ortak konuları ve sorunları birlikte ele alabilmesini sağlayacak.

İlişkilerin onarılmaya çalışıldığı bu dönemde, Türkiye ve AB ilişkileri için 12 aylık bir yol haritasının işlerlik kazanması gündeme geldi. Bu doğrultuda 15 Temmuz sonrası giderek kötüleşen ilişkilerde tekrar bir hareketlenme başladı. Teknik düzeyde ilk toplantının ise 13 Haziran tarihinde gerçekleşecek olan siyasi diyalog toplantısı olacağı netlik kazandı. Bu toplantı sonrasında teknik düzeyde görüşmelerin hızlanması ve 6 Temmuz tarihinde Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Komisyon üyesi Johannes Hahn’ın Türkiye’yi ziyaret etmesi bekleniyor.

Türkiye-AB İlişkilerinin Yol Haritası

Önümüzdeki dönemde Türkiye ve AB ilişkilerinin yol haritasında satır başlarının aşağıdaki konulardan oluşacağını öngörebiliriz:

- Karşılıklı ziyaretlerin hızlanması: Türkiye ve AB yetkilileri arasında Bakan ve Komisyon Üyesi düzeyinde görüşme;
- Türkiye-AB Zirvesi: Almanya’da Eylül ayında gerçekleşecek seçimler sonrasında AB ve Türkiye Zirvesinin düzenlenmesi;

AB'nin Türkiye ile bugüne kadar uyguladığı "yapıcı belirsizlik" yaklaşımını bir yana bırakarak, açık ve samimi bir üyelik perspektifi sunarak, süreci rayına oturtmak için çaba göstermesi gerekiyor.

- Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin güncellenmesi: Gümrük Birliği'nin güncellenmesine yönelik müzakerelerin 2017 içinde başlaması;
- Vize serbestliği: Vize serbestliği yol haritasının tamamlanması ve Türk vatandaşları için vizesiz Avrupa hedefinin gerçekleşmesi;
- Terörle mücadele: Terörle mücadelede işbirliği geliştirilmesi ve vize serbestliği sürecinin de bir gereği olan Europol ile Türkiye arasında operasyonel anlaşmanın imzalanması;
- Mülteci işbirliği: Mülteci işbirliğinin hızlandırılması ve mülteciler için AB'nin tahsis ettiği 3 milyar avronun tamamlanmasını takiben ikinci 3 milyar avro yardım diliminin de işlerlik kazanması, Suriyeli mültecilerin Türkiye'den AB ülkelerine yerleştirilmesi için planlanan kotanın doldurulması ve teknik düzeyde işbirliğinin devamı;

- Üst düzey ekonomik ve enerji diyalogu mekanizması: Komisyon üyesi Füle zamanında ortaya atılan Pozitif Gündem kapsamında başlatılan ve daha sonra Türkiye-AB Ortak Eylem Planı ve Türkiye-AB Uzlaşısı ile tekrar gündeme gelen Üst Düzey Enerji ve Ekonomik Diyalog Mekanizmalarının istikrarlı ve tutarlı bir şekilde devam ettirilmesi;
- Müzakere süreci: son olarak 2016 yılında yeni faslın açıldığı Türkiye'nin AB katılım müzakereleri sürecinin canlandırılması ve özellikle Türkiye'de yargı, adalet ve Schengen alanı ile ilgili mevzuatı içeren 23 ve 24'üncü fasılların açılmasına yönelik adımların atılması, Kıbrıs meselesi ile ilgili blokajların kaldırılması.

Özellikle son madde ile ilgili olarak Türkiye'nin AB'den beklentileri var. Gerek hükümet yetkilileri, gerekse sivil toplum AB'ye şunu söylüyor: Türkiye'de insan hakları, temel özgürlükler ve hukuk alanında ilerlemeyi tetiklemek için en etkili yol bu konuları içeren müzakere fasıllarını açmaktır. Bu şekilde Türkiye'yi sağladığı ilerleme ekseninde değerlendirmek mümkün olacak ve AB'nin Türkiye'ye karşı samimi olup olmadığı anlaşılacaktır.

Türkiye'nin Geleceğinde AB

Bir nevi yumuşama ya da yakınlaşma olarak adlandırabileceğimiz bu süreçte Türkiye ve AB'nin yeniden görüşmeye başlaması ve iletişim kanallarının tekrar açılması kuşkusuz ki olumlu bir gelişme. Özellikle gerilimin hızla arttığı ve iletişimin medya üzerinden ve karşılıklı suçlama ve eleştirilerle yapıldığı bir sürenin sonunda normalleşmeye geri dönülmesi ilişkilerin geliştirilmesi ve hasarın onarılabilmesi açısından bir ön koşul oluş-

turuyor. Tek başına bir kazanım olarak nitelendirilemeye de, yeniden görüşmelere başlanması ilişkilerin ilerletilmesi açısından başlı başına önemli... Özellikle de mart ve nisan aylarında Türkiye ve AB arasında meydana gelen karşıtlık ve çatışma hatırlanırsa.

Ancak burada kendimize şu soruyu sormamız gerekiyor: "Var olan koşullar altında ilişkilerde somut bir gelişme veya ilerleme sağlanabilir mi?" veya farklı şekilde formüle edersek "İlişkilerde somut bir gelişme veya ilerleme sağlamak için ne yapılması gereklidir? İlişkilerdeki bu yeni yumuşama dönemi daha olumlu gelişmelere vesile olabilir mi?"

Hatırlanacağı üzere, AB Konseyi geçtiğimiz Kasım ayında Türkiye ile katılım müzakerelerinin geçici olarak askıya alınmasını öneren bir tavsiye kararı almıştı. Bu karardan sonra gözler Türkiye ile ilişkiler açısından siyasi kararları belirleyen Genel İşler Konseyi'ne çevrilmişti. Konsey Aralık ayındaki toplantısında, AP'nin bu önerisini benimsememişti. Ancak Konsey'in sonuç bildirisine bakıldığında şu ifadeler dikkat çekiyordu:

"Konsey Türkiye ile ilişkilere önem atfettiğini teyit eder... AB demokratik, içerici ve istikrarlı bir Türkiye ile birlikte çalışmaya ve açık diyalogu devam ettirmeye bağlıdır... Katılım süreci çerçevesinde Türkiye'nin siyasi ve ekonomik reformları için AB, çıpa olarak kalmalıdır... AB bir aday ülke olan Türkiye'nin demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel özgürlüklere saygı alanlarında en yüksek standartlara saygı göstermesini beklemeye devam eder... Konsey yargının bağımsızlığı ve işleyişi ve ifade özgürlüğü alanlarında devam eden geriye gidişten özellikle endişelidir... Konsey 30 Haziran 2016'da 33 numaralı faslın açılmasını memnuniyetle karşılar... Halihazırda geçerli olan koşullar altında, yeni faslıların açılması düşünülmemektedir..."

Konsey müzakereleri askıya alma ya da dondurma yönünde resmi bir karar almasa da, filli olarak müzakerelerde,

mevcut koşullar altında bir ilerleme olmayacağını da belirtmiş oluyordu.

Yukarıda söz ettiğimiz gibi, nisan sonunda Malta'da gayriresmi Gymnich Toplantısında bir araya gelen AB Dışişleri Bakanları ile Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve Komisyon Başkan Yardımcısı Mogherini, referandum sonuçlarına saygılı olduklarını belirttiler ve Türkiye'ye kapının açık olduğu mesajını verdiler. Bunun yanında, 16 Nisan'da referandumda kabul edilen Anayasal değişikliklerin Avrupa Konseyi içtihadı ile uyumlu ve toplumun tüm kesimlerini içeren, katılımcı bir şekilde gerçekleştirilmesi beklentilerini ifade ettiler ve Türkiye ile yapıcı işbirliği içinde olmak isteklerini belirttiler. Müzakere sürecinin askıya alınmadığını hatırlatan Dışişleri Bakanları, üyelik kriterlerinin belli olduğunu ve insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, medya özgürlüğü gibi çeşitli unsurları içerdiğini vurguladılar. Yani özetle "Türkiye'ye kapımız açık ama bu kapıdan geçip geçemeyeceği, AB kriterlerine uyumuna bağlı" demiş oldular.

Mevcut koşullar değişmedikçe, yani Türkiye'de terörle mücadele alanında ilerleme kaydedilip güvenlik endişeleri giderilince ve olağanüstü hal kaldırılarak demokratik reform sürecine geri dönülünceye kadar AB sürecinde gerçek bir ilerleme olması mümkün gözüküyor. Ancak Türkiye'de gerek siyasilerin, gerekse halkın şundan da emin olması gerekiyor: Türkiye eğer yine AB kriterleri rotasına geri dönerse, AB bunu değerlendirecek ve üyelik müzakerelerini nihai hedefe doğru hızlandıracaktır. AB'nin bugüne kadarki uygulaması ise ne yazık ki ilişkilerde güveni ortadan kaldırmış durumda. Yani Türkiye'de büyük çoğunluk AB üyeliğini desteklese de, üyeliğin gerçekleşmesini olası görmüyor.

İKV'nin 2016 yılında yaptırdığı kamuoyu araştırmasında katılımcıların yüzde 75'i AB üyeliğini desteklediklerini ifade ederken, sadece yüzde 30'luk bir bölümü üyeliğin yakın bir gelecekte gerçekleşeceğini umduklarını belirtmişti. Türk halkı AB'nin Türkiye'ye adil ve objektif davra-

nacağına inanmazsa, AB üyelik hedefinin dönüştürücü gücünü devam ettirmek zor gözüküyor. Üstelik AB içinde bazı Üye Devletlerde dahi AB değerlerinden uzaklaşma yaşandığı mevcut durumda AB'nin inandırıcılığını sağlamak daha da zor. AB'ye karşı bugüne kadar oluşmuş olan güvensizlik ve şüphe Türkiye'de siyasilerin rahatlıkla kullanabileceği ve üzerinden popülist siyaset üretebileceği bir kaynağa dönüşmüş durumda. O açıdan AB yetkili organlarının yukarıda yer alan ifadelerinin ne kadar etkili olduğu başlı başına bir soru işareti oluşturuyor.

Yine de, Ortadoğu'daki karışıklık, savaş ve çatışmalardan etkilenen, kendi içinde bir darbe teşebbüsü yaşayan ve olağan siyaset koşullarına henüz dönmeyen Türkiye için AB kapısının az da olsa açık olduğunu bilmek sevindirici. Türkiye'de hükümet tekrar reform sürecine geri dönecek duruma geldiğinde ya da bu zorunluluğu hissettiğinde, AB kriterleri ve uyum süreci bir kaldıraç görevini görebilir ve görece olarak istikrarlı bir çıkış yolu sunabilir.

Yazıyı şu soruyla bitirelim: Mevcut koşullar değişmeden, ilişkilerde gerçek bir ilerleme mümkün mü? Üyelik müzakerelerini gerçek müzakereler haline getirmeden, yani açılış ve kapanış kriterleri esasında açık ve net bir hedefe yönelik olarak ilerleyen bir sürece işlerlik kazandırmadan, Türkiye ve AB ilişkilerinde gerçek bir ilerleme mümkün değil. Bunu sağlamak için de mevcut koşulları değiştirmek gerekiyor. Yani, Türkiye'nin demokratikleşme gündemine geri dönmesi, adaleti temin eden hukuk devleti yapısını yeniden kurması ve temel özgürlüklere saygıyı esas kılması gerekiyor. AB'nin ise, Türkiye ile bugüne kadar uyguladığı "yapıcı belirsizlik" yaklaşımını bir yana bırakarak, açık ve samimi bir üyelik perspektifi sunarak, süreci rayına oturtmak için çaba göstermesi gerekiyor. Aksi takdirde, koşullar değişmemiş olur ve sonuçlar da aynı kalır: Yani bitmek bilmeyen krizler, çatışmalar ve kınamlar devam eder, ilişkilerde arpa boyu yol gitmemiş oluruz. ■

Referandum Sonrası Türkiye-AB İlişkileri

16 Nisan referandumunu sonrasında AB tarafından Türkiye ile müzakerelerin durdurulması yönünde yapılan sert yorumlar AB dışişleri bakanlarının gayriresmi toplantısı sonrasında yerini daha ılımlı bir yaklaşıma bıraktı.

Çisel İLERİ
İKV Araştırma Müdürü

Geriye dönüp bakıldığında kuşkusuz 16 Nisan 2017 referandumunu Türkiye tarihinin önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilecek. Yaklaşık 50 milyon seçmenin sandığa giderek 18 maddelik anayasa değişikliği paketini oyladığı referandumun sonucunda seçmenlerin yüzde 51,41'i "evet" dedi. Ancak hem pakete onay verenler yani "evet" cephesi ile karşı çıkan "hayır" cephesi arasındaki oy farkının az olması hem de Yüksek Seçim Kurulunun referandum günü mühürsüz oyların geçersiz sayılacağı

yönündeki açıklaması tartışmalara neden oldu. Türkiye bir yandan kendi siyasi sisteminin değiştirerek yeni bir kader tayin ederken bundan AB ile ilişkileri de nasibini aldı.

Referandum kampanyası boyunca Türkiye-AB ilişkilerinde öne çıkan, başta Hollanda olmak üzere çeşitli AB ülkeleriyle yaşanan gerginlikler oldu. Türk bakanlarının mitinglerinin yasaklanmasından sert sözlere ve uyarılara varan bu gerginliğin sona ermesi için herkes 16 Nisan referandumunun sonuçlarını bekliyordu. Ancak referan-

dumun hemen ardından Türk tarafında ülkemizin AB üyeliğinin referanduma götürülebileceği yönündeki açıklamalar, gündemi meşgul etmeye devam eden idam cezası, referandumun sonuçlarına ilişkin AB kanadından gelen sert açıklamalar suların daha da dalgalanmasına neden oldu. Aslına bakılırsa referandumun ardından Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin (AKPM) kararı, AP'de tartışılan taslak Türkiye raporu ve nisan ayının son haftasonu gerçekleştirilen AB dışişleri bakanları gayriresmi zirve toplantısı (*Gymnich*

Toplantısı) önümüzdeki Türkiye-AB ilişkilerinin seyri açısından belirleyici olacak.

Referandum AB Tarafından Nasıl Değerlendirildi?

Türkiye'deki referandumla ilgili AB adına resmi açıklama Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi /Komisyon Başkan Yardımcısı Federica Mogherini ile Komisyonun Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Johan-

nes Hahn'dan geldi. TBMM tarafından 21 Ocak 2017'de kabul edilen anayasa değişiklikleriyle ilgili olarak yapılan, referandum sonuçlarının kayda geçirildiğinin belirtildiği açıklamada AGİT Uluslararası Gözlem Misyonu'nun değerlendirmelerinin beklendiği ifade edildi. AB, anayasa değişikliklerini ve bunların uygulanmasını, AB'ye aday bir ülke ve Avrupa Konseyi'nin bir üyesi olarak Türkiye'nin taşıdığı sorumluluklar ışığında değerlendirileceğini özellikle vurguladı.

Aslına bakılırsa pek çok batı lideri referandumla ilgili açıklamasında AGİT raporunun sonuçlarına göre değerlendirme yapacaklarını belirttiler. Örneğin ABD Başkanı Donald Trump Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı arayıp tebrik etse de ABD Dışişleri Bakanlığı resmi açıklamasında AB'nin açıklamasına benzer ifadelerde ısrar edildi. Nitekim Almanya Başbakanı Angela Merkel ve Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande gibi AB'nin önde gelen ülkelerinin liderleri de referandum sonrası yaptıkları açıklamalarda, sonuçların Türkiye'deki bölünmüşlüğü ortaya koyduğunu belirterek Türk hükümetini tüm siyasi ve sosyal gruplarla saygılı bir diyalog arayışında olmaya çağırıyordu.

Siyasi arenadaki bu hava daha üst tonda Brüksel'deki çeşitli düşünce kuruluşlarında ve Türkiye konusunda çalışan uzmanlarda karşılığını buldu. Örneğin hâlihazırda *Carnegie Europe* isimli düşünce kuruluşunun uzmanlarından olan ve daha önce AB Türkiye Delegasyonunun başında bulunması vesilesiyle Türkiye'yi yakından tanıyan Marc Pierini kaleme aldığı "Türkiye'nin Mutlak Lideri ile Baş Etmek" isimli yazısında şu anda Türkiye'nin demokratik bir AB ülkesinden çok Orta Asya cumhuriyetine benzediğini belirterek yeni anayasa değişikliği ile Türkiye'nin AB'ye siyasi entegrasyonunun sonu geldiğini ilan etti. Türkiye ile müzakerelerin tamamen sonlandırılması gerektiğini ortaya koyan diğer görüşler ►►

“O gün Strazburg’da çocuklar gibi şendik” diyen Birand, “Bu iş bitti diye düşünürsek 10-15 yıl sonra gene sıkıntı yaşarız” diye uyarıyordu. Bugün gelinen nokta ne yazık ki kendisini haklı çıkardı.

daha da yüksek sesle dile getirilmeye başladı. Görüntüyü kurtarma çabasından başka bir şey olmayan katılım müzakerelerinin askıya alınmasının bile yetersiz olduğunu, AB’nin temel değerlerinin arkasında durması gerektiğini belirterek, Türkiye ile ilişkilerini sonlandırıp, daha inandırıcı ve stratejik bir temelde yürütecek şekilde yeniden başlatması gerektiği öneriliyordu.

Türkiye’nin AB katılım müzakerelerine ilişkin havada çarpışan sert görüşlerin arasında ilk resmi hamle AKPM’den geldi. Türkiye’nin üyesi olduğu, hâlihazırdaki Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun 2010-2012 döneminde başkanlığını yaptığı AKPM 25 Nisan 2017 tarihli oturumunda Türkiye’yi yeniden denetim sürecine almaya karar verdi. Hatırlanacağı üzere Tür-

kiye bu denetimden 2004’te çıkmıştı. Karar Türkiye’de Başbakan, Dışişleri Bakanlığı ve Cumhurbaşkanı Sözcüsü başta olmak üzere en üst düzeyde kınandı. Ancak bu durum Türkiye’nin Kopenhag siyasi kriterleri açısından geri gidişinin resmen not edilmesi olarak uzun süre Türkiye-AB ilişkilerinde yer bulacak. Tam da kararın alındığı gün müteveffa gazeteci Mehmet Ali Birand’ın 2003 yılında kaleme aldığı ve 22 yıldır izlediği Avrupa Konseyinde Türkiye lehine dönen havaya kendisinin bile inanmadığını dile getiren yazısı akıllara düştü. “O gün Strazburg’da çocuklar gibi şendik” diyen Birand, “Bu iş bitti diye düşünürsek 10-15 yıl sonra gene sıkıntı yaşarız” diye uyarıyordu. Bugün gelinen nokta ne yazık ki kendisini haklı çıkardı.

Gymnich'de Aralanan Kapı

AKPM kararının ardından AB tarafının Türkiye ile ilişkilerin 28-29 Nisan 2017 tarihlerinde Malta'nın başkenti Valetta'da düzenlenecek AB dışişleri bakanlarının kısaca *Gymnich* Toplantısı olarak bilinen gayriresmi toplantısında ele alınacağı duyurulmuştu. Toplantıya Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun davet edilmesi müzakerelerin askıya alınması gibi sert bir kararın alınmayacağına ilk sinyaliydi. Nitekim toplantı sonrası Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi/Komisyon Başkan Yardımcısı Federica Mogherini tarafından yapılan açıklamada eğer Türkiye istekliyse AB'nin kapılarının açık olduğunu; ancak, bunun için Ankara'nın insan hakları ve hukukun üstünlüğü alanındaki kriterleri karşılayacağına

dair açık sinyaller vermesi gerektiği belirtildi.

Öte yandan Avrupa Komisyonunun Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn tarafından Türkiye-AB ilişkilerinin mevcut düzende sürdürülebilir olmadığını, ekonomik ilişkiler çerçevesinde yürütülmesi gerektiğinin belirtilmesi, iyi polis Mogherini olurken kötü polis rolünü de Hahn'ın üstlendiğini gösteriyor. Kısaca "Müzakerelerde daha fazla gidecek yer yok, taraflar önümüzdeki dönemde ikili ilişkilerin pratik tarafına ve Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin güncellenmesine odaklanmalı." mesajı veren Hahn, uzun süredir Türkiye-AB ilişkilerini takip eden pek çok kişinin de aklından geçenleri açıkça dile getirmiş oldu.

Demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi değerlerin yani kısaca Kopenhag siyasi kriterlerinin ekseninde seyretmeyen bir Türkiye-AB ilişkisi önümüzdeki dönem için ne kadar gerçekçi ve sürdürülebilir olacak sorusunu bu noktada sormak gerekiyor. Bir yandan Türkiye ile ipleri atan taraf olmak istemeyen öte yandan referandum sonrasında Türkiye'de AB değerlerini savunan önemli bir kitle olduğuna inanan AB'nin değerlerinin pek çok cephede sarsıldığını da hatırlamak gerekiyor. Sadece Türkiye değil, 2004 yılında üye olan Macaristan ya da bugün üyelik yolunda ilerlemek isteyen Makedonya Cumhuriyeti'ne bakıldığında AB'nin kendi politikalarını ve yaptırım gücünü gözden geçirmesi gerektiği ortada.

Türkiye'nin önümüzdeki dönemde mülteci uzlaşısı, terörle mücadele, enerji alanında işbirliği ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesine odaklanılan süreçte dahi siyasi kriterlerle zaman zaman yüzleşmesi gerekecek. Bugün AB kanadında pek çok kişi Gümrük Birliği'nin güncellenmesi müzakerelerinin başlaması için siyasi bazı koşulların getirilmesi gerektiğini dillendiriyor. Bu noktada Avrupa Komisyonu tarafından

yaptırılan etki analizinin bu yıl müzakereleri başlaması beklenen Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin Türkiye'nin GSYH'sine yüzde 1,44; AB'ninkine ise yüzde 0,01 katkı sağlayacağını ortaya koyduğunu hatırlatmak gerekiyor. Kısaca Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ekonomik açıdan Türkiye için daha önemli ve anlamlı.

Türk sanayiinin düşük teknoloji- li üretimden orta teknoloji- li üretime dönüşümüne önemli katkı sağlayan, bugün ticaretimizin yaklaşık yarısını yaptığımız AB ile ekonomik ve ticari entegrasyonun zemini olan Gümrük Birliği'nin güncellenmesinden Türkiye açısından azami fayda elde edilebilmesi için reformların kaçınılmaz olduğu ortada. Bir kez daha geriye gidip verilere baktığımızda Türkiye'nin ithalatında ve ülkemize gelen yabancı yatırımlardaki asıl sıçramanın 2004 yılı civarında olduğunu görüyoruz. AB ile katılım müzakereleri kararının alınması ve fiili müzakerelerin başlaması Türkiye'nin istikrarlı ve güvenilir bir yatırım ortamı sunduğunun en önemli göstergelerinden biri olduğunu hatırlamak gerekiyor.

Tüm bunların ötesinde 2000'lerden bugüne Türkiye-AB ilişkilerinin tarihine bakıldığında Türkiye'nin belki de en çok kararlılıkla hareket ettiğinde nasıl ezber bozabildiğini hatırlaması gerekiyor. "Gerekirse Kopenhag kriterlerini Ankara kriterleri yaparız" gibi güçlü bir söylem Türkiye'de ve AB'de pek çok kişi için bugün ne yazık ki çok uzakta kalan hoş bir seda. Önümüzdeki dönemde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Mayıs ayında gerçekleştirilecek NATO Zirvesi'nde AB liderleri ile bir araya gelmesi ve ikili temaslarda bulunması bekleniyor. Ardından büyük ihtimalle bir Türkiye-AB Zirvesi gerçekleştirilecek. Tarafların birbirleriyle medya üzerinden restleşmesi yerine karşılıklı diyalog mekanizmalarını açık tutmaları kuşkusuz tansiyonun düşmesine ve ikili ilişkilerin seyrine daha olumlu etki edecektir. ■

Brexit Özel Zirvesi: AB'nin Temel Müzakere İlkeleri

Emre ATAÇ
İKV Uzman Yardımcısı

AB liderleri, Brexit müzakere ilkelerini görüşmek üzere olağanüstü zirvede bir araya geldi. Zirvenin ana amaçlarından biri müzakerelerde ortak bir cephe olarak hareket edebilmek.

AB liderleri, Birleşik Krallık'ın katılmadığı özel bir zirvede bu ülkenin Birlik üyeliğinden ayrılmasına ilişkin genel hatları belirlemek ve müzakerelerdeki çizgisini netleştirmek için 29 Nisan 2017 tarihinde Brüksel'de bir araya geldi. Zirvede Birleşik Krallık'ın AB'den çıkış müzakerelerinin ana hatları belirlendi. Brexit konusunda AB'nin en önemli önceliklerinden birini müzakerelerde ortak bir cephe olarak hareket edebilmek oluşturuyor. Zirvenin ana amaçlarından biri de bu ortak cephenin temellerini sağlam şekilde atabilmek. Her ne kadar resmi

müzakerelere Zirvenin hemen ardından başlanması planlanıyorsa da fiiliyatta bu mümkün görünmüyor. Bunun sebebi ise Birleşik Krallık'ta 8 Haziran'da gerçekleşecek olan erken seçimler.

50'nci Madde Devrede: AB'den Ayrılmak için Resmen Başvuruluyor

Hatırlanacağı üzere, Birleşik Krallık'ta geçtiğimiz haziran ayında yapılan referandum sonucu halkın yüzde 52'si AB'den ayrılma yönünde oy kullanmıştı. Brexit referandumu sonrasında da Yüksek Mahkeme, Brexit yasa taslağının

Parlamentonun onayından geçmesine karar verdi. Zorlu bir Parlamento sürecinin ardından Lordlar Kamarası tarafından, ülkenin AB'den ayrılma sürecini resmen başlatmaya izin veren tasarının onaylanmasıyla birlikte hükümet, Lizbon Anlaşması'nın 50'nci Maddesi'nin öngördüğü şekilde AB'ye ayrılık niyetini bildirme yetkisine sahip oldu. Nitekim Başbakan Theresa May'in imzası ile üyelikten ayrılık sürecini başlatan mektup AB Konseyi Başkanı Tusk'a 29 Mart tarihinde sunuldu. Mektubun Tusk'a iletilmesinden kısa bir süre sonra Başbakan May, Parlamentonun alt kanadı Avam Kamarası'na gelerek, 50'nci Madde'nin devreye girmesi hakkında milletvekillerini bilgilendirdi.

Theresa May'in göndermiş olduğu mektup Birleşik Krallık'ın müzakere-

lerdeki önceliklerini içermesi açısından ayrıca önem arz ediyor. Öncelikle, hükümetin AB'den ayrılma stratejisinin ana eksenini AB'den ayrılma koşullarıyla eş zamanlı olarak kapsamlı bir serbest ticaret anlaşmasının da müzakere edilmesi oluşturuyor. Geçen yılın haziran ayında AB referandumundan çıkan ayrılık kararını uygulamak konusunda kararlı olduğunu belirten hükümet, Avrupa ile kapsamlı bir serbest ticaret anlaşmasını hedefliyor. Birleşik Krallık'ın bu kararının altında ise iki temel sebep yattığını söylemek mümkün. Öncelikle Birleşik Krallık, ortak pazara ilişkin düzenlemelerde üye ülkelere söz hakkı verilmediği için Birliğin bir parçası olmak istemediğini dile getiriyor. Yani, AB'nin ticari ve ekonomik düzenlemelerinden ve kısıtlamalarından muaf olmak birincil hedef. Mevcut düzenlemeler üye ülkelere söz hakkı vermemekle birlikte, üye ülkelerin bağımsız olarak münferit üçüncü ülkelerle serbest ticaret anlaşması imzalanmasına da izin vermiyor. Oysa Birleşik Krallık, küresel ekonomideki payını artıran gelişmekte olan piyasa ekonomileriyle serbest ticaret anlaşmaları imzalamak istiyor.

Birleşik Krallık, AB ile serbest ticaret anlaşması imzalanmaması halinde, AB ile güvenlik konularındaki işbirliğinin de azalacağını sinyali veriyor. Bu nedenle, Theresa May'in Brüksel'e gönderdiği ayrılık mektubunda AB-27 ile ekonomi ve güvenlik konularındaki işbirliğinde derin ve özel bir ortaklık istenildiği vurgulanıyor.

Her ne kadar mektupta açıkça vurgulanmasa da referandum öncesinde ayrılmak yönünde kampanya yürütenlerin sıklıkla dile getirdikleri serbest dolaşımın kısıtlanması da öne çıkan bir talep. Hatırlanacağı üzere, AB'den ayrılma sürecinin başlatılmasına yönelik yasanın görüşmeleri Avam Kamarası'nda başlarken Birleşik Krallık hükümeti Brexit'e yönelik strateji belgesini de ayrıca yayımlamıştı. Strateji belgesinde açıkça ifade edildiği üzere, hükümet Brexit müzakerelerinde AB

ülkelerinden bu ülkeye gelen göçmenlerin sayısının kontrol altına alınmasını hedefliyordu. Son dönemde AB ülkelerinden gelen göçün rekor seviyede arttığı vurgusunu yapan hükümet, göçmenlerin kamu hizmetlerinin bile aksamamasına neden olduğunu söylüyordu. Bu nedenle de, AB referandumunda üzerinde en fazla durulan ve tepki çeken konulardan biri Birleşik Krallık'ta yaşayan ve çalışan çoğu Doğu Avrupa kökenli 3,2 milyon AB vatandaşıydı¹. Özellikle Nigel Farage gibi aşırı sağ politikacılar "Hayır" kampanyasında bu konuyu gündeme taşımış ve AB kökenli göçmenlerin sınırlandırılması gerektiğini ileri sürmüştü.

Brexit Özel Zirvesi: AB Temel Müzakere İlkelerini Belirliyor

AB ülkelerinin devlet ve hükümet başkanları da Birleşik Krallık'ın ayrılık sürecini resmen başlatmasından bir ay sonra olağanüstü bir zirvede bir araya geldi. Beklenenden kısa süren zirvede, liderler AB'nin müzakere ilkelerini içeren kılavuzu oy birliğiyle kabul etti. Kabul edilen kılavuzla, AB'nin Brexit stratejisi ilkeleri belirlendi. AB Konseyi de 22 Mayıs tarihinde 27 AB üyesi ülke liderinin nisan ayında kabul ettiği ana ilkeleri onayladığını bildirerek Birleşik Krallık ile Brexit müzakerelerini yürütmek üzere Avrupa Komisyonunu görevlendirdi. İlkelerde müzakereler boyunca AB'nin, bütün Üye Devletler için adil ve hakkaniyetli bir sonuç elde etmek amacıyla vatandaşlarının çıkarları doğrultusunda birlik ve beraberlik içinde hareket edeceği belirtiliyor ve ayrılık müzakerelerinin 29 Mart 2019'da sona ereceği kaydediliyor.

İlkelerde öncelikle, AB'nin Birleşik Krallık ile ticaret anlaşmasına ilişkin çalışma yapmaya hazır olduğu; ancak bunun ayrılıktan sonra tamamlanacağı ifade ediliyor. Başka bir deyişle AB yetkilileri ve liderler, Birleşik Krallık ile ticari ilişkilere dair müzakerelerin ancak Brexit müzakerelerinde gözle görülür ilerleme kaydettikten sonra baş-

AB yetkilileri ve liderler, Birleşik Krallık ile ticari ilişkilere dair müzakerelerin ancak Brexit müzakerelerinde gözle görülür ilerleme kaydettikten sonra başlayabileceğini belirtiyor.

layabileceğini belirtiyor. İkinci olarak, AB, Birleşik Krallık'ta yaşayan 3 milyon vatandaşının haklarının korunması için daha fazla garanti talep ediyor. Ek olarak, Birleşik Krallık AB vatandaşlarının hakları konusunda yeterli teminat verene kadar tarafların gelecekteki ilişkileri hakkında görüşülmeyeceğini belirtiyor. Aynı şekilde, Birleşik Krallık'ın AB'ye ne kadar borcu olduğu tespit edilene ve İrlanda ile arasındaki sınır sorunu çözülene kadar da ikili ilişkiler hakkında müzakere edilmeyecek. Bu minvalde liderler, ayrıca Birleşik Krallık'ın tepkisini çekecek önemli bir karar da aldı. Birleşik Krallık parçası olan Kuzey İrlanda'nın AB üyesi İrlanda Cumhuriyeti ile birleşmesi durumunda Birliğe kabul edileceği dile getirildi.

Sonuçta Brexit müzakerelerinin çok zorlu geçeceğini tahmin etmek güç değil. Gerek Birleşik Krallık'ın gerekse AB'nin müzakere ilkelerine bakıldığında zorlu geçecek başlıkları şimdiden öngörmek mümkün. Öncelikle AB, müzakerelerde ilerleme kaydedilmeden herhangi bir ticaret anlaşması görüşmesine karşıyken, Birleşik Krallık ikisinin aynı anda yürütülmesini istiyor. Oysa AB, müzakereleri iki aşamada tamamlamayı öngörüyor. Önce çıkışa dair sorunların yeterince açıklığa kavuşturulması, ardından da AB'nin Birleşik Krallık ile gelecekteki işbirliğini müzakere etmesi hedefleniyor. Birleşik Krallık'ta yaşayan AB vatandaşları ile AB ülkelerinde yaşayan Birleşik Krallık vatandaşlarının durumu ve Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti ara-

sındaki sınır da müzakereleri zorlayacak gibi görünüyor. Birleşik Krallık'ın AB'ye vermiş olduğu sözler karşılığında ödemesi gereken fatura da müzakerelerin bir diğer sıkı pazarlık konusu olacak. AB Londra'dan, AB vatandaşlığından doğan tüm mali yükümlülüklerini yerine getirmesini istiyor. Ayrılma sürecinde çetin konulardan birini bu oluşturacak; zira Brüksel'in bu alanda Londra'dan 60 milyar avro talep edeceği tahmin ediliyor.

Brexit konusunda AB'nin en önemli önceliklerinden birini müzakerelerde ortak hareket edebilmek oluşturuyorsa da Birleşik Krallık karşısında bu beraberliğin ne kadar süreceği belirsizliğini koruyor. Basında yer alan haberlere göre AB-27, müzakere sürecindeki birlik ve beraberliğin devam edeceğine güvence de vatandaşların hakları konusunda üye ülkeler farklı değerlendirmelere sahip. Emekli İngilizlerin yaşamayı tercih ettiği Malta ve İspanya gibi ülkeler, sağlık ve diğer hizmetlerden gelen paraya önem veriyor. Polonya ve Litvanya ise, Birleşik Krallık'ta çalışan ve ülkelere para gönderen kendi vatandaşlarının durumunu ön planda tutuyor. Belçika ve Hollanda, kısa sürede Birleşik Krallık ile bir ticaret anlaşması imzalanmasını isterken, Almanya ve Fransa ise Birleşik Krallık'ın ortak pazardan ayrılacak olmasının ekonomik etkileri ile karşı karşıya olmanın hesabını yapıyor.

Birleşik Krallık'ta Erken Seçim Kararı: AB'den Ayrılma Süreci Gecikecek mi?

Her ne kadar resmi müzakerelere Mayıs ayı içerisinde başlanması planlanmış olsa da Birleşik Krallık'taki 8 Haziran erken seçimleri nedeniyle bu pek mümkün gözüküyor. Hatırlanacağı üzere Başbakan Theresa May 18 Nisan 2017 tarihinde sürpriz bir açıklama yaparak muhalefetin Brexit sürecinde elini zayıflatmış gerekçesiyle erken seçim çağrısı yapmıştı. Şüphesiz ki bu hiç beklenmedik bir karar idi. Geçen yılki Brexit referandumunu sonrası Başbakan David

Cameron'ın istifasının ardından göreve gelen May, önceleri erken seçime gitmeyeceği açıklamalarında bulunuyordu. May sürekli olarak, genel seçimin planlandığı gibi 2020'de yapılacağını söylüyordu. Daha sonraki karar değişikliğinin gerekçesi olarak muhalefet partilerinin Brexit müzakeresi sürecinde hükümetin AB karşısında elini zayıflatmasını gösterdi. Brexit sürecini 29 Mart'ta resmen başlatan May, iki yıl sürmesi öngörülen müzakere sürecinde parlamentonun mutlak desteğine sahip olmak istiyor. "Sert Brexitçi" olarak nitelendirilen Başbakan May, AB ile üyeliğe dair bütün ilişkileri kesmek isterken; muhalefetteki İşçi Partisi ve Liberal Demokrat Parti, ülkede yaşayan AB vatandaşlarının haklarının korunması ve ortak pazara erişimin devamı gibi taleplerle "yumuşak Brexit"ten yana tavır alıyor.

Peki, AB'den ayrılma başvurusunu yapan May erken seçimleri kaybederse ne olacak? Özellikle de Manchester kentinde 22 Mayıs'ta yaşanan ABD'li şarkıcı Ariane Grande'nin konseri sırasında 22 kişinin hayatını kaybettiği, 59 kişinin yaralandığı terör saldırısının gölgesinde gerçekleşecek olan seçimleri May'in kazanma şansı var mı? Açıkçası Ada basınında yer alan haberlere göre erken seçimleri Muhafazakârların kaybedeceğine ihtimal verilmiyor. Bunun sebebi ise muhalefetin çok zayıf olması. Siyasi ortam May'in seçimleri kazanması için çok uygun, özellikle de muhalefetteki İşçi Partisi lideri Jeremy Corbyn parti içi sorunlarla mücadele ederken. Yedi ay önce parti üyelerinin hedef aldığı Corbyn, aşırı sol politikaların partiyi iktidara taşıyamayacağı gerekçesi ile sert bir şekilde eleştiriliyor. Başbakan May partisinin sahip olduğu bu avantajı güçlendirmeyi planlıyor, nitekim son yapılan anketler, terör saldırılarına rağmen muhafazakârların önde olduğuna işaret ediyor. Dolayısıyla erken seçimlerin sonucunun Brexit müzakerelerini yürütecek May hükümetini değiştirmeyeceği öngörülüyor.

8 Haziran'da yapılacak erken genel seçimin ardından fiili müzakerelerin başlaması bekleniyor. 50'nci Madde 'ye göre, müzakere süreci boyunca Birleşik Krallık, AB kurumları ve karar alma süreçlerine katılımını sürdürebiliyor ama AB Konseyi ve AB Liderler Zirvesi'nde AB'den ayrılma sürecine ilişkin tartışmalarda söz sahibi olamıyor. Hukuki açıdan anlaşmanın yürürlüğe girmesine kadar Birleşik Krallık'ın, AB'nin Brexit ile ilgili konular dışındaki tüm faaliyetlerine katılabileceği belirtiliyor. Bununla beraber AB'den ayrılacak olan bir devletin AB politikalarında söz sahibi olmasının diğer Üye Devletlerin muhalefetiyle karşılaşabileceği ihtimali göz ardı edilmemeli.

Ekim 2018'de müzakerelerin sona ermesinden Mart 2019'a kadar geçen sürede Birleşik Krallık Parlamentosunun, AB Konseyinin ve Avrupa Parlamentosunun yapılan anlaşma üzerinde oylama yapacağı öngörülüyor. Müzakereler sonunda varılacak anlaşmanın AB tarafından kabul edilmesi için AB üyesi ülkelerin yüzde 72'sinin onayı gerekecek. Onay veren ülkelerin AB nüfusunun yüzde 65'ini temsil etmesi gerekiyor.

Müzakerelerin iki yılda bitirilememesi durumunda tüm AB ülkelerinin rızasıyla müzakereler bir yıllığına uzatılabilir. Birleşik Krallık ve AB'nin iki yıl içinde bir anlaşma üzerinde uzlaşmaması ve tek bir AB ülkesinin bile müzakereleri uzatmama yönünde karar alması durumunda Birleşik Krallık, AB ile hiçbir anlaşma yapmadan Birlik'ten ayrılabilir. Bununla beraber Birleşik Krallık hükümetinin müzakerelerin herhangi bir noktasında fikrini değiştirerek ayrılıktan vazgeçme ihtimali bulunuyor. Ve eğer ayrılık gerçekleşirse, Birleşik Krallık'ın AB'ye tekrar üye olmak istemesi durumunda diğer aday ülkeler gibi tekrar başvuru sürecinden geçmesi gerekecek. ■

¹ EU immigration to the UK, <https://fullfact.org/immigration/eu-migration-and-uk/>

Fransa Seçimleri: Fransa ve AB için Yeni Bir Dönem

Tarihinde ilk kez bir ön seçimle cumhurbaşkanı adayı belirlenen Fransa'da cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turu 23 Nisan 2017 tarihinde, ikinci turu ise 7 Mayıs 2017'de gerçekleştirildi. Hem birinci turu, hem de ikinci turu oldukça çekişmeli geçen cumhurbaşkanlığı seçimi tarihi ve sıra dışı sayılabilecek sonuçlar yarattı.

Sema Gençay Çapanoğlu
İKV Kıdemli Uzmanı

İktidardaki Cumhurbaşkanı François Hollande, cumhurbaşkanlığı görev süresinin sona ermesinden sonra ikinci dönem için aday olmayarak Fransa siyasi tarihinde 1958'den beri ilk defa görev süresini uzatma şansını geri çeviren cumhurbaşkanı oldu. Görev süresi boyunca izlediği politikalar ve çeşitli eleştirilere maruz kalmasının yanı sıra ülkede art arda meydana gelen terör olaylarıyla Hollande'ın konumu oldukça yıpranmıştı.

Seçimlerin Birinci Turu Geleneksel Çizgiyi Alt Üst Etti

Seçimlerin ilk turunda 11 aday yarışırken bunlardan 5'i öne çıktı. İlk turun öncelikle dikkat çeken yönü, 1950'lerden itibaren ülkeyi yöneten iki büyük siyasi partinin yenilgisi ile sonuçlan-

ması oldu. İlk turun oy sıralamasında rakiplerinin önüne geçerek ilk sıraya yerleşen Yürüyüş (*En Marche!*) Hareketinin lideri Emmanuel Macron, sadece bir yıl önce kurduğu partiyle bağımsız olarak katıldığı seçimlere damgasını vurdu.

Emmanuel Macron oyların yüzde 24,01'ini alırken, Ulusal Cephe'nin lideri Marine Le Pen yüzde 21,30'unu, Cumhuriyetçiler Partisi lideri François Fillon yüzde 20,01'ini, Boyun Eğmeyen Fransa Partisi lideri Jean Luc Mélenchon ise yüzde 19,58'ini aldı. Birbirine yakın oranlarda oy alan bu ilk dört sıradaki partinin adayından sonraki adaylar ise oldukça düşük oy oranları elde ettiler. Sosyalist Parti lideri Benoît Hamon yüzde 6,36; Ayağa Kalk Fransa'nın lideri Nicolas Dupont-Aignan

yüzde 4,70; Direniş Partisi lideri Jean Lassalle yüzde 1,21; Kapitalizm Karşıtı Yeni Parti lideri Philippe Poutou yüzde 1,09; Cumhuriyetçi Halk Hareketi Birliği yüzde François Asselineau 0,92; İşçi Mücadelesi Partisi lideri Nathalie Arthaud yüzde 0,64; Dayanışma ve İlerleyiş Partisi lideri Jacques Cheminade yüzde 0,18 oy alabildiler.

İkinci sırada yer alan Ulusal Cephe'nin lideri, aşırı sağcı Marine Le Pen, AB karşıtı söylemleriyle Avro Alanı'ndan ve Schengen Alanı'ndan çıkma, yeniden ulusal para birimi franga geçme ve AB'den ayrılma kararını referandumla götürme vaadinde bulundu. Le Pen, AB karşıtlığının yanı sıra göçmen karşıtı söylemleriyle yasa dışı göçmenlerin doğrudan sınır dışı edilmesi ve göçün sınırlandırılmasına ilişkin yaptığı açık-

lamalar nedeniyle de Fransız halkının önemli bir kesiminde ciddi endişelere yol açtı.

Bunun yanında, AB'ye karşı olan ve işveren yanlısı istihdam düzenlemelerini geri çekme sözü veren Mélenchon'un yükselişi özellikle yatırımcılar üzerinde tedirginlik yarattı. Le Pen ve Mélenchon'un programları sadece Fransa'nın AB üyeliğini değil AB'nin geleceğini de tehdit ediyordu. Le Pen'in seçimleri kazanması halinde Brexit muamması henüz atlatılmamışken Frexit'in gündeme gelme ihtimali AB için ciddi bir darbe olabilirdi. Bu nedenle de Le Pen'in ve Mélenchon'un söylemleri gerek Fransa gerekse AB için endişe kaynağı oldu.

Mélenchon'un aşırı soldaki başarısına zıt olarak merkez sol temsilcisi

Benoît Hamon, yüzde 6,36 oy oranıyla sosyalistleri hayal kırıklığına uğrattı. Oysaki Hamon, seçim maratonunun başlangıcında "yaşamaya değer bir gelecek" ve "daha eşit, kardeş ve adil bir dünya" sloganıyla seçim propagandasında iyi bir başlangıç yapmıştı. Gençliğinden beri Sosyalist kanadı destekleyen Hamon, halk tarafından fazla tanınmasa da 20'li yaşlarında 2 yıl boyunca genç sosyalistler birliğinin başkanlığını yaptıktan sonra 2008-2012 yılları arasında, Sosyalist Parti'nin sözcülük görevini üstlenmişti. AB milletvekili de yapan Hamon 2012'de Jean-Marc Ayrault hükümetinde Ekonomi ve Sosyal Dayanışma Delege Bakanı olarak atandı. Diğer bakanlarla beraber Manuel Valls'ın başbakanlığa yükselmesine yö-

Koyu bir Avrupa taraftarı olan Macron, AB için reform ve AB'nin bütünleşmesini savunurken, Avrupa bütçesi ve Avro Maliye Bakanlığı gibi fikirleri destekledi.

nelik çalışmalarını sürdüren Hamon, 2014'te Valls'ın ilk kurduğu hükümette Eğitim Bakanlığına atandı. Daha sonra Hükümetin politikalarını tasvip etmeyen Hamon görevinden ayrıldı. 2017 Cumhurbaşkanlığı için Sosyalist Partiden favori aday olarak gösterilen eski Başbakan Manuel Valls'ı da eleyen Hamon, Sosyalist Parti cumhurbaşkanı adayı seçildi.

François Hollande cumhurbaşkanlığındaki hükümette Ekonomi Bakanı olan Macron 6 Nisan 2016'da "ne sağ ne sol" Yürüyüş Hareketi'ni kurdu ve bakanlık görevinden istifa ederek cumhurbaşkanlığı yarışı için harekete geçti. İktidardaki Cumhurbaşkanı François Hollande'ın eleştirilen politikaları ne-

deniyle popülerliğini yitiren Sosyalist Parti içinde bölünmeler yaşanması ve Cumhuriyetçi aday François Fillon'a ilişkin yolsuzluk iddialarının yanı sıra, aşırı milliyetçi Le Pen'in tehlikeli söylemleri, seçimlerin ilk turundan önce Macron'un yıldızının parlamasının önünü açtı. Koyu bir Avrupa taraftarı olan Macron, AB için reform ve AB'nin bütünleşmesini savunurken, Avrupa bütçesi ve Avro Maliye Bakanlığı gibi fikirleri destekledi.

Macron Fransa'nın politik arenasında sol ve sağ ideolojiler arasındaki savaşın yerine, korumacılığın karşısında küreselleşme ve bütünleşmeyi savundu. Merkezîyetçi Macron, sosyalist ve cumhuriyetçilerin söylemlerinin bir

sentezini yaparken popülist ve anti-liberal Le Pen'in izlediği politikaların birebir tersini savunuyordu. ABD'de Başkan Obama'nın 2008'de ortaya koyduğu "evet yapabiliriz" mottosuna benzer bir şekilde Macron, söylemlerinde ben yerine "biz" vurgusunu politikacılarla halkın yan yana olduğunu ifade etmek için kullanıyordu.

Macron aynı zamanda şanslıydı; zira merkezdeki önde gelen siyasetçilerden Alain Juppé ve Sosyalist Manuel Valls'in daha güçlü rakiplerine karşı yenilerek adaylıktan çekilmek zorunda kalmaları merkezde büyük bir boşluk bıraktı ve bu durum da seçmenlerin Macron'a yönelmesi için önemli bir avantaj sağladı.

Fransa Seçimlerinin İkinci Turu

Fransa cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turu en fazla oyu alan iki lider olan Emmanuel Macron ve Marine Le Pen'i ikinci tura taşıdı. Devamında 7 Mayıs 2017 tarihindeki ikinci turda Yürüyüş Hareketi lideri Emmanuel Macron, rakibi Ulusal Cephe lideri Marine Le Pen'e karşı ezici bir oy oranıyla galip geldi. Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı seçilen Macron oyların yüzde 66,10'unu elde etti. Macron'un rakibi Marine Le Pen ise oyların ancak yüzde 33,9'unu alabildi. 39 yaşındaki Macron'un, Fransa'nın siyasi tarihinin en genç Cumhurbaşkanı olması da Beşinci Cumhuriyet'te yaşanan ilkler arasında yerini aldı.

İlk turun sonuçlanmasından sonra ikinci sırada yer alan aşırı sağcı Le Pen'in ikinci turda kazanma riski karşısında başta Fillon ve Hamon olmak üzere birçok lider ve politikacı "Cumhuriyet"i savunacaklarını açıklayarak doğrudan ya da dolaylı olarak Macron'u destekledi. Bu anlamda, Macron'un ikinci turda Le Pen'e karşı açık farkla galip gelmesinde kendi tabanından ziyade Fransa Cumhuriyeti'nin ve değerlerinin geleceğine ilişkin kaygılar etkili oldu. Böylece Fransız seçmen, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin son turunda seçtiği adayla aynı zamanda ülkenin gelecekteki yönü ve AB'deki yeri hakkında da karar vermiş oldu.

Macron ve Bütünleşen Fransa - Bütünleşen AB

Elysée Sarayı'nın yeni Cumhurbaşkanı Macron, Fransa'nın en genç cumhurbaşkanı ve Yürüyüş Hareketi'nin lideri olarak vadettiklerini gerçekleştirebilecek mi? Fransa'nın sağ ve sol partilerinin alışlagelmiş ve başarıya ulaşamamış politikalarına karşı yeni neler ortaya koyacak ve bunları ne oranda başarabilecek? Fransa'nın bu yeni döneminde akıllara bu sorular geliyor. Ama açık olan şu ki Macron,

Macron'un ikinci turda Le Pen'e karşı açık farkla galip gelmesinde kendi tabanından ziyade Fransa Cumhuriyeti'nin ve değerlerinin geleceğine ilişkin kaygılar etkili oldu.

rakibi Marine Le Pen'in popülist, AB ve göçmen karşıtı söylemlerinin tam aksine, ülkeyi yeniden birleştirme sözü veren, ortak değerleri ve Avrupa bütünleşmesini savunan bir söylem ortaya koydu ve seçildikten sonra da bu değerlere vurgu yaptı. Macron'un bu söylemleri, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma yönünde oy kullanması ve son dönemde Avrupa genelinde aşırı sağ akımların hız kazanmasından sonra AB bütünleşmesinde azalan motivasyonu güçlendirmede Fransa'nın lider konumunda olabileceğini gösteriyor.

Fransa'nın yeni cumhurbaşkanı'nın kariyerine baktığımızda ekonomi alanında ve siyasette hızlı bir ilerleme kaydetmiş olduğunu görüyoruz. 2004-2008 yılları arasında Fransa Ekonomi Bakanlığında maliye müfettişi olarak göreve başlayan Macron, Fransa siyasetinin arka planında önemli rol oynayan, devlete ve hükümetlere danışmanlık yapan ekonomist ve yazar Jacques Attali ile çalıştı ve Fransa'nın ekonomik büyümesini güçlendirme amaçlı komisyonun yardımcı rapörtörü oldu. 2008'de devletteki görevinden ayrılarak *Rothschild&Cie* grubunda ticari bankacılık görevine geçti. 2012'de cumhurbaşkanlığı seçimleriyle Macron, önce Cumhurbaşkanı François Hollande'ın danışmanlığı daha sonra da Cumhurbaşkanı Genel Sekreter Yardımcılığı görevini aldı. Hollande'ın güvenini kazanan Macron Ekonomi, Sanayi ve Dijital Ekonomi Bakanı olarak görevlendirildi. Bundan tam bir ►►

Macron yenilenebilir enerjiye geçiş, karmaşık sosyal güvence sisteminin birleştirilmesi, işsizlik oranının yüzde 7'ye düşürülmesi gibi oldukça sosyal hedefler gözetiyor.

yıl önce, 2016'nın nisan ayında *En Marche!* (Yürüyüş) Hareketi'ni kuran Macron, aynı yıl ağustos ayında da Ekonomi Bakanlığından istifa ederek cumhurbaşkanlığı seçimleri için bağımsız adaylığını ilan etti.

Ekonomi alanındaki bilgisini ve tecrübesini politik alanda da ünlü politikacılarla çalışarak destekleyen ve güçlendiren Macron, seçtiği yolda hızla ilerleyen ve bildiğinden şaşmayan bir imaj çiziyor. Mevcut politikalarla uyuşamayarak Yürüyüş Hareketi'ni başlatan Macron, bu hareketle ne sağcı ne de solcu, merkezîyetçi bir çizgi çizerek, hem iş dünyasının hem de farklı eğilimlerdeki siyasilerin desteğini aldı.

Macron, ekonomi politikalarında da yenilenebilir enerjiye geçiş, yenileme ve

altyapı yatırımları ile istihdama yönelik 50 milyar avro tutarında kamu yatırımı planı, Fransa'nın 35 farklı kamu mekanizmasından oluşan karmaşık sosyal güvence sisteminin birleştirilmesi, yüzde 9,7 olan işsizlik oranının yüzde 7'ye düşürülmesi gibi oldukça sosyal hedefler gözetiyor. Bunun dışında, bütünleştirici bir tutum sergileyen Macron, tüm Avrupa başkentlerini gezerek bütçe, çevre, sanayi ve göç krizi konularına çare bulmayı hedefliyor. Serbest piyasanın gücüne inanan politikacı, ekonomi politikasında solcu liberal olarak tanımlanıyor. Ancak Macron'un ortaya koyduğu liberal ekonomik reform aynı zamanda Fransa'da görüş ayrılığı yaratabilecek kritik bir alan. Sol kesim, bu politikanın şirketlerin istihdam politikalarında faz-

la söz sahibi olmalarını sağlayarak işten çıkarmayı kolaylaştıracağı, ücretleri düşürürken çalışma saatlerini artıracığı endişesini taşıyor. Kamu sektöründe 120.000 kişinin istihdamında kesintiye gidilmesi, kurumlar vergisinin yüzde 33'ten yüzde 22'ye indirilmesi hedefleri ise eleştirilen konular arasında yer alıyor. Öte yandan AB ve Avro Alanı ülkeleri arasında bağların güçlendirilmesinin Fransa'nın AB içinde imajının ve nüfuzunun güçlenmesinde rol oynaması bekleniyor.

Macron'un Cumhurbaşkanı Seçilmesinin Türkiye'ye Etkileri

Kuşkusuz AB bütünleşmesini destekleyen bir politika, aday ülkeleri ve Türkiye'yi de olumlu etkileyecektir. AB'de bütünleşmenin arttığı dönemlerde genişlemenin de hız kazandığı gözlemlendiği için daha fazla güçlenen Fransa ve AB, Türkiye'nin her iki tarafla olan ilişkilerinde olumlu etkiler yaratacaktır.

Esasen eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy döneminde iki ülke arasında bozulan ilişkiler Cumhurbaşkanı François Hollande döneminde tekrar canlanma ve gelişme gösterdi ve Fransa'nın müzakere sürecinde bloke ettiği fasıllarda bu blokajın kaldırılması sinyali verildi. 5-6 Temmuz 2012 tarihlerinde Paris'e resmi bir ziyaret gerçekleştiren dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, ziyaret vesilesiyle Fransa Dışişleri Bakanı Laurent Fabius ile yaptığı görüşmenin ardından düzenlenen basın toplantısında, Fransa'ya uygulanan tedbirlerin fiilen yürürlükten kaldırıldığını kamuoyuna açıkladı.

2014 yılında ise Fransa Cumhurbaşkanı Hollande'ın Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmi ziyaret, 22 yıl aradan sonra bir Fransa Cumhurbaşkanı'nın ülkemize bu düzeyde gerçekleştirdiği ilk devlet ziyareti olarak tarihe geçti. Cumhurbaşkanı Hollande'a geniş bir heyetin eşlik etmesinin yanı sıra, yaklaşık

50 Fransız işadamının katılması dikkat çekti. Ziyaret vesilesiyle, taraflar arasında enerji, ulaştırma, gümrük, tarım ve kredi kolaylığı gibi çeşitli alanlarda toplam 13 anlaşma imzalandı. Ayrıca iki ülkenin Dışişleri Bakanları tarafından imzalanan "İşbirliği için Stratejik Çerçeve Oluşturulmasına Dair Ortak Siyasi Bildiri" ile beraber ilişkiler, yeni kurumsal bir çerçeve kazandı. 10 Ekim 2014 tarihinde ise Dışişleri Bakanları tarafından, anılan Ortak Bildiri'nin uygulanmasına yönelik 2014-2016 Eylem Planı imzalandı. Bu gelişmelerle birlikte ikili ilişkilerin ilerlemesinde önemli bir mesafe kat edildi. 31 Ekim 2014 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Fransa'ya gerçekleştirdiği çalışma ziyaretiyle beraber, ikili ilişkilerde kazanılan yeni ivme ve canlanma bir nevi taraflarca teyit edildi.

Fransa-Türkiye İlişkilerinin Ekonomik Boyutu

Fransa-Türkiye ekonomik ilişkileri geçmişten günümüze olumlu ve gelişen bir seyir izliyor. 2016 yılı verilerine göre Türkiye-Fransa arasında 13,4 milyar dolar ticaret hacmi bulunuyor. Türkiye'nin Fransa'ya ihracatı 6 milyar dolara ulaşırken, ithalat ise 7,3 milyar dolar düzeyinde. 2014 yılı itibarıyla, AB Üye Ülkeleri arasında Fransa, Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı dördüncü ülke konumunda. Hâlihazırda Türkiye'nin Fransa'ya ihraç ettiği ürünlerin başında, giyim eşyası, elektrikli makine ve cihazlar, sebze ve meyve, tekstil ürünleri ve karayolu taşıtları geliyor. Türkiye'nin Fransa'dan en çok ithal ettiği ürünler arasında ise başta kara ulaşım araçları olmak üzere, makine ve cihazlar, demir ve çelik yer alıyor. Türkiye'de başta otomotiv olmak üzere sigortacılık ve finans gibi birçok sektördeki Fransız şirketlerinin yatırımları göz önünde bulundurulduğunda Fransa ile ekonomik ilişkilerimizin iyileştirilmesi söz konusu sektörlerde de olumlu yansımalar olacaktır.

Macron ve Demokrasi Vurgusu

Macron, Türkiye'nin AB üyelik süreci ile ilgili yaptığı açıklamada, Türkiye'nin AB üyelik şartlarını net bir şekilde karşılamadığını ve son gelişmeler ekseninde olumlu bir ilerlemenin yaşanmadığını iddia etmiş; ancak Avrupa'nın Türkiye'ye kapıları kapatmaması gerektiğini savunmuştu.

Fransız gözlemciler, Avrupa'da siyasi ve ekonomik birliğin güçlenmesinden yana olan Macron'un, Avrupa'nın demokratik değerlerine verdiği önemin, izleyeceği dış politika açısından Türkiye ile ilişkilerinde de öncelikli boyut olacağını düşünüyor. Fransa seçimlerinden sonra gerçekleşen 25 Mayıs 2017 tarihli NATO Zirvesi'nde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Macron'un ikili görüşmesi, yeni dönemde Fransa'nın Türkiye ile siyasi ilişkilerinin başlangıcını oluşturdu. Yeni dönemde Türkiye-AB ilişkilerinin yeniden ivme kazanmasının yanı sıra siyasi ve ekonomik ilişkiler ele alınırken savunma sanayinde iş birliği ve karşılıklı ticaret hacminin 20 milyar avroya yükseltilmesi hedefleniyor.

Macron ile Fransa'da Yeni Bir Dönem

Marine Le Pen birbirine sol ve sağ kesimdeki seçmenleri korumacı ve popülist bir gündem etrafında toplamaya çalışırken, Macron da yine sağ ve sol seçmenleri AB bütünleşmesi, küreselleşme, açık sınırlar ve serbest ticaret gündemi etrafında topladı ve sonuçta galip gelen Macron oldu. Fransa'nın demokratik lideri olarak öne çıkan Macron yeni tip bir başkanlık dönemine yelken açarken aynı zamanda Fransa politikasında da yeni bir sayfa açıyor. Önümüzdeki beş senede Macron'un göstereceği performans, gelecek seçimlerde aşırı sağın tekrar yükselip yükselmeyeceğinde de belirleyici olacak. ■

Sema GENÇAY ÇAPANOĞLU
İKV Kıdemli Uzmanı

Bahar Dönemi Ekonomik Tahmin Raporu: AB'de Büyüme ve İstikrar Kazanıyor

Avrupa Komisyonu Bahar Dönemi Ekonomik Tahmin Raporu 11 Mayıs 2017 tarihinde açıklandı. AB'de son dönemde olumlu ekonomik tablonun ortaya çıkmasında gelişmeye uygun zemin sağlayan para politikaları, artan tüketici ve iş dünyası güveninin yanı sıra gelişen küresel ticaretin etkisi bulunuyor.

Hollanda ve Fransa'da sonuçlanan seçimlerin de AB'de siyasi belirsizliğin azalması sayesinde ekonomiye olumlu etki edeceği tahmin ediliyor. Siyasi belirsizliğin azalmasının piyasalarda güvenin ve dolayısıyla iç talebin de artmasını desteklemesi söz konusu.

Avrupa Komisyonunun son yayımladığı 2017 Yılı Bahar Dönemi Ekonomik Tahmin Raporu'nda da belirtildiği gibi birçok gelişmiş ve yükselen ekonomide, geçen yılın son döneminde ve bu yılın başında büyüme hızı kazandı. GSYH artışının Avro Alanı'nda 2017'de yüzde 1,7 ve 2018'de yüzde 1,8 oranında, AB'de ise 2017'de ve 2018'de yüzde 1,9 oranında gerçekleşeceği tahmin ediliyor. AB dışında, dünya ekonomisinde ise büyümenin 2016'da kaydedilen 3,2 oranından bu yıl yüzde 3,7'ye ve gelecek yıl da yüzde 3,9'a yükselmesi bekleniyor. Dünyada AB dışındaki gelişmiş ülkelere ilişkin büyüme beklentileri de son aylarda yükseldi. Bu olumlu gelişmede en çok ABD'de mali teşvik beklentilerinin artması sonucu uzun vadeli faiz oranlarındaki artış ve doların değer kazanması etkili oldu. Yükselen piyasaların da 2018'de güçlenmesi bekleniyor. Bu olumlu gelişmeler AB'nin 2016'da zayıf düzeyde kalan ihracatında artış beklentilerini yükseltiyor. Çin ekonomisi de yakın gelecekte dayanaklılığını sürdürürken toparlanan emtia fiyatları diğer yükselen ekonomilere destek sağlıyor.

Yatırımların Sürekliliğini Koruması Bekleniyor

Dünyada petrol fiyatlarındaki artışın etkisiyle AB'de enflasyon da son aylarda önemli oranda artış gösterdi. Dalgalı enerji fiyatları ve işlenmemiş gıda fiyatlarını kapsam dışı bırakan çekirdek enflasyon ise sabit düzeyde kaldı ve hatta uzun vadeli ortalama oranın da altında seyretti. Avro Alanı'nda enflasyonun 2016'da yüzde 0,2 oranından 2017'de yüzde 1,6'ya yükseldikten sonra petrol fiyatlarındaki artışın etkisinin azalmasıyla birlikte 2018'de yüzde 1,3'e ineceği tahmin ediliyor.

AB'de büyümenin son yıllarda itici gücü olan özel tüketim, 2016'da son 10 yıldaki en yüksek hızına ulaştı. Ancak enflasyonun düşük seyrinin hane halkı satın alma gücüne olumlu etkisinin azalması sonucu bu yıl özel tüketim mütevazı bir seviyede kaldı. Önümüzdeki yıl enflasyonda beklenen hafif azalışın etkisiyle özel tüketimin de bir miktar artacağı tahmin ediliyor. Yatırımların da gittikçe artması fakat büyümenin mütevazı seviyede kalması nedeniyle bu artışın sınırlı bir düzeyde kalması bekleniyor. Kapasite kullanım oranları ve şirketlerin karlılık oranlarındaki artışın yanı sıra elverişli mali koşullar ve Avrupa Yatırım Planı gibi birçok faktör yatırımların kademeli olarak artmasını destekliyor.

AB'de İşsizlik Azalıyor ve Kamu Maliyesi Toparlanıyor

İşsizlik azalış eğiliminde olmakla birlikte birçok üye ülkede yüksek düzeyde bulunuyor. İşsizlik oranının Avro Alanı'nda 2017'de yüzde 9,4 ve 2018'de ise 2009'dan beri kaydedilen en düşük seviyeye inerek yüzde 8,9 oranında gerçekleşeceği tahmin ediliyor. AB genelinde ise 2017'de yüzde 8'e ve 2018'de yüzde 7,7'e düşeceği tahmin ediliyor. Bu azalışın bazı üye ülkelerdeki artan talep, yapısal reformlar ve diğer kamu politikaları sayesinde sağlandığına işaret ediliyor.

Kamu açığının ve kamu borcunun GSYH'ye oranının 2017 ve 2018'de Avro Alanı ve AB'de azalacağı tahmin ediliyor. Düşük faiz oranları ve kamu sektörü maaşlarındaki düzenlemeler kamu açığındaki düşüşü destekliyor. Avro Alanı'nda kamu açığının GSYH'ye oranının 2016'da yüzde 1,5'ten 2017'de yüzde 1,4'e ve 2018'de yüzde 1,3'e inmesi bekleniyor. AB'de ise söz konusu oranın 2016'da yüzde 1,7'den 2017'de yüzde 1,6'ya ve 2018'de yüzde 1,5'e ineceği tahmin ediliyor. Kamu borcunun GSYH'ye oranının ise Avro Alanı'nda 2016'da yüzde 91,3'ten 2017'de yüzde 90,3'e ve 2018'de yüzde 89'a ineceği, AB'de ise söz konusu oranın 2016'da yüzde 85,1'den 2017'de yüzde

84,8'e ve 2018'de yüzde 83,6'ya ineceği öngörülüyor.

Açıklanan ekonomik verilerin de ortaya koyduğu gibi, AB'de büyüme gücü kazanmaya başlıyor ve işsizlik düşmeye devam ediyor. Üye ülkelerin performansları birbirinden farklılık göstermekle birlikte sıkı yapısal reformlar gerçekleştiren ülkelerin ekonomileri daha iyi performans sergiliyor. Üye ülkeler arasında ekonomik dengenin sağlanabilmesi için ise bütün AB genelinde yapısal reformların kararlı bir şekilde uygulanması önem taşıyor. Bu yapısal reformların başında da üye ülke mal ve hizmet piyasalarının birbirine tamamen açılmasının yanı sıra işgücü piyasalarının düzenlenmesi ve refah düzeyini etkileyen faktörlerin modernizasyonunun sağlanması geliyor.

Geçtiğimiz sonbahar dönemindeki öngörülerden bu yana ekonomik görünüm ilişkili belirsizlikler yine de varlığını sürdürüyor ancak bu belirsizlikler daha dengeli bir biçimde kendini gösteriyor. Dış riskler büyük oranda ABD'nin ekonomi ve ticaret politikaları ve jeopolitik gerilimlere bağlı bulunuyor. AB içindeki riskler ise Birleşik Krallık ile AB arasında, ülkenin AB'den ayrılmasına ilişkin başlaması öngörülen müzakerelerin geleceğindeki belirsizliklerin yanı sıra bankacılık sektörüne ilişkin riskler başlıca unsurlar olarak bu dönemde karşımıza çıkıyor. Bu bağlamda, bazı üye ülkelerde bankacılık sektöründeki yüksek borçluluk oranları ve kırılabilir bankacılık piyasasının yanında, düşük verimlilik artışı gibi etkenler büyüme beklentilerinin fazla güçlü olmasını engelliyor.

Türkiye'ye İlişkin Beklentilerde İyileşme Var

Avrupa Komisyonunun Bahar Dönemi Ekonomik Tahmin Raporu'nda Aday Ülkeler bölümünde Türkiye'ye ilişkin gelişmelere ve değerlendirmelere yer veriliyor. 15 Temmuz darbe girişiminin ekonomide yarattığı olumsuz etkiye de dikkat çekilen raporda, bunun yarattığı siyasi belirsizliğin iş ortamını olumsuz etkilediği ifade ediliyor. 2016 yılı büyü-

EKONOMİ MASASI

	GSYİH			Enflasyon			İşsizlik Oranı			Cari Açık			Bütçe Dengesi		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Belçika	1,2	1,5	1,7	1,8	2,3	1,5	7,8	7,6	7,4	1,2	1,5	1,7	-2,6	-1,9	-2,0
Almanya	1,9	1,6	1,9	0,4	1,7	1,4	4,1	4,0	3,9	8,5	8,0	7,6	0,8	0,5	0,3
Estonya	1,6	2,3	2,8	0,8	3,3	2,9	6,8	7,7	8,6	2,0	1,1	1,2	0,3	-0,3	-0,5
İrlanda	5,2	4,0	3,6	-0,2	0,6	1,2	7,9	6,4	5,9	4,7	4,8	5,0	-0,6	-0,5	-0,3
Yunanistan	0,0	2,1	2,5	0,0	1,2	1,1	23,6	22,8	21,6	-0,5	-0,5	-0,3	0,7	-1,2	0,6
İspanya	3,2	2,8	2,4	-0,3	2,0	1,4	19,6	17,6	15,9	1,9	1,6	1,6	-4,5	-3,2	-2,6
Fransa	1,2	1,4	1,7	0,3	1,4	1,3	10,1	9,9	9,6	-2,3	-2,4	-2,5	-3,4	-3,0	-3,2
İtalya	0,9	0,9	1,1	-0,1	1,5	1,3	11,7	11,5	11,3	2,6	1,9	1,7	-2,4	-2,2	-2,3
GKRY	2,8	2,5	2,3	-1,2	1,2	1,1	13,1	11,7	10,6	-5,7	-5,9	-6,3	0,4	0,2	0,7
Letonya	2,0	3,2	3,5	0,1	2,2	2,0	9,6	9,2	8,7	1,9	-0,9	-2,6	0,0	-0,8	-1,8
Litvanya	2,3	2,9	3,1	0,7	2,8	2,0	7,9	7,6	7,2	-1,1	-2,0	-1,9	0,3	-0,4	-0,2
Lüksemburg	4,2	4,3	4,4	0,0	2,4	1,8	6,3	6,1	6,0	4,7	4,5	5,0	1,6	0,2	0,3
Malta	5,0	4,6	4,4	0,9	1,6	1,8	4,7	4,9	4,9	7,9	6,5	9,0	1,0	0,5	0,8
Hollanda	2,2	2,1	1,8	0,1	1,6	1,3	6,0	4,9	4,4	7,9	7,4	7,1	0,4	0,5	0,8
Avusturya	1,5	1,7	1,7	1,0	1,8	1,6	6,0	5,9	5,9	2,1	2,0	2,2	-1,6	-1,3	-1,0
Portekiz	1,4	1,8	1,6	0,6	1,4	1,5	11,2	9,9	9,2	0,5	0,5	0,5	-2,0	-1,8	-1,9
Slovenya	2,5	3,3	3,1	-0,2	1,5	1,8	8,0	7,2	6,3	7,0	6,2	5,8	-1,8	-1,4	-1,2
Slovakya	3,3	3,0	3,6	-0,5	1,4	1,6	9,7	8,6	7,6	0,2	0,1	0,4	-1,7	-1,3	-0,6
Finlandiya	1,4	1,3	1,7	0,4	1,0	1,2	8,8	8,6	8,2	-1,3	-1,8	-1,6	-1,9	-2,2	-1,8
Avro Alanı	1,8	1,7	1,8	0,2	1,6	1,3	10,0	9,4	8,9	3,4	3,0	2,9	-1,5	-1,4	-1,3
Bulgaristan	3,4	2,9	2,8	-1,3	1,3	1,5	7,6	7,0	6,4	4,2	2,4	1,8	0,0	-0,4	-0,3
Çek Cumhuriyeti	2,4	2,6	2,7	0,6	2,5	2,0	4,0	3,5	3,5	0,3	0,0	-0,2	0,6	0,3	0,1
Danimarka	1,3	1,7	1,8	0,0	1,4	1,7	6,2	5,8	5,7	8,1	7,8	7,7	-0,9	-1,3	-0,9
Hırvatistan	2,9	2,9	2,6	-0,6	1,6	1,5	13,3	11,6	9,7	2,6	2,9	1,3	-0,8	-1,1	-0,9
Macaristan	2,0	3,6	3,5	0,4	2,9	3,2	5,1	4,1	3,9	5,0	3,5	2,8	-1,8	-2,3	-2,4
Polonya	2,7	3,5	3,2	-0,2	1,8	2,1	6,2	5,2	4,4	0,2	-0,6	-1,2	-2,4	-2,9	-2,9
Romanya	4,8	4,3	3,7	-1,1	1,1	3,0	5,9	5,4	5,3	-2,4	-2,8	-2,9	-3,0	-3,5	-3,7
İsveç	3,3	2,6	2,2	1,1	1,4	1,4	6,9	6,6	6,6	4,9	5,2	5,4	0,9	0,4	0,7
Birleşik Krallık	1,8	1,8	1,3	0,7	2,6	2,6	4,8	5,0	5,4	-4,4	-3,9	-3,2	-3,0	-3,0	-2,3
AB	1,9	1,9	1,9	0,3	1,8	1,7	8,5	8,0	7,7	2,1	1,9	1,9	-1,7	-1,6	-1,5
ABD	1,6	2,2	2,3	1,3	2,2	2,3	4,9	4,6	4,5	-2,5	-2,8	-3,3	-4,8	-4,7	-5,2
Japonya	1,0	1,2	0,6	-0,1	0,4	1,0	3,1	3,1	3,0	3,9	4,1	4,2	-3,7	-4,2	-3,6
Çin	6,7	6,6	6,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dünya	3,0	3,4	3,6	-	,	,	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Avrupa Ekonomik Tahmin Raporu-Bahar 2017 Dönemi, Avrupa Komisyonu

mesinin bir önceki yıl kaydedilen yüzde 6,1'den çok daha düşük düzeyde, yüzde 2,9 oranında gerçekleştiğine dikkat çekiliyor.

Tüketici güveni göstergeleri işsizlik ve enflasyon verileri ulusal hesaplardan farklılık gösterdi. Bu bağlamda iş dünyası ve tüketici güvenine ilişkin veriler son 4 yılda azalış eğiliminde ve en düşük seviyelere inerken 2016'nın son çeyreğinde sanayi üretimi yüzde 7,2 ve hane halkı tüketiminin yüzde 5,7 ile güçlü seviyeler yakaladığı belirtiliyor. Ancak 2016'nın son çeyreğinde hane halkı tüketimine ilişkin olumlu gelişmelerle birlikte kapsamlı bir ekonomik toparlanmanın 2017'nin ikinci yarısında görülmesi bekleniyor. Hane halkı tüketiminin bu kademeli toparlanışının perakende satışlarda devam eden toparlanma ile de ortaya çıktığı belirtiliyor. Bununla birlikte işsizlik halen yükselme eğiliminde. Hizmetler sektöründeki katma değer 2016'nın son çeyreğinde sınırlı seviyede kaldığı ve tüketici güveninin sınırlı düzeyde iyileşme gösterdiğine işaret ediliyor. Dayanıklı tüketim mallarına ilişkin KDV oranındaki indirimler ve işgücü talebinin teşvik edilmesi amacıyla şirketlerin sosyal güvenlik sistemine sağladıkları katkılarda yapılan indirim sayesinde tüketici güveninde artış kaydedildiği belirtiliyor.

Talebin desteklenmesi, Türk Lirası'nın değer kaybı ve kredi genişlemesinin desteklenmesine yönelik alınan önlemlerin reel kesim güvenindeki düşüşü durdurduğu kaydediliyor. Bu yıl siyasi belirsizliklerinin azalması ve bunun etkisinin de 2018'de daha fazla görülmesi bekleniyor.

Dış ticaret ve kamu harcamalarının bu yıl Türkiye ekonomisinin temel itici gücü olacağı tahmin ediliyor. Ekonomide güven artışının yatırımlar ve hane halkı tüketimini de canlandırması öngörülüyor. İstihdamda artışın da 2018'de güçlenmesinin ekonominin toparlanmasını desteklemesi bekleniyor. Kredi hacmi ve geri dönmeyen kredilerdeki artışa rağmen Türk bankalarının risk yapılarının iyi durumda olduğu, bununda önümüzdeki

Türkiye'nin Temel Ekonomik Verileri (Yıllık Değişim Yüzdesi)			
	2016	2017	2018
GSYH	2,9	3	3,3
İhracat	-2,4	4,1	4,2
İthalat	3,9	2	4,7
İstihdam (%)	1	1,1	2,7
İşsizlik (%)	11,8	13,6	14,1
Cari İşlemler Dengesi	-4,1	-4,4	-4,3
Kamu Açığı/GSYH (%)	-0,9	-1,6	-1,4
Kamu Borcu/GSYH (%)	28,3	26,5	24,9

Kaynak: Avrupa Ekonomik Tahmin Raporu-Bahar 2017 Dönemi, Avrupa Komisyonu

dönemde yatırımların desteklenmesinde olumlu bir faktör olduğu belirtiliyor.

Son beş yılda enflasyonun tek haneli fakat yüksek seviyelerde seyrettiğine dikkat çekilirken, Türk Lirası'nın değer kaybı, artan enerji fiyatları ve fiyat artışlarında yükseliş beklentileri gibi sebeplerden ötürü 2017'nin ilk çeyreğinde enflasyonun çift haneliye yükseldiğine dikkat çekiliyor ve bu faktörlerin enflasyonun yüksek düzeyde kalmasına sebep olmayı sürdürmesi bekleniyor.

Hükümetin 2016'da genişlemeci po-

litika izlediği ve bunun 2017'de de sürdürülmesinin beklendiği belirtilerek bu politikanın özel tüketimdeki yavaşlamayı kısmen de olsa engellediği ifade ediliyor. TÜİK'in ulusal hesaplar metodolojisinde değişiklik yaptığı ve bu kapsamda bütçe açığının eski sisteme göre daha düşük seviyelerde kaydedileceğine dikkat çekiliyor. Bunun yanı sıra mevcut dinamiklerin kamu borcunun azalmasını desteklemesi bekleniyor. Kamu borcunun GSYİH'ye oranını 2017'de yüzde 26,5 ve 2018'de yüzde 24,9 olacağı tahmin ediliyor. ■

AB ve Türkiye’de Temel Bilim ve Araştırma Verileri

Deniz SERVANTIE
İKV Uzman Yardımcısı

Bilim ve araştırma, gerek AB, gerek Türkiye açısından önem teşkil ediyor. Hem AB’de hem de Türkiye’de önümüzdeki yıllar için bütçeden Ar-Ge’ye ayrılan payın yüzde 3’e erişmesi hedefleniyor. AB, Avrupa 2020 Stratejisi kapsamında söz konusu hedef yılını 2020 olarak belirlerken, Türkiye ise 2023 hedefleri çerçevesinde çalışmalarını gerçekleştirilmeyi planlıyor. İnovasyon ve bu alandaki politikalar birçok farklı sektörü yakından ilgilendiriyor ve bu gelişmelerin ekonomiye etkilerinin göz ardı edilmemesi gerekiyor. Bu kapsamda, Türkiye’nin ve AB’nin temel bilim ve araştırma verilerini sizler için derledik.

Grafikte görüldüğü gibi, AB üye ülkelerinin Ar-Ge harcamalarına ilişkin 2020 yılına kadar farklı hedefler öngörülüyor. Örneğin, Almanya, Fransa ve Danimarka gibi ülkelerin ulusal hedefleri yüzde 3’e karşılık gelirken, İtalya’nın hedef oranı yüzde 1,5’te kalıyor. AB-28 Avrupa 2020 Stratejisi hedefleri kapsamında 2020 yılına kadar Ar-Ge harcamalarının yüzde 3’e erişmesini hedeflerken, Türkiye 2023 hedefleri kapsamında aynı orana ulaşmayı öngörüyor. Dünyadaki diğer ülkelerle kıyaslandığında, Güney Kore, 2015 yılında yüzde 4,29 ile AB ve diğer ülkelere göre harcamalardan Ar-Ge’ye en çok pay ayıran ülke olarak görülüyor. Aynı yıl AB-28 yüzde 2,03’e ulaşırken Türkiye’nin ise yine aynı yılda yüzde 1,06’ya eriştiği gözlemleniyor.

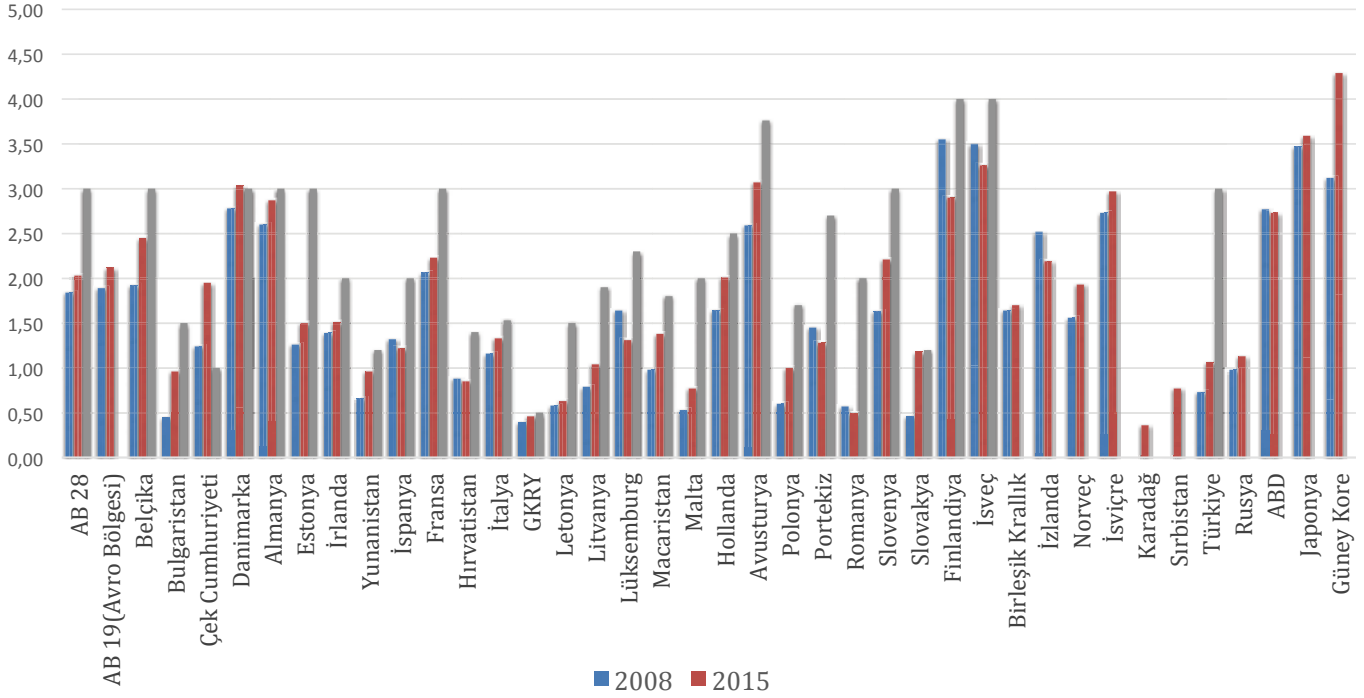
Türkiye’nin Ar-Ge harcamalarına sektör bazında bakıldığında, 2004 yılından beri özel sektörün öneminin arttığı görülebilir. Devletin artan olanaklarının yanı sıra, bu alanda KOBİ’lerin kurulması da bunda etken. Bu kapsamda 2014 yılında özel sektörün Ar-Ge harcamalarının toplam Ar-Ge harcamalarındaki payının yüzde 49,8’e ulaştığı görülüyor. Buna karşın, yükseköğretimde ise gözle görülür bir azalmanın meydana geldiği dikkat çekiyor. Kamunun toplam Ar-Ge harcamalarındaki payı ise yüzde 8 ila 12 civarında bulunuyor.

Bilim ve Araştırma Alanında AB ve Türkiye’ye İlişkin Diğer Önemli Noktalar

AB Ülkeleri

- AB, üye ülkelerinde özel sektör Ar-

AB ve Türkiye'de Ar-Ge Harcamalarının GSYH'ye Oranı (2008-2015 ve hedefler, %)

Kaynak: Eurostat

Ge faaliyetlerinin temel finansman kaynağını oluşturmaya devam ediyor, ancak yükseköğretim ve kamunun rolleri de artıyor.

- AB'deki Ar-Ge harcamaları Birliğin kuzey ve batı bölgelerindeki üye ülkelerde daha yüksek oranlarda.
- AB'nin Ar-Ge alanındaki istihdamı

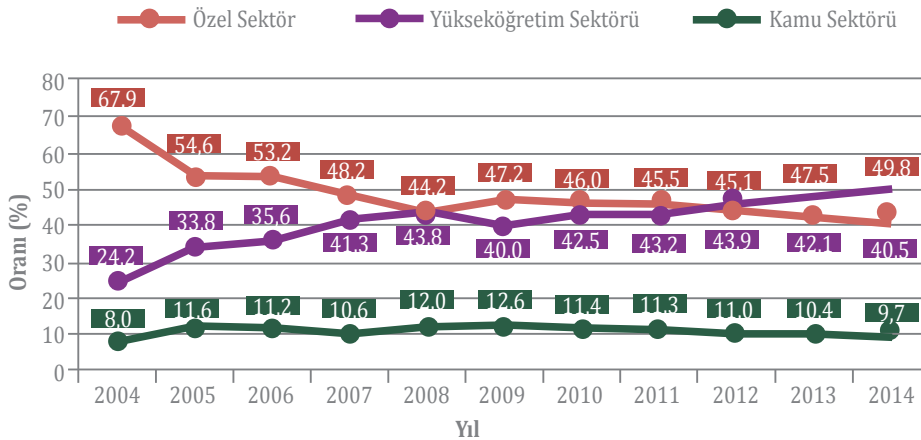
tüm üye ülkelerde artış gösteriyor. 2015'te toplam istihdamın yüzde 1,2'si Ar-Ge alanında çalışıyor. Söz konusu istihdamın yarısı da özel sektör tarafından sağlanıyor.

- 2015 yılında 2007'ye göre AB'nin yüksek teknolojiye dayalı ihracatını ikiye katlaması dikkat çekiyor.

Türkiye

- Türkiye'de Ar-Ge harcamaları 2015'te bir önceki yıla göre yüzde 17,1 oranında artış kaydetti.
- 2015'te Ar-Ge harcamalarının GSYH'ye oranında yüzde 50,1 ile özel sektör (ticari kesim) en büyük paya sahip.
- Ar-Ge personelinin sektörler bazında dağılımına bakıldığında özel sektörün payının yüzde 53,7 olduğu görülüyor.
- Ar-Ge alanında çalışan personelin bölgelere göre dağılımında İstanbul ilk sırada yer alıyor.
- Türkiye'de Ar-Ge harcamalarının en yüksek olduğu bölge, Ankara, Konya ve Karaman'ın dâhil olduğu Batı Anadolu Bölgesi.
- TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik ve Araştırma Kurumu) ve TTGV (Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı) Ar-Ge projelerinden kaynaklanan Ar-Ge masraflarını karşılama veya sermaye kredisi gibi mali destekler sağlıyor. ■

Türkiye'de Sektörler Bazında Ar-Ge Harcamalarının Payı (2004-2014, %)

Kampanya sürecinde NATO'ya yönelik söylemi Atlantik'in diğer yakasında endişe yaratan ABD Başkanı Donald Trump'ın, NATO'daki mevkidaşlarıyla ilk yüz yüze buluşmasında, transatlantik güvenliğe ilişkin vereceği mesajlar merakla beklenmekteydi.

Yeliz ŞAHİN
IKV Kıdemli Uzmanı

NATO Zirvesi: Müttefiklerin Trump'la İlk Buluşmasında Öne Çıkanlar

28 NATO müttefiki ülkenin ve haziran ayında ittifaka resmen katılmayı bekleyen Karadağ'ın liderleri, 25 Mayıs 2017 tarihinde Brüksel'de toplanan zirvede bir araya geldi. Zirve, ABD Başkanı seçilmeden önce, NATO'ya ve müttefiklerin savunma harcamalarına yönelik eleştirileri Atlantik'in diğer yakasında endişe yaratan ABD Başkanı Trump'ın NATO müttefiki mevkidaşlarıyla ilk buluşmasında transatlantik güvenliğe ilişkin vereceği mesajlar nedeniyle önem taşıyordu. NATO liderler zirvesi, 1,1 milyar avroya mül olan yeni NATO karargâhının, ittifakın Soğuk Savaş süresince Avrupa'da barışı

ve güvenliği sağladığına gönderme yapan Berlin Duvarı Anıtı'nın ve NATO'yu kuran Vaşington Antlaşması'nın ünlü 5'inci Maddesi'nin ilk kez hayata geçirilmesine yol açan 11 Eylül terör saldırılarına göndermede bulunan 9/11 ve 5'inci Madde Anıtı'nın açılışının yapılacak olması nedeniyle de oldukça sembolikti. NATO'nun çağın en güncel donanıma sahip yeni karargâhının açılışının zirveye denk getirilmesi, ittifakın çağın gerisinde kaldığı yönündeki eleştirilere de cevap niteliği taşıyordu.

NATO'nun terörle mücadelede yeterince rol almadığı için "miadını doldurduğunu" ilan eden ve Avrupalı müttefik-

lerin ABD'nin güvenlik şemsiyesinden yararlanmasının savunma harcamalarını artırmalarına bağlı olacağı yönünde, NATO'nun normatif temellerini arka plana atan ve dayanışma ilkesini maddiyata indirgeyen söylemi, Avrupalı müttefikler arasında endişe yaratmıştı. ABD Başkanı Trump, geçtiğimiz ay NATO'nun geçerliliğini sorgulayan söyleminden geri adım atmasına¹ rağmen başkanlık koltuğuna oturduktan dört ay sonra halen Avrupalı müttefikler açısından öngörülemez bir profil çizmeye devam ediyor. Hatta *Foreign Policy* dergisine göre, geleneksel olarak uzun tartışmalara sahne olan ve oldukça resmi bir atmosferde gerçekleş-

tirilen zirvelerden farklı olarak, bu yılki zirvede yeni ABD Başkanı'nın ilgisini canlı tutabilmek için liderlerden konuşma sürelerini 2-4 dakika ile sınırlandırmaları istenmiş ve ABD Başkanı'nın içeriğine karşı çıkabileceği gerekçesiyle resmi bir zirve sonuç bildirisi yayımlanmayacağı duyurulmuştu². Trump'ın, sert bir hamleyle haziran ayında NATO'nun 29'uncu müttefiki olacak Karadağ'ın Başbakanı Duško Markoviç'in önüne geçmesi ve Fransa'nın çiçeği burnunda Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile tuhaf şekilde tokalaşması ise zirveden ekranlara yansıyan en ilginç sahneleri oluşturdu.

Trump'ın ajandasındaki iki temel konu; ABD Savunma Bakanı James Mattis ve Dışişleri Bakanı Rex Tillerson'un da geçtiğimiz aylarda Avrupa'ya gerçekleştirdikleri ziyaretlerde altını çizdikleri gibi, müttefiklerin savunma harcamalarını artırmaları ve ittifakın terörle mücadelede daha etkin bir rol alması gerektiği idi. Trump'ın NATO müttefikleriyle ilk buluşmasında yukarıda belirtilen önceliklere ilişkin neler görüşüldü?

Trump'ın Ajandasının Öncelikli Maddesi: Eşit Yük Paylaşımı

Beklediği gibi, Trump savunma ►►

Yük paylaşımının yalnızca savunma harcamaları ışığında değerlendirilmesi, pek de sağlıklı bir tablo çizmiyor. Nihayetinde savunmaya daha fazla para harcanması, bu tutarın etkili şekilde harcandığı anlamına gelmiyor.

harcamaları konusundaki eleştirilerini zirvede en üst perdeden sürdürdü. Müttefiklerin ittifaka ve kendi savunmalarına gereken katkıyı yapmamasını, ABD vergi mükelleflerine haksızlık olarak nitelendiren Trump, müttefiklerin geçmiş yıllarda taahhüt ettikleri ancak gerçekleştirmedikleri katkıları ABD'ye halen ödemediklerini belirtti. Trump ayrıca kronikleşen düşük ödemeler ve artan tehditler karşısında, NATO'nun Galler Zirvesi'nde benimsediği GSYH'nin yüzde 2'si oranında savunma harcaması hedefini dahi yetersiz bulduğunu dile getirdi³. Trump'ın bu açıklamaları, NATO'nun işleyişine dair ne kadar az ve yanlış bilgiye sahip olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanırken, bazı Avrupalı liderlerin yüzünde beliren tebessüm de kameraların dikkatinden kaçmadı.

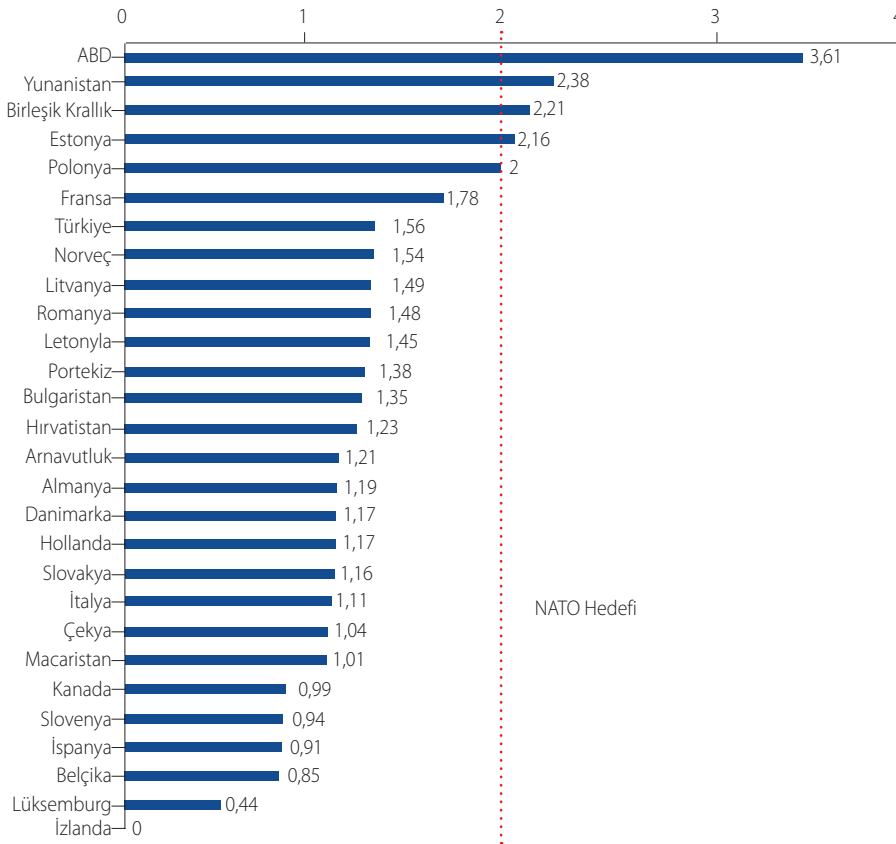
Avrupalı NATO müttefiklerinin savunmaya yeterince yatırım yapmamasını Vaşington tarafından 1970'li yıllardan bu yana eleştirilen bir konu. 2016'da NATO toplam savunma harcamalarının yüzde 70'e yakını ABD tarafından tek başına karşılanıyor (Bkz. Grafik 1). Bu da Trump'ın yük paylaşımı konusundaki eleştirilerinde tamamen haksız olmadığını gösteriyor. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle düşüşe geçen savunma harcamaları, küresel mali krizin etkisiyle savunma bütçelerinde yapılan kesintiler nedeniyle daha da azalmıştı. 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ve artan küresel terör tehdidiyle birlikte değişen tehdit algılarının da etkisiyle 2014 yılında NATO Galler Zirvesi'nde müttefikler, 2024 yılına kadar GSYH'lerinin en az yüzde 2'sini savunma harcamalarına

ayırma ve bu tutarın yüzde 20'sini kabiliyetlere yatırım için harcama hedefini resmen benimsediler. 2016 yılında ise savunma harcamaları uzun zaman sonra yükselişe geçti. 2016 verileri, GSYİH'sinin yüzde 3,61'ini savunma harcamalarına ayıran ABD dışında yalnızca dört müttefikin Galler Zirvesi'nde belirlenen yüzde 2'lik hedefi karşıladığını ortaya koyuyor (Bkz. Grafik 2). Bunlar sırasıyla; Yunanistan (yüzde 2,38), Birleşik Krallık (yüzde 2,21), Estonya (yüzde 2,16) ve Polonya (yüzde 2). Romanya'nın bu yılın sonunda, Rusya'ya yönelik tehdit algısının yüksek olduğu Litvanya ve Letonya'nın ise 2018 yılı sonuna kadar yüzde 2'lik hedefe ulaşması bekleniyor.

Yük paylaşımının yalnızca savunma harcamaları ışığında değerlendirilmesi, pek de sağlıklı bir tablo çizmiyor. Ni-

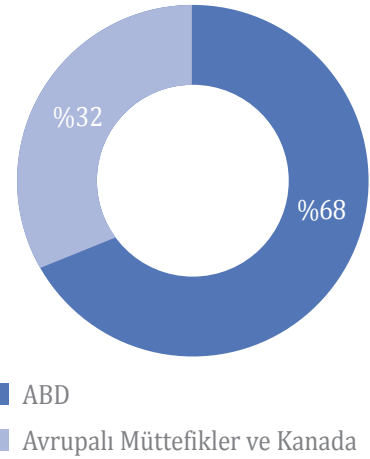
hayetinde savunmaya daha fazla para harcanması, bu tutarın etkili şekilde harcandığı anlamına gelmiyor. Savunma harcamalarını yük paylaşımının temel parametresi kabul eden yaklaşım, harcamaların hesaplanmasında ortak bir metodoloji bulunmaması nedeniyle eleştiriliyor. AB başkentlerinin konuya yönelik farklı yaklaşımları da dikkat çekiyor. Örneğin Roma, askeri kabiliyetlerin savunma harcamalarından daha önemli olduğunu, yüzde 2'lik hedefin oldukça gerisinde olan ve GSYİH'inin yüzde 1,2'sini savunmaya harcadığı için ABD tarafından yoğun şekilde eleştirilen Berlin ise savunma harcamalarının başlı başına bir gösterge olamayacağını; güvenliğe yapılan insani yardım ve kalkınma yardımı gibi askeri nitelikte olmayan yatırımların da hesaba katılması gerektiğini savunuyor.

Grafik 2: NATO Müttefiklerinin Savunma Harcamalarının GSYİH'ye Oranı (2016, yüzde)

Kaynak: NATO

Grafik 1: 2016 NATO Savunma Harcamalarındaki Pay

Tüm eleştirilere rağmen, NATO Zirvesi'nde müttefiklerin, Trump'ın yük paylaşımı konusundaki endişelerini rahatlatmayı tercih ettikleri dikkat çekiyor. Bu doğrultuda müttefikler, 2024'e kadar yüzde 2'lik Galler Zirvesi hedefini karşılamak üzere atmayı planladıkları adımları ortaya koyan yıllık ulusal planlar hazırlama konusunda anlaşılabilir. NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'e göre yıllık ulusal planlar, müttefiklerin savunmaya daha fazla ve etkili şekilde yatırım yapabilmelerine ve üzerlerine düşen katkıyı sağlamalarına imkân tanıyacak⁴. Bu çerçevede hazırlanacak ulusal planların ilk serisinin, Şubat 2018'e kadar NATO savunma bakanları tarafından gözden geçirilmek üzere yıl sonuna kadar sunulması kararlaştırıldı. Harcamalar, kabiliyet ve katkılar olmak üzere üç alana odaklanacak planların; müttefiklerin yüzde 2'lik hedefe nasıl ulaşmayı planladıklarını, kritik askeri kabiliyetlere yapmayı öngördükleri yatırımı ve müttefiklerin NATO misyon ve operasyonlarına ne şekilde katkı yapacaklarını ortaya koyması bekleniyor.

Terörle Mücadelede NATO için Daha Etkin Bir Rol

NATO Zirvesi arifesinde Manchester'da yaşanan ve 22 kişinin yaşamına mal olan terör saldırısı, Trump'ın ajandasındaki NATO'nun terörle mücadele-

NATO Zirvesi arifesinde Manchester'da yaşanan ve 22 kişinin yaşamına mâl olan terör saldırısı, Trump'ın ajandasındaki NATO'nun terörle mücadeledeki rolünü de zirvenin öncelikli gündem maddesi halinde getirdi.

deki rolünü de zirvenin öncelikli gündem maddesi halinde getirdi. Bilindiği üzere, tüm NATO müttefiklerinin ABD öncülüğündeki IŞİD karşıtı uluslararası koalisyonla ulusal düzeyde katılım sağlamalarına rağmen NATO koalisyonda müttefik olarak yer almıyordu. NATO, IŞİD ile mücadele konusundaki çabalara havadan erken uyarı ve kontrol sistemi (AWACS) aracılığıyla, Irak, Ürdün gibi ülkelerde Irak güvenlik güçlerinin eğitilmesi ile Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki ortakların savunma ve güvenlik kurumlarının dayanıklılığının artırılmasına yardımcı olmak suretiyle destek veriyordu. NATO'nun terörle mücadelede etkin olmadığı görüşünde olan Trump yönetimi ise ittifakın resmen IŞİD karşıtı uluslararası koalisyona katılmasını talep ediyordu. NATO'nun, IŞİD karşıtı koalis-

yona olası katılımı, koalisyona güçlü bir destek mesajı niteliğinde bir adım olarak görülmesine karşın Almanya, İtalya ve Fransa gibi bazı Avrupalı müttefikler; NATO'nun koalisyona dahil olmasının, IŞİD karşıtı koalisyonun ortakları arasındaki dengeleri etkileyebileceği, karar alma süreçlerini daha da karmaşık hale getirebileceği ve NATO'yu, Afganistan'da olduğu gibi yıllarca sürececek maliyetli bir savaşın içerisine çekebileceği gerekçesiyle bu talebe sıcak bakmıyordu. Bu çekincelere rağmen NATO Zirvesi'nde, ittifakın, IŞİD karşıtı koalisyona resmen katılması karara bağlandı. NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in açıklamalarına göre, ittifakın terörle mücadelede ve koalisyonla işbirliğini artırmadaki kararlılığını ortaya koyan güçlü siyasi bir mesaj olarak okunması gereken bu

karar, NATO'nun Irak ve Suriye'de doğrudan muharip rol üstleneceği anlamına gelmiyor.

Terörle mücadele konusunda liderler tarafından kabul edilen eylem planı kapsamında, AWACS keşif uçaklarının uçuş sürelerinin uzatılması, istihbarat paylaşımının ve havada yakıt ikmalinin artırılması öngörülüyor. Bunun yanında, NATO içerisinde yabancı savaşçılar başta olmak üzere terörle mücadelede istihbarat paylaşımının artırılması için yeni bir istihbarat birimi oluşturulması ve ittifakın terörle mücadele konusundaki çabalarını koordine etmek üzere bir özel koordinatör atanması da karara bağlandı.

Trump ve 5'inci Madde

Trump'ın Zirve'de, şimdiye kadar imtina ettiği, ABD'nin Kuzey Atlantik Paktı'nın kolektif savunmayı öngören meşhur 5'inci Madde'ye koşulsuz bağlılığını teyit edip etmeyeceği, Atlantik'in diğer yakasındaki müttefikler tarafından dikkatle beklenmekteydi. Bu bağlamda, Trump'ın NATO müttefiki mevkiidaki ilk buluşmasına söylemedikleri, söylediklerinden daha çok damgasını vurdu. 1949 yılından bu yana tüm seleflerinin NATO müttefikleriyle ilk görüşmesinde yaptığı tersine, Trump, ABD'nin NATO'nun kalbindeki kolektif savunma ilkesine sıkı sıkıya bağlı olduğunu teyit etmekten kaçındı. İronik şekilde, Trump'ın NATO'nun yeni kararlarında açılışını yaptığı anıta da adını veren Vaşington Antlaşması'nın 5'inci Maddesi, ittifakın tarihinde ilk kez ABD'nin talebiyle 11 Eylül terör saldırılarının ardından harekete geçirilmiş ve müttefiklerin askerleri, Afganistan'da ve Irak gibi coğrafyalarda yaşamlarını riske etmişti. Marshall Planı'nın 70'inci yılında, Trump'ın 5'inci Madde'ye bağlı olduğu yönünde vereceği mesaj, müttefiklerin endişelerini hafifletebilirdi. Ancak Trump'ın 5'inci Madde'ye koşulsuz şekilde bağlı olduğunu belirtmekten kaçınması, ABD'nin bir müttefik olarak güvenilirliği ve Avrupa'nın güvenliğine

olan bağlılığı konularında soru işaretlerine yol açtı. Trump'ın 5'inci Madde'ye atıfta bulunmaması, Amerikalı kıdemli diplomatlar tarafından büyük bir hata olarak nitelendirildi ve ittifakı Kremlin'in gözünde zayıf gösterdiği; bir anlamda zirvenin kazananının Rusya olduğu yorumlarını da beraberinde getirdi⁵.

Trump, AB Savunma İşbirliği için Katalizör Olabilir mi?

Yeni ABD Başkanı'nın, müttefiklerden birine yapılan saldırıyı tümüne yapılmış sayarak tüm müttefikleri dayanışma göstermeye çağıran 5'inci Madde'yi benimsemekten kaçınması, Transatlantik ortaklığa müşterek liberal değerlere değil, alışverişe dayalı bir ilişki olarak yaklaştığını gösteriyor. Transatlantik ilişkiler böyle bir dönüşümden geçerken AB'nin yapması gereken, Almanya Şansöyesi Angela Merkel'in NATO Zirvesi'nden bir gün sonra gerçekleşen ve dünyanın önde gelen yedi sanayileşmiş ülkesi -ABD, Japonya, Kanada, Almanya, Birleşik Krallık, Fransa ve İtalya- ile AB'yi bir araya getiren G7 Zirvesi'nin ardından belirttiği gibi, kendi kaderini ele almak⁶...

Trump yönetimindeki ABD'nin giderek öngörülemez bir ortak haline gelmesi, AB'nin en büyük askeri güçlerinden biri olan Birleşik Krallık'ın Haziran 2016'da üyelikten ayrılma kararı alması (Brexit) ve AB'nin karşı karşıya kaldığı tehditlerin doğasında yaşanan değişim ve artış ile birlikte değerlendirildiğinde, Avrupalı müttefiklerin güvenlik ve savunma alanında daha fazla sorumluluk üstlenmesini elzem hale getiriyor. AB kamuoyunun AB'den beklentisi de bu yönde. AP tarafından, 2019 AP seçimlerine iki yıl kala gerçekleştirilen özel Eurobarometre kamuoyu yoklaması, AB vatandaşlarının yüzde 68'inin AB'nin güvenlik ve savunma politikalarında daha etkin bir rol oynaması gerektiğini düşünüyor⁷. AB liderleri de bu konuda daha fazlasını yapmaları gerektiğinin farkındalar. AB'nin Avrupa'nın güvenlik ve savunma politikalarında daha fazla sorumluluk

almasına yönelik adımlar son dönemde hız kazanmış durumda. AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini tarafından 28 Haziran 2016 tarihinde açıklanan AB Küresel Stratejisi, temel bir çerçeve çiziyor. Geçtiğimiz kış döneminde kabul edilen Küresel Strateji'nin güvenlik ve savunma önceliklerinin uygulanmasına yönelik bir plan, NATO ile AB arasındaki işbirliğinin derinleştirilmesi yönünde 40'ı aşkın somut eylem ve Avrupa Savunma Fonu'nun kurulmasını öngören Avrupa Savunma Eylem Planı'nı içeren "Avrupa Güvenlik ve Savunma Kış Paketi" de önemli girişimler ortaya koyuyor. Eğer AB liderleri gerekli siyasi iradeyi göstermeyi başarabilirlerse Brexit, Trump ve zorlu jeopolitik ortam, AB'nin savunma alanında işbirliğini artırması ve stratejik özerklik kazanması için katalizör görevi görebilir. AB'nin savunma alanında daha güçlü bir aktör haline gelmesi, NATO'yu da güçlendirecektir. ■

¹ Kevin Liptak ve Dan Merica, "Trump says NATO no longer 'obsolete'", CNN, 13.04.2017, <http://edition.cnn.com/2017/04/12/politics/donald-trump-jens-stoltenberg-nato/> Erişim tarihi: 26.05.2017

² Robbie Gramer, "NATO Frantically Tries to Trump-Proof President's First Visit", Foreign Policy, 15.05.2017, <http://foreignpolicy.com/2017/05/15/nato-frantically-tries-to-trump-proof-presidents-first-visit-alliance-europe-brussels/> Erişim tarihi: 26.05.2017

³ David M. Herszenhorn, "Trump makes forceful NATO debut", Politico, 25.05.2017, <http://www.politico.com/article/trump-nato-demands-allies-make-up-for-many-years-lost-on-military-spending/> Erişim tarihi: 26.05.2017

⁴ "Doorstep statement by NATO Secretary General Jens Stoltenberg ahead of the meeting of NATO Heads of State and/or Government", NATO Basın Açıklaması, 25.05.2017, http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_144083.htm Erişim tarihi: 26.05.2017

⁵ Natasha Bertrand, "Putin will be thrilled": Former NATO ambassadors say Trump just dealt 'a major blow' to the alliance", Business Insider Nordic, 25.05.2017, <http://nordic.businessinsider.com/trump-nato-article-5-spending-2017-5/> Erişim tarihi: 26.05.2017

⁶ "After summits with Trump, Merkel says Europe must take fate into own hands", Reuters, 29.05.2017, <http://www.reuters.com/article/us-germany-politics-merkel-idUSKBN1800JK> Erişim tarihi: 30.05.2017

⁷ Jacques Nancy, Two years until the 2019 European elections: Special Eurobarometer of the European Parliament, Study, Public Monitoring Series, Nisan 2017, http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2017/2019ee/two_years_until_ee2019_synthesis_en.pdf

Merve ÖZCAN
İKV Uzman Yardımcısı

Dünya Bankasının her yıl hazırladığı, ülkelerin iş yapma kolaylık endekslerini (Doing Business) karşılaştırmalı bir şekilde gösteren raporun 2016 yılını değerlendiren sayısı, "İş Yapma Raporu 2017: Herkes İçin Fırsat Eşitliği"¹, 25 Ekim 2016'da yayımlandı.

Türkiye'de İş ve Yatırım Ortamı Nereye Gidiyor?

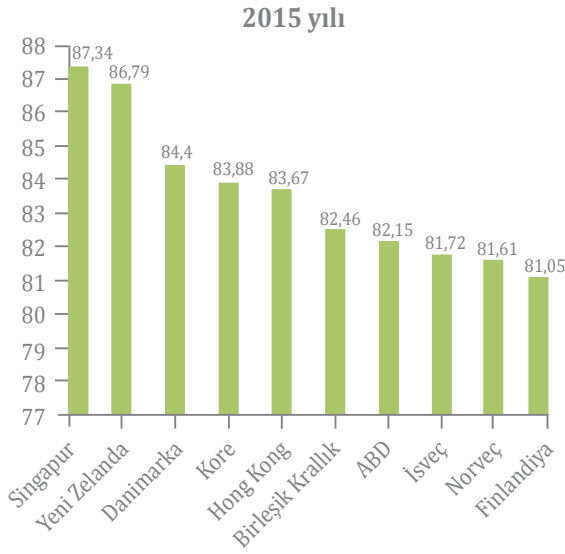
Ülkelerin en büyük ticaret şehirlerindeki yerel şirketlerin kurulumlarını ve işlerini devam ettirmelerini etkileyen düzenlemeleri 10 başlık altında inceledikten sonra hesaplanan iş yapma kolaylık endeksi geçtiğimiz yıllarda 189 ülkeyi kapsarken son rapora Somali'nin de eklenmesiyle artık 190 ülke için hesaplanıyor. Her biri iş ortamının farklı bir yönünü ele alan 10 başlık ise şu şekilde: İşe başlama, inşaat izinlerinin alınması, elektrik bağlatma, tapu siciline kayıt, kredi alma, azınlık pay sahibi yatırımcılarının korunması, vergilerin ödenmesi, sınır ötesi ticaret,

sözleşmelerin uygulanması ve iflasın çözümü.

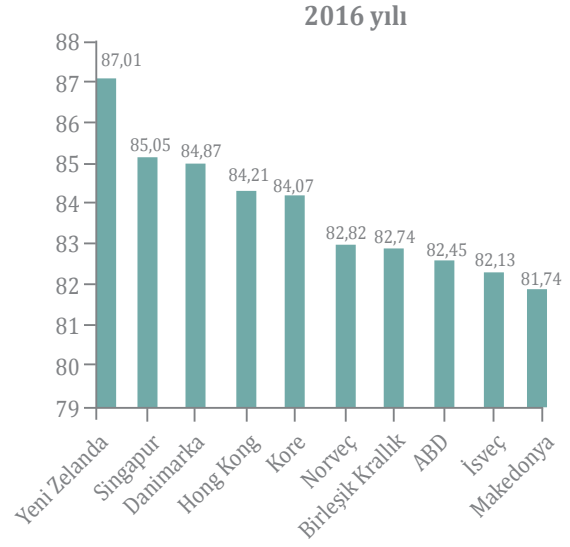
Etkili ve şeffaf bir iş düzenleyici sistemin ve iyi çalışan bir piyasanın olması bütün gelir seviyelerinden girişimcilerin iş ile ilgili konularını basit, hızlı ve daha az maliyetli bir şekilde halletmelerini, pazara rahatlıkla erişmelerini ve bürokratik problemlerini kolaylıkla çözmelerini sağlar. Bu konuda ise hükümetlere piyasa üzerindeki düzenleyici rolleri sebebiyle büyük görevler düşüyor.

İş Yapma Raporu 2017'ye göre en iyi iş ve yatırım ortamına sahip olan OECD yüksek gelirli ülkelerini Avrupa

Grafik 1. İş Yapma Kolaylığı Endeksi İlk 10 Ülke

Kaynak: *Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency*

Kaynak: *Doing Business 2017: Equal Opportunity for All*

ve Orta Asya ülkeleri izliyor. Ancak en kötü iş ve yatırım ortamının bulunduğu Sahra Altı Afrika bölgesindeki reform sayısının 2016 yılında OECD yüksek gelirli ülkelerinde gerçekleştirilen reformların üç katı olduğu belirtiliyor. Reformların genellikle düşük ve orta gelirli ülkeler tarafından gerçekleştirildiği, bu sebeple iş ortamının kalitesi ve verimliliği açısından yüksek ve düşük gelirli ülkeler arasındaki farkın azalmakta olduğu vurgulanıyor. Bu durum, her ne kadar ilk 10 içerisinde yer alan ülkelerin yıllar içerisindeki sıralamalarında büyük değişiklikler olmasa da (Bkz. Grafik 1), alt sıralardaki ülkelerin iş ve yatırım ortamlarını iyileştirmek için yapabilecekleri daha fazla reform bulunmasından kaynaklanıyor.

İş Yapma Raporu 2017'ye göre geçtiğimiz yıl en radikal reformları gerçekleştiren ilk on ülke Brunei Darüsselam, Kazakistan, Kenya, Beyaz Rusya, Endonezya, Sırbistan, Gürcistan, Pakistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn. Bu ülkelerin sıralamaları 16'ncı sıradaki Gürcistan ile 144'üncü sıradaki

Pakistan arasında değişiyor. Yani üst sıralara çıkabilmek için bir yıl içerisinde pek çok reforma imza atmanın yanında yıllar içerisindeki sürekliliği sağlamak da önemli.

Geçtiğimiz yıl dünya genelinde iş ve yatırım ortamını geliştirici reformlar yüzde 20 artarak 283'e ulaştı ve bunlar 137 ekonomi tarafından hayata geçirildi. İş yapma kolaylığı endeksinde en fazla reform yapılan alt başlıklar ise işe başlama, vergilerin ödenmesi ve kredi alma (Bkz. Tablo 1).

İşe başlama alanındaki reformlar resmi olarak hizmet vermek için yerine getirilmesi gereken gereksiz işlemlerin kaldırılmasından modern teknoloji

kullanımının yaygınlaştırılmasına, tek noktada hizmet sunumunun yaratılmasından bu hizmetin geliştirilmesine kadar uzanıyor. İkinci sırada yer alan vergilerin ödenmesi başlığında gerçekleştirilen 46 reform ise 26 ülkedeki dosyalama ve vergilerin ödenmesi için yeni elektronik sistemler uygulanması ya da mevcut sistemlerin iyileştirilmesini kapsıyor.

Türkiye'nin Genel Durumu

Türkiye'nin 2015 ve 2016 yıllarında 10 ayrı başlıktaki sıralamasına baktığımızda sadece işe başlamada yükseldiğini görüyoruz (Bkz. Tablo 2). Ortalamada ise Türkiye, 2015 yılında

Tablo 1. İş Yapma Raporu 2017'ye göre 10 Alandaki Reform Sayıları

Reform Alanı	Reform Sayısı	Reform Alanı	Reform Sayısı
İşe başlama	49	Tapu siciline kayıt	22
Vergilerin ödenmesi	46	Elektrik bağlatma	21
Kredi alma	34	Azınlık pay sahibi yatırımcılarının korunması	19
Sınır ötesi ticaret	32	İnşaat izinlerinin alınması	18
İflasın çözümü	24	Sözleşmelerin uygulanması	18

Kaynak: *Doing Business 2017: Equal Opportunity for All*

Tablo 2. Türkiye'nin İş Yapma Raporlarına Göre 10 Alt Başlıktaki Sıralaması

	İş Yapma Raporu 2016 ²	İş Yapma Raporu 2017
İşe başlama	90	79
İnşaat izinlerinin alınması	101	102
Elektrik bağlatma	36	58
Tapu siciline kayıt	54	54
Kredi alma	78	82
Azınlık pay sahibi yatırımcılarının korunması	18	22
Vergilerin ödenmesi	128	128
Sınır ötesi ticaret	70	70
Sözleşmelerin uygulanması	32	33
İflasın çözümü	124	126

Kaynak: Doing Business 2016, Doing Business 2017

İş kurmada internet üzerinden vergi kaydı yapılmasını ve elektronik faturalama ve muhasebe kaydı sistemleriyle vergi ödemelerinin kolaylaştırılmasını sağlayan Türkiye, dünya genelindeki 283 reformdan ikisine imza attı.

189 ülkenin iş yapma kolaylığı endekslerinin karşılaştırıldığı İş Yapma Raporu 2016'da 69,16 puan ile 55'inci sırada yer alırken, 190 ülkenin bulunduğu İş Yapma Raporu 2017'de 67,19 puan ile 69'uncu sıraya geriledi. Söz konusu gerilemede Dünya Bankası'nın 2016 yılında veri revizyonu ve göstergelerin hesaplanmasında kullandığı yöntemi değiştirmesinin de etkisi var. Şöyle ki son raporda yapılan bu değişiklik hesaba katıldığında 2015 yılında Türkiye 55'inci değil 63'üncü sırada yer alıyor. Yani yeni metodolojiye göre 2016 yılında Türkiye 14 basamak değil 6 basamak gerilemiş durumda.

Geçtiğimiz yıl iş kurmada internet üzerinden vergi kaydı yapılmasını ve elektronik faturalama ve muhasebe

kaydı sistemleriyle vergi ödemelerinin kolaylaştırılmasını sağlayan Türkiye, dünya genelindeki 283 reformdan ikisine imza attı. Ancak iş ve yatırım ortamı koşullarının önceki yıllarda da olduğu gibi pek çok AB üye devletinden kötü durumda olduğunu ve yıllar geçtikçe aradaki farkın açıldığını söylemek mümkün. İş Yapma Raporu 2017'ye göre 2016 yılında sadece Malta'yı geçmiş durumda. Oysaki 2014 yılında Türkiye İtalya, Lüksemburg, Yunanistan, GKRY, Hırvatistan ve Malta'yı; 2015 yılında ise Yunanistan, Lüksemburg ve Malta'yı geride bırakmıştı.

Türkiye'deki İş Ortamına Yakın Bakış

Türkiye'nin İş Yapma Raporu 2017'deki bazı alt başlık performanslarını incelediğimizde geçtiğimiz yıl dünyadaki sıralamasının arttığı tek alan olan işe başlamada bir iş yerinin açılması için 2015 yılında tamamlanması gereken 8 işlemin 7'ye düştüğünü ve bunların tamamlanması için gereken günün de 7,5 iken 6,5 olduğunu görüyoruz. Bunun yanında Avrupa Komisyonunun Türkiye için hazırladığı 2016 İlerleme Raporu'nda iş kurma ve yapı ruhsatı alma süreçlerinin oldukça maliyetli olması eleştiriliyor.

Ülkemizde zaten yüksek olan elektrik bağlatma maliyetlerinin 2015'te kişi başına düşen gelirin yüzde 599,6'sı iken 2016'da yüzde 617,3'ü olduğunu görüyoruz. İlerleme Rapo-

ru'nda da belirtildiği üzere elektrikte şeffaf ve maliyet esaslı bir fiyatlandırmanın hâlâ uygulanamıyor olması hükümete bu konuda önemli görevler vermekte. Ayrıca kredi alma alt başlığında 10 üzerinden 3 olan yasal haklar endeksindeki gücümüz ülkemizde borç alan ve borç veren kişilerin yasal haklarının iyileştirilmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Bu kapsamda İlerleme Raporu'nda da yargı sistemi ve idari kapasitenin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmakta. Ek olarak, azınlık pay sahibi yatırımcılarının korunmasında eklenen yeni endeksler Türkiye'nin bu alanda reform gücünü artırmaya çalıştığını gösteriyor. Nitekim 10 alt başlık içerisinde en iyi sıralama son yıllarda bu alanda elde ediliyor. Türkiye'nin vergilerin ödenmesi endeksinde dünyadaki yerine bakıldığında ise değişen hesaplama yöntemi sonucunda sıralaması değişmemiş gözükse de aslında 2015 yılında 61'inci iken 2016'da 128'e gerilediği fark ediliyor. Bu alan ülkemizin en kötü performansı gösterdiği alt başlık olma özelliğini taşıyor.

2013 ve 2014 yıllarındaki sözleşmelerin uygulanması endekslerine göre bir ticari sözleşmenin uygulanabilmesi için gereken işlemleri tamamlamak 420 gün sürerken, bu sayı 2015 ve 2016 yıllarında 580 oldu. Bu bağlamda Türkiye'deki süreçte geriye gidiş olduğunu söylemek mümkün. Ancak 10 alt başlık arasında Türkiye'nin en iyi 2'nci alt başlığı olan sözleşmelerin uygulanması hususunda Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 2016 yılı İlerleme Raporu, kullanıcılar için getirilen elektronik dosyalama olanağının ticari sözleşmelerin uygulanmasını kolaylaştırdığını vurguluyor. 2016 yılı iflasın çözümü endeksinde ise zaten düşük olan bir yıl içerisinde alacakların geri dönüş oranının yüzde 18,7'den yüzde 18,5'e düştüğünü görüyoruz. Oysaki söz konusu oran 2013 ve 2014 yıllarında sırasıyla yüzde 22,3 ve yüzde 27,9 idi. İlerleme Raporu'nda da

Türkiye'deki iflas usullerinin ağır ve pek etkili olmamasının yanı sıra pazardan çıkmanın da uzun ve maliyetli olduğunun altı çiziliyor.

Türkiye'de İş ve Yatırım Ortamını Geliştirmek için Neler Yapılıyor?

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından 31 Mayıs 2017 tarihinde Ekonomi Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın Türkiye'nin iş ortamında yapılan reformları anlattığı, "Türkiye'de İş Yapma Kolaylığı" başlıklı bir toplantı düzenlendi. Toplantıya TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, Gümrük ve Ticaret Bakanı Bülent Tüfenkci ve Ekonomi Bakanlığı Müsteşarı İbrahim Şenel'in yanı sıra sivil toplum kuruluşları temsilcileri, Yatırım Ortamını İzleme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) yetkilileri, Dünya Bankası İş Ortamı Raporu anketine katılanlar, iş dünyası ve sektör meclisi temsilcileri katıldı.

Bakan Tüfenkci reel sektörün gelişmesini engelleyen nedenleri ortadan kaldırmanın hükümetin öncelik alanlarından olduğunu belirtti. Bu sebeple Türkiye'nin İş Yapma Raporu 2017'de 6 basamak gerileyerek 69'uncu olmasının hükümeti harekete geçirdiği ve mayıs ayının başında henüz kamuoyuyla paylaşılmayan 32 maddelik bir eylem planı hazırlandığı açıklandı. 10 tane maddenin ilgili bakanlık ve kurumlarca bir ay gibi kısa bir sürede hayata geçirildiği, 22 tanesi için de çalışmaların sürdüğü dile getirildi. Bunların da tamamlanmasıyla vergilerin ödenmesi ve inşaat izinlerinin alınması alt başlıklarında iyileştirmeler beklenildiği ve sonuçların bir sonraki rapora yansımalarının umut edildiği vurgulandı. Ayrıca TOBB, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Uluslararası Yatırımcılar Derneği (YASED), Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) ve Dış Ekonomik

İlişkiler Kurulu (DEİK) başkanlarından oluşan ve koordinasyonunu Müsteşar İbrahim Şenel'in sağladığı YOİKK'in Türkiye'deki iş ortamını geliştirmeye yönelik önerilerinin desteklendiği vurgulandı.

Dünyanın en iyi 17'nci ekonomisi olan ve ilk 10'u hedefleyen Türkiye'nin İş Yapma Kolaylığı Endeksi alt başlıklarının hepsinde 190 ülke arasından ilk 20'ye girmesinin çok önemli olduğu; ancak mevcut raporlardaki eleştirilerin de ekonomimizdeki ilerlemeleri gölgede bırakmaması gerektiği belirtildi. Bu konuda 2017 yılının ilk çeyreğinde Türkiye ekonomisindeki güven ortamının artmasıyla birlikte gelen doğrudan yabancı yatırımların yüzde 2 oranında arttığı dile getirildi. 1 Ocak 2017'de yürürlüğe giren ve KOBİ'ler için büyük önem teşkil eden Taşınır Rehni Kanunu'nun 20 milyar TL'den fazla sermaye sağladığı ve 1 Temmuz 2017 itibarıyla gümrüklerde ödemelerin kart ile yapılmaya başlanacağı da açıklandı. Ayrıca şirketlere 250 milyar TL kredi imkânı sunan ve finansmana erişimde devrim niteliğinde olan Kredi Garanti Fonu'nun ve yıllardır yasalasamamış Patent Kanunu'nun hayata geçirildiği dile getirildi. Sanayinin araziye erişimdeki problemlerini çözmeyi amaçlayan Üretim Reform Paketi'nin de Meclisin gündeminde olduğu belirtildi. Bakan Tüfenkci yatırımcı güvenini artırmak için yatırımcıya verilen değeri gösteren tüm bu reformlara devam edilmesinin yanında bunların kamuoyuyla ve yatırımcılarla düzenli şekilde paylaşılması gerektiğini de ifade etti. ■

¹ World Bank Group, "Doing Business 2017: Equal Opportunity for All", 25 Ekim 2016

² İş Yapma Raporu 2016'daki sıralamalar İş Yapma Raporu 2017'deki metodoloji değişikliği sebebiyle İKV eski Proje Müdürü Selen Akses tarafından tekrar hesaplanmıştır. Raporun orijinali ile farklılıklar göstermesi mümkündür. (Selen Akses İKV Değerlendirme Notu Aralık 2016, No: 191)

İran'da Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

İran'da gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimini ikinci kez Hasan Ruhani kazandı. Peki, bu sonuç İran'ın mevcut konumu ve geleceği açısından ne ifade ediyor?

Emre ATAÇ
İKV Uzman Yardımcısı

İran'da 1979 İslam Devrimi'nden bu yana tüm cumhurbaşkanları arka arkaya iki dönem seçilmeyi başardı ve hepsi toplam sekiz yıl süreyle görevde kaldı. İran halkı 19 Mayıs 2017 tarihinde Ruhani'yi ikinci kez seçerek bu geleneği sürdürmüş oldu. İran her açıdan çok önemli bir ülke, bu nedenle cumhurbaşkanı koltuğuna kimin oturacağı hem İran, hem bölge, hem de dünya için kritik. Zaten seçimlerde de halkın Hasan Ruhani'nin izlediği Batı ile ilişkiler kurma politikasına destek mi vereceği yoksa muhafazakâr kanadın adayı İbrahim Reisi'yi mi tercih edeceği merak konusuydu. Bu sonucun İran'ın mevcut konumu ve geleceği açısından ne ifade ettiğini yorumlayabilmek için öncelikle adaylara ve seçim sürecindeki vaatlerine kısaca bakmak gerekir.

İran Cumhurbaşkanlığı Seçimleri: Hasan Ruhani'ye Karşı İbrahim Reisi

Bilindiği gibi İran'da cumhurbaşkanlığı en önemli makam değil. Esas güç dini lider Ayetullah Ali Hamaney'in elinde. Devlet işlerinde son sözü söyleme hakkı onun. Buna rağmen cumhurbaşkanlığı mevkii de önemli. Bu mevki için her zaman önemli bir siyasal rekabet vardır. İran'da herkes cumhurbaşkanı adayı olmaz. Üyelerinin yarısı dini lider tarafın-

dan atanan ve din adamlarından oluşan Anayasayı Koruyucular Konseyi adaylar arasında eleme yapar ve kimlerin seçimlerde yarışabileceğine karar verir.

Hatırlanacağı üzere İran'da 19 Mayıs'ta yapılan cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde kimlerin yeterli olduğuna hükmeden Anayasayı Koruyucular Konseyi cumhurbaşkanlığı için müracaatta bulunan 1.636 aday arasından altı kişinin adaylığını kabul etmişti. İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'nin de göreve devam etmek için yarıştığı seçimler için Anayasayı Koruyucular

Konseyince adaylığı kabul edilen diğer isimler; Cumhurbaşkanı Yardımcısı İshak Cihangiri, Meşhed kentindeki İmam Rıza Türbesi'ne vakfedilen mal ve servetleri yöneten Astan-i Kudsi Rezevi Başkanını ve eski başsavcı İbrahim Reisi, eski cumhurbaşkanları Haşimi Rafsancani ve Muhammed Hatemi'nin yardımcılıklarını yapan Mustafa Haşimiteba, Tahrir Belediye Başkanı Muhammed Bakır Galibaf ve eski Kültür Bakanı Mustafa Mirselim idi. Eski Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad'ın adaylık başvurusu kabul edilmemişti.

Bildiğimiz siyasi partilerin mevcut olmadığı, partiler yerine daha çok çıkar grupları olarak adlandırılacak yapıların rol oynadığı İran'da, adayları muhafazakârlar ve ılımlı/reformcular şeklinde iki gruba ayırmak da mümkün. Bunlardan ılımlı/reformcular Ruhani, Cihangiri ve Haşimiteba; muhafazakârlar ise Reisi, Galibaf ve Mirselim idi. Bu kesimlerin düşünce yapılarına bakıldığında, muhafazakârlar İslâm Devrimi'nin değerlerine, Velâyet-i Fakîh makamına sahip çıkmakta ve siyasi alanda bunu savunmaktadır. Reformistler ise Velâyet-i

Ruhani'nin ikinci döneminde öncelikli mesele ekonominin iyileştirilmesi olacak. İran ekonomisinin durgunluğu, seçimler sonrası Ruhani'nin önündeki en büyük sorunlardan biri olarak görülüyor.

Fakih makamının anayasal bir çizgiye sahip olması gerektiğini, iktidarın meşruiyetini ilahî bir kaynaktan değil, halktan alması gerektiğini düşünmektedir.

Daha sonra altı adaydan muhafazakâr kanadın içinde yer alanlardan Muhammed Bakır Galibaf bu kanadın başını çeken İbrahim Reisi lehine seçimlerden çekildiğini açıklayarak taraftarlarını Reisi'ye oy vermeye çağırdı. Böylece bu kanadın en güçlü adayı Reisi oldu. Reformist olan İshak Cihangiri de Ruhani lehine adaylıktan çekileceğini ve onu destekleyeceğini açıkladı. Böylece Reisi karşısındaki en güçlü adayın da şu anki cumhurbaşkanı ve ılımlı/reformcu olarak tanımlanan Hasan Ruhani oldu. Diğer iki aday Mustafa Mir Selim ile Mustafa Haşim Taba ise çok zayıf ve yaşlı olarak görüldüklerinden seçim sürecinde bir ağırlıkları olmadı.

Dolayısıyla İran'daki cumhurbaşkanlığı seçimleri yarışının iki aday arasında geçtiği söylenebilir. Muhafazakâr kanadı temsil eden İbrahim Reisi ve ılımlı/reformcu olarak nitelendirilen Hasan Ruhani. Cumhurbaşkanlığı yarışında başı çeken her iki adayın da kendilerine göre avantajları vardı. Muhafazakâr kanadı temsil eden Reisi'nin en önemli avantajlarından biri dinî lider Hamaney tarafından destekleniyor olmasıydı. Hamaney'in öğrencisiydi ve ondan sonra da dini lider olabileceğinden söz ediliyordu. Şüphesiz ki dini lider Hamaney'e yakın olması Reisi için avantajdı, onun desteği oyların kendisine doğru kaymasını sağlayabilirdi. Diğer bir avantajı ise bu makama ilk kez aday olmasıydı. Rakibi hâlen cumhurbaşkanıydı ve bir dönem bu görevde bulunmuştu. Dolayısıyla her ne kadar deneyimli olsa da bir yandan da yıpran-

mıştı ve belli bir kesimin aynı kişinin ikinci kez bu makama oturmasına olumlu yaklaşmaması mümkündü. Reisi'nin seçim kampanyası iş olanaklarını artırarak yoksulluğu sonlandırmak ve yolsuzlukla mücadele üzerine kuruldu. Reisi, sık sık kendisinin de yoksulluktan geldiğini vurguladı. Reisi, 1979 İran İslam Devrimi'nin değerlerini canlandıracağını, ekonomik kalkınma için dış desteğe ihtiyaç olmadığını söylüyordu. Vaatleri gerçekçi olmasa da yoksulların oylarını almasına yardımcı olabileceği düşünülüyordu.

Beş yıllık iktidarı döneminde Ruhani'nin en büyük başarısı ise Batılı güçlerle İran'ın nükleer programı konusunda anlaşmaya vararak ülkeyi dünya ile yeniden entegre etmeye başlamasıydı. ABD ambargoların tümünü kaldırmadıysa da İran'a yönelik bazı ambargolar kaldırıldı. Onun bu konudaki başarılarına oy verenlerin azımsanamayacak bir nispette olacağı tahmin ediliyordu. Hasan Ruhani 2013 yılında yaptığı "daha fazla özgürlük, siyasi tutukluların serbest bırakılması ve kadınlara daha fazla eşitlik tanınması" şeklindeki vaatlerini tümüyle yerine getiremedi. Ancak gene de eğitimli kentliler olmak üzere İran gençliği onu destekliyordu. İran siyasetinde etkin bir rolü olan Mehdi Kerrubi ve eski Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi başta olmak üzere bazı önemli şahsiyetler Ruhani'ye dışarıdan destek verdiler. Bu desteğin de seçimde önemli bir karşılık bulacağı düşünülüyordu.

Seçim Sonuçları İran'ın Mevcut Konumu ve Geleceği Açısından Ne İfade Ediyor?

Cumhurbaşkanlığı yarışında başı çeken her iki adayın avantajları olsa da Hasan Ruhani oyların yüzde 57'sini alarak bir dönem daha koltuğunda oturmaya hak kazandı. İran'da 19 Mayıs 2017 tarihinde yapılan seçimlerde kullanılan 41 milyon 220 bin oyun 23 milyon 500 binini alan reformcu aday Hasan Ruhani ikinci kez cumhurbaşkanı seçildi. Hasan Ruhani'nin muhafazakâr rakibi İbrahim Reisi ise 15 milyon 786 bin oy aldı.

Muhafazakâr Reisi'nin oy oranı yüzde 38,5'te kaldı. İranlı yetkililer yaklaşık 1 milyon oyun ise geçersiz sayıldığını ayrıca açıkladı. Seçime katılım oranı ise yüzde 70 düzeyinde gerçekleşti. Ruhani'nin seçim zaferi iki açıdan büyük önem ifade ediyor. Bunlar İran'ın ekonomik sorunları ve bununla bağlantılı dış siyaseti özellikle de Trump dönemi ABD ile kurulacak ilişkiler.

Şüphesiz ki Ruhani'nin ikinci döneminde öncelikli mesele ekonominin iyileştirilmesi olacak. İran ekonomisinin durgunluğu, seçimler sonrası Ruhani'nin önündeki en büyük sorunlardan biri olarak görülüyor. Nükleer faaliyetleri gerekçe gösterilerek uzun yıllardır Batılı ülkeler tarafından ekonomik yaptırımların kısılcacında olan İran'da işsizlik, yüksek faiz uygulaması, küçük ve orta ölçekli işletmelerinin art arda kapanması ve petrol dışı ihracatın düşük seviyede kalması gibi birtakım sorunlar Tahran yönetiminin önünde duruyor.

Nükleer anlaşma da beklenen faydayı sağlamadı. Hatırlanacağı üzere Hasan Ruhani 2013 yılı seçimlerini kazanmasının ardından Batılı ülkelerle yaşadıkları gerilimi düşürmeye çalışmış, ekonomik yaptırımların gerekçelerinden biri olan nükleer faaliyetler konusunda aralarında ABD'nin de bulunduğu ülkelerle müzakereleri başlatmıştı. Ruhani, 2015 yılında, İran'ın geleceğinde dönüm noktalarından biri sayılan nükleer anlaşmaya imza atarak ülkesinin uluslararası alandaki tecridine son vermişti. Ruhani, nükleer müzakerelerde anlaşmaya varmış olsa da ABD'nin bankacılık alanındaki yaptırımları kalkmadı. Bu durum, İran'ın ihtiyacı olan yabancı sermaye girişini de zora soktu.

Nükleer anlaşmanın geleceği de belirsiz durumda. 2016'da yürürlüğe giren anlaşma, İran'ın dünya sisteminden dışlanmasını bitirmek amacıyla adım atan eski Amerikan Başkanı Barack Obama zamanında yapılmıştı. Ancak onun yerine gelen Donald Trump farklı bir duruş sergilemiş, daha göreve gelmeden İran karşıtı söylemlerde bulunmuştu.

Trump'ın başkan seçildikten sonraki sert söylemleri, Tahran karşıtı icraatları da beraberinde getirdi. Yeni Amerikan Başkanı, ilk yurtdışı seyahatini İran'ın iki rakibi İsrail ve Suudi Arabistan'a gerçekleştirdi. Bununla da kalmadı, Suudi Arabistan'la 110 milyar dolarlık silah anlaşmasını imzaladı. Ayrıca, Tahran yönetimine karşı yeni yaptırımların da işaretlerini verdi.

Özetle, Ruhani'den bundan sonraki dönemde, yolsuzluklarla mücadele eden, özel sektöre daha fazla olanak tanıyan ve yabancı yatırımlar için uygun bir ortam oluşturan bir dizi ekonomik reform gerçekleştirmesi bekleniyor. Bunun için ise özellikle ABD ve diğer ülkelerle ilişkilerini düzelterek İran üzerinde hâlâ devam eden yaptırımların kaldırılması için büyük çaba sarf etmesi gerekiyor.

İran uluslararası camiayla ilişkilerini düzeltmeye devam ederse bundan en çok Türkiye'nin faydalanacağı da söylenebilir. Uluslararası camianın İran'la ilişkileri normalleştirmeye karar vermesi öteden beri Türkiye'nin arzu ettiği bir sonuç. Dev ekonominin kapılarını dünyaya açmasının kuşkusuz Türkiye üzerinde de önemli etkileri olabilir. İran büyük bir pazar, yatırım için de bir cazibe merkezi. İran ekonomisinin canlanması Türkiye için de bir fırsat. Son zamanlarda çok gerileyen karşılıklı ticaret hacmi artabilir. Ayrıca Türk yatırımcılar için yeni imkânlar doğabilir. Dolayısıyla, Türk- İran ilişkilerinin yeni bir ivme kazanması beklenebilir. İki ülke nüfusu toplandığında 160 milyon kişilik, 2 trilyon dolar büyüklüğünde bir pazarın söz konusu olduğunun altı çizilmelidir. İki ülke arasındaki ticaretin önemli bir kısmını İran'ın Türkiye'ye sattığı petrol ve doğalgaz oluştursa da bundan sonraki dönemde başta inşaat, tekstil ve turizm gibi sektörlerde Türk şirketlerinin hızla 78 milyonluk İran pazarına giriş yapabilme potansiyeli bulunuyor. İran ve Türkiye'nin ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesi sadece refahı artırmayacak, bölgenin istikrarına, barış ve huzuruna katkı sağlayacak. ■

“Gönüllülük” Alanında Bir İyi Uygulama Örneği: Avrupa Gönüllü Hizmeti

Kurumların beşeri kapasitesinin de gelişmesine katkı sunan program, ülkemize karşı algıların olumlu yönde değişmesine sebep olurken bir taraftan da insanımızın Avrupa algısını şekillendiriyor.

Türkiye Ulusal Ajansı, ülkemizde 2003 yılından beri Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH) hibe programını yürütüyor. AGH Programı, 17-30 yaş aralığındaki gençlerin 2 hafta - 12 aylık süreler dâhilinde bir AB ülkesi veya AB'ye komşu Balkanlar, Kafkaslar ve Akdeniz'e kıyısı olan Kuzey Afrika ülkelerinde bulunan bir kurum ve kuruluşta - genellikle bir sivil toplum kuruluşunda (STK) - gönüllü olarak faaliyette bulunmasına imkân veriyor.

Bu program kapsamında, kurum ve kuruluşlar, hem yurtdışına gençlerimizi gönderebiliyor, hem de yurtdışında yaşayan gençlere Türkiye'de gönüllü faaliyet yapma imkânı sunuyor. Faaliyetlerin içeriği ise kamu, STK, yerel yönetimler gibi akredite kurum/kuruluşlarda profesyonel iş ikamesi olmaması koşulu ile eğitim, girişimcilik, sağlık, kültür, tarih, spor, çevre, engellilik, yaşlılar, mülteciler hakkında yürütülen projelerde gönüllü

hizmetinde bulunmak şeklindedir.

AGH, gençlerin hiç tanımadığı yeni bir ortamda yabancı dil, kültürlerarası iletişim ve sosyal becerilerini geliştirmelerini sağlıyor. Gönüllülerin, yeme, içme, konaklama, vize, sigorta vb. masrafları proje bütçesinden karşılandığı gibi, ülkelere göre değişen cep harçlığı da veriliyor. AGH projelerinde yer almak isteyen bir gencin 17-30 yaş arasında olması yeterli; başka hiçbir şart aranmıyor.

Türkiye Ulusal Ajansı ve AB nezdindeki ilgili Ulusal Ajanslar, AGH projesi yapmak isteyen kurum ve kuruluşlar için bir akreditasyon süreci yürütmekteler. Akreditasyon, AGH kapsamında proje yapmak isteyen kurum ve kuruluşların proje yapmaya yönelik motivasyonlarının idari, mali ve beşeri yeterliliklerinin değerlendirilmesi süreci olarak özetlenebilir.

AB ülkeleri ve diğer komşu ortak ülkelerde toplam 4.900 gönüllü hizmeti gerçekleştiren akredite kurum ve kuruluş bulunuyor. Ülkemizde ise 53 ilimizde toplam 225 akredite kurum ve kuruluş var; bu açıdan Türkiye Avrupa'da 6'ncı sırada yer alıyor.

Ülkemizde 2003 yılından itibaren gönüllü faaliyetleri yürüten akredite kurum ve kuruluşların Türkiye Ulusal Ajansı'na sunmuş olduğu projeler kapsamında, ülkemizden bugüne kadar yedi binin üzerinde gönüllü genç yurt dışındaki gönüllülük projelerine, üç binin üzerinde gönüllü genç ise ülkemizdeki gönüllülük projelerine dâhil oldu. Bu gönüllülük projelerine bugüne kadar yaklaşık 30 milyon Avro hibe desteği sağlandı.

İki ay önce Sivas'taki projesini bitirek ülkesine dönen İspanyol AGH gönüllüsü Carmen şöyle diyor:

“Malaga’dan Sivas’a gelmeden önce ülkenize bu denli âşık olacağımı hayal bile edemezdim. Ev sahibi kuruluşumun bunda payı oldukça fazla. Öylesine bir dernek mi yoksa gençler için bir buluşma ve yereline faydalı olmak için bir araya gelen gençlere yönelik bir kuluçka merkezi miydi? Kesinlikle ikincisi. Burada yaşadıklarım geleceğim için de farklı kararlar almamda etkili oldu. Sosyal hizmet ve gönüllülük alanında bir kariyer planım dahi yokken şu anda ülkemdeki mesleğimi (çevirmenlik) bırakıp tamamen bu alana yönelmeyi düşünüyorum.”

AGH’yi diğer uluslararası gönüllü programlarından ayıran en önemli özelliği belki de gençlerin içinde bulunduğu toplumla çok daha hızlı ve sürdürülebilir ilişkiler kurmasını sağlamasıdır. Gençler kendi ülkelerinde dahi bu denli yerele etki edemediklerini, AGH sayesinde birçok insan ile iyi ilişkiler geliştirdiklerini, desteğe ihtiyaç duyanlara ellerinden geldiğince yardımcı olduklarını ve bu sayede yaptıkları işten oldukça yüksek düzeyde memnuniyet duyduklarını dile getiriyorlar. Aslında bu memnuniyet karşılıklı; gerek çocuklar, gerek gençler, gerekse ileri yaşlardaki vatandaşlar bu gençleri gördüklerinde, yaptıkları işlerin içeriğini öğrendiklerinde hemen dâhil olmak istiyor ve birlikte bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Bunun örneklerini 53 farklı ilimizden vermek mümkün.

Uluslararası gönüllülük yapma fırsatı sunan diğer programların yanı sıra, AGH sayesinde başka bir ülkede topluma faydalı işler yapma imkânı bulan gençler bu deneyimlerini aynı zamanda kariyer gelişimleri için bir katkı olarak görüyorlar. Projeler esnasında elde ettikleri tecrübeler dolaylı olarak gençlerin iş hayatına olumlu bir etki olarak yansıyor. Bunu, AGH yaparken bulunduğu ülkede iş bulan ya da kendi ülkesine döndüğünde daha kolay iş bulabilen eski AGH gönüllülerinin paylaşımlarından da görebiliyoruz.

Adana’da gönüllülük yapan Gabriel Florin’in Romanya’dan Türkiye’ye gelmek istemesindeki en önemli motivasyon Türkçe öğrenmektir. 1 yıl sonra ülkesine

döndüğünde artık orta düzey Türkçe konuşabiliyordu. Ankara’da bir üniversitede doktora bursuna hak kazandı. Şu anda iyi derecede Türkçe konuşuyor ve Osmanlıcasını da ilerletmek istediğini söylüyor. Hatta bunun için boş zamanlarında Başbakanlık Devlet Arşivlerinde 2 uzmanın desteğiyle Osmanlıca metinler üzerinde çalışmalar yapıyor. Gabriel ülkemizde olmaktan oldukça mutlu olduğunu dile getirirken akademik kariyerine burada devam etmek istediğini de ekliyor.

Diğer taraftan yurtdışında AGH yapıp ülkemize dönen ve tüm Avrupa’da sayısı 100 bini aşan bu gönüllü ailesinin bir parçası olan gençlerimizin hayatlarında meydana gelen değişimler de oldukça çarpıcı. Zira üçüncü sektör olarak bilinen sivil toplum alanında henüz erken yaşlarında çalışmalar yapan bir gencin özel sektör ya da kamuda istediği bir işe girmesinde projesi esnasında elde etmiş olduğu kazanımlar ciddi rol oynuyor. Malta’da AGH yaptıktan sonra uluslararası bir sivil toplum kuruluşunda Satınalma ve Lojistik Departmanı Sorumlusu olan Murat, Almanya’da AGH yaptıktan sonra ulusal düzeyde bir STK’da yöneticilik yapan Levent (ki şu anda İsveç’te bir firmada üst düzey yönetici olarak çalışıyor), Fransa’daki projesini bitirdikten sonra araştırma görevlisi olmak için girdiği mülakatta AGH tecrübelerini paylaşan ve o sayede kabul alarak akademisyen olan Mehmet ve daha pek çoğu.

AGH kurum ve kuruluşlar açısından da

oldukça önemli sonuçlar doğuruyor. Özellikle taşrada bu program kurumsal prestij kazanmak ve kurumların çalışmalarına Avrupa boyutu katmak anlamına geliyor. Bu bağlamda pek çok kamu kurumu, yerel yönetim, üniversite ve STK AGH’den yararlanıyor. Gönüllü gönderme ve ev sahipliği yapmanın yanı sıra kurumların beşeri kapasitesinin de gelişmesine katkı sunan program, ülkemize karşı algıların olumlu yönde değişmesine sebep olurken bir taraftan da insanımızın Avrupa algısını şekillendiriyor. Buna en iyi örneklerden birini Tokat’ın Turhal ilçesinden verebiliriz. İlçede yer alan bir kamu kurumu 2 İspanyol AGH gönüllüsüne ev sahipliği yapıyor. Gönüllüler ilçeye ilk geldiklerinde sonuçlarından pek de emin olmadıklarını belirten yetkililer, şu anda ilçe halkının yabancılara karşı bakışlarının iyi yönde değiştiğini ve özellikle gençlerin geleceğe dair çok daha umutlu olduklarını iletiyor. Binlerce kilometre öteden gelip kendi ilçelerinde topluma faydalı işlerde gönüllü olan yabancı gençleri gören insanımızın “biz de başarabiliriz” dediklerini belirtiyorlar.

Sonuç olarak, AGH gençlerin hayatlarına her anlamda dokunan bir program olarak ülkemizde uygulanmaya devam ediyor.

Eğer 17-30 yaş arasındaysanız siz de gönüllü olarak bu programdan yararlanabilirsiniz. Ya da gönderen-ev sahibi kurum olmak için gerekli prosedürleri öğrenebilirsiniz. Her şey bir tık uzağınızda:

www.ua.gov.tr/agh

@ulusalajans ■

ilge KIVILCIM
İKV Uzmanı

Avrupa Elektrik Sektörünün Kömürsüz Yatırım Planı

AB'nin önemli elektrik üreticilerinin üye olduğu EURELECTRIC, 2020 yılından itibaren yeni kömür santrallerine yatırım yapmama kararı aldıklarını açıkladı. Karar, AB'nin düşük karbonlu ekonomi modelini destekleyici konumda.

Ocak ayından bu yana Trump rüzgârı âdeta tüm politika alanlarında hissedilirken, dünyada işbirliği alanları daralırken, popülist siyasi akımlar gücünü artırırken, iklim değişikliği ile mücadele alanında yapılan çalışmalar, yılın ilk yarısına doğru istenilen seviyeye ulaşamıyor.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın ge-

çen yıl açıkladığı verilere göre, 2015 yılında hesaplanan CO₂ miktarı, 1800'lü yılların ortalarındaki miktardan yüzde 40 daha fazla. Bu oranda kömür ve doğalgaz kullanımının etkili olduğu ve sadece kömür kullanımının 2002-2014 yılları arasında yüzde 39'dan yüzde 46'ya ulaştığı belirtiliyor. Aynı şekilde, enerji yatırımlarının büyük bir çoğun-

luğu fosil yakıtaya yönelik olmaya devam ediyor. Buna karşın, yenilenebilir enerji özellikle Paris Anlaşması ile beraber bu yarıştaki yerini ikinci sırada tutmayı başarıyor. Nitekim petrol ve doğalgaza aktarılan yatırımlar, 2015 yılında küresel ölçekte toplam 513 milyar dolar olurken, yenilenebilir enerjiye yatırım miktarı aynı yıl 313 milyar dolar olarak açıklandı. Nükleer enerjiye yatırım ise 21 milyar dolar civarında¹.

Gelelim AB'ye... AB'nin resmi ajan-sı olan ve Türkiye'nin de üye olduğu Avrupa Çevre Ajansı, AB'nin, özellikle 2020 yılına ait iklim değışikliği ve enerji hedeflerine büyük bir oranda yaklaştığını açıklıyor. Ancak AB için 2030 yılı ve sonrasında önemli bir süreçte işaret ettiğini belirtmek gerek. Bu noktada, AB'nin mevcut politikalarla uzun vadede Paris Anlaşması'nın uygu-

lanmasına katkı sağlayamayacağı resmi kaynaklarda belirtilen bir sorun. Ajansın verilerine göre, 2020 yılında, 1990 yılına kıyasla yüzde 20'lik emisyon azaltım hedefinin üzerine çıkılacağı; ancak 2030 yılına ait yüzde 40'lık azaltım taahhüdünün gerçekleştirilemeyeceği hatta yüzde 26 gibi düşük bir oranda kalacağı açıklanıyor.

Öte yandan, AB'de en önemli sorunlardan biri enerjide dışarıya bağımlılık olarak devam ediyor. Bazı üye ülkelerin ulusal politikalarında aşamalı olarak nükleer enerjiden vazgeçme hedefleri güncelken, mevcut süreçte enerji üretiminde yüzde 28,8'lik bir oranla nükleer önde. Yenilenebilir enerji payı üretimde yüzde 24,9 ile ikinci sırada olurken, doğalgazın payı yüzde 14,9 ve petrol ürünlerinin payı yüzde 10,7 olarak listede yerini alıyor. İthal kömüre bağımlılık oranı

AB'de yüksek olurken, 2014 yılında bu oran yüzde 67,9 olarak kaydedildi².

Buna karşın, Paris Anlaşması ile devletler kendi aralarında ittifaklar yaparken, kömürden vazgeçmeye yönelik en ciddi adımlardan biri AB'den geldi. Küresel iklim değışikliği ile mücadelede en önemli sorunlar arasında yer alan fosil yakıtlara olan bağımlılık ile özel sektörün bu konuya el atıp atmaması meselesi devam ederken, Mayıs ayındaki G7 zirvesi öncesinde AB'nin önemli elektrik üreticilerinin üye olduğu Avrupa Elektrik Üreticileri Derneği (EURELECTRIC), 5 Nisan 2017 tarihli resmi açıklamasında, Avrupa elektrik sektörü olarak, Paris Anlaşması kapsamında düşük karbonlu ekonomiye geçişe katkı sağlamak adına 2050 yılına kadar karbon nötr üretim sunma ve daha güvenilir elektrik tedarik etme taahhüdünde bulundu. 2020 yılından itibaren ise yeni kömür santrallerine yatırım yapmama kararı aldığını açıkladı.

EURELECTRIC daha önce de 24 Kasım 2016 tarihli yazılı bilgi notunda³ AB Emisyon Ticaret Sistemi (AB ETS) üzerinde süren reform sürecinde görüş bildirmiş ve AB ETS içinde yer alan enerjiyi yoğun kullanan işletmeler ile güç santrallerinde enerji verimliliğini ve sektörlerde yenilenebilir enerji kullanımını artırıcı hedeflerin yer alması gerektiğini savunmuştu.

Özellikle G7 Zirvesi ve Bonn'daki iklim müzakereleri öncesinde dikkat çeken EURELECTRIC kararı, AB'nin düşük karbonlu ekonomiye geçiş sürecine ivme kazandırabilir. Önemli bir hatırlatma yapmak gerekirse, Avrupa'da kömür lobisi olan Avrupa Kömür ve Linyit Birliği'nin (EURACOAL) Genel Sekreteri Brian Ricketts, Aralık 2015'te Paris Anlaşması müzakereleri sırasında kömür sektörü olarak dünyada artık "köle taciri" olarak anılabileceklerini açıklamıştı.

Öte yandan, düşük karbonlu ekonomi modeline geçişin; AB'deki boyutunu incelerken aynı zamanda, en azından 2020-2050 dönemi için, enerji birliği, ►

Tablo 1: AB'de 1990-2015 Arasında Kaydedilen CO₂ Miktarındaki Değişim

AB Üyesi Ülke	Milyon Ton CO ₂ (2015)	Azalma/Artma Oranı (%)
Türkiye*	475,1	+122
Almanya	778	-24
Avusturya	74	+19
Belçika	97	-16
Birleşik Krallık	398,5	-31
Bulgaristan	53	-34
Çek Cumhuriyeti	111	-35
Danimarka	37	-30
Estonya	29	-21
Finlandiya	48,5	-14
Fransa	328	-14
GKRY	6	+36
Hırvatistan	20,5	-18
Hollanda	165	+3,5
İrlanda	37	+13
İsveç	42,5	-26
İspanya	263	+14
İtalya	353	-18
Letonya	8	-61
Litvanya	12	-64
Lüksemburg	10	-12
Macaristan	48	-33
Malta	2	+1
Polonya	295	-19
Portekiz	51	+18
Romanya	81	-56
Slovakya	36	-40
Slovenya	16	+1
Yunanistan	68	-12,5

Kaynak: Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi

*Türkiye İstatistik Kurumu, Nisan 2017

197 ülkeden 147'sinin onayladığı ve aralık ayından itibaren yürürlükte olan Paris Anlaşması, küresel çapta ileriye dönük atılmış önemli bir adım olarak "varlığını" sürdürüyor.

döngüsel ekonomi ve 2020 yılına kadar entegre çevre yönetim ilkelerini içeren 7'nci Çevre Eylem Programı ile AB ETS dışında kalan binalar, şehirler, ulaştırma ve ormanlar gibi çeşitli sektörleri kapsayan çok yönlü ve yatay bir çalışma alanını oluşturduğunu hatırlamak gerekir.

Küresel ölçekte Trump'ın seçim kampanyalarında dikkat çeken bir

konu olan iklim değişikliği hususunda, Başkan olduğu ayda açıklanan ve ülkedeki yenilenebilir enerji ve kömüre dayalı istihdam sayılarının gösterildiği rapora göre, ABD'de sektörel anlamda petrol ve ürünleri üretiminde çalışan kişi sayısı en yüksek konumda. İkinci sırayı doğalgaz, üçüncü sırayı yenilenebilir enerji kaynaklarından

güneş ve ardından kömür izliyor (Bkz. Tablo 2)⁴.

AB-Çin İkilisi Uzak Bir İhtimal Değil

Türkiye'nin imzaladığı ancak henüz onaylamadığı Paris Anlaşması, ülkeler üzerinde yaptırımı olmayan bir metin olsa da, düşük karbon ekonomisinin ve küresel iklim değişikliği ile mücadelenin bel kemiğini oluşturuyor. Hâlihazırda 197 ülkeden 147'sinin onayladığı ve aralık ayından itibaren yürürlükte olan anlaşma, küresel çapta ileriye dönük atılmış önemli bir adım olarak "varlığını" sürdürüyor.

AB'nin uluslararası iklim değişikliği müzakere sürecindeki etkisiz rolü, özellikle 21'nci İklim Zirvesi (COP21) öncesine kadar tartışılan ve eleştirilen bir konuydu. Bununla birlikte, Paris Anlaşması'nın müzakere sürecinde, alışıksız olmadığımız ve nispeten daha ılımlı bir ABD yaklaşımını izledik. Hatta anlaşmanın şekillenmesinde de ABD'nin etkisi, AB'ninkine kıyasla daha fazla hissedilir boyuttaydı. Ancak Trump'ın Başkan seçilmesiyle beraber kısa süreli liderlik koltuğu, ABD açısından sallanmaya başladı. Bu noktada, AB'nin küresel liderlik arayışında kendi başına mı yoksa yeni ittifaklar kurarak mı yola devam edeceği soruları sorulmaya başlandı.

Tablo 2: ABD'nin Üretim ve Yakıtlar Sektörlerindeki İstihdam Sayısı	
Enerji Sektörü	Çalışan Kişi Sayısı
Güneş	373.807
Rüzgâr	101.738
Jeotermal	5.768
Nükleer	76.771
Kömür	160.119
Doğalgaz	362.118
Petrol	515.518

Kaynak: "The 2017 US Energy and Employment Report"

Bu anlamda AB-Çin ikilisinin önümüzdeki dönemde hiç de uzak bir ihtimal olmadığını belirtelim. Nitekim Avrupa Komisyonu'nun İklim Eylemi ve Enerjiden Sorumlu Üyesi Miguel Arias Cañete Çin'e resmi ziyaretlerini 2017 başından itibaren gerçekleştirmeye başlamıştı. Hatta iki taraf arasında iklim değişikliğiyle mücadele konusunda ortak bir metin imzalanmasının gündeme gelme ihtimali nedeniyle haziran ayında Brüksel'de gerçekleşecek AB-Çin Zirvesi de takip edilmesi gereken zirvelerden biri.

Türkiye'deki Durum

Linyit kömüründe dünya sıralamasında ilk 10 içinde yer alan Türkiye, EURACOAL üyesi Almanya, Polonya ve Yunanistan'dan sonra Avrupa'da linyitte dördüncü sırada; ithal kömürde ise

Almanya'dan sonra ikinci sırada. Ülkemiz 2015 yılında 41,8 milyon ton linyit üretmiş, kömür ithalatında ise 2005 yılından beri verilerini ikiye katlamış bir ülke konumunda.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı 17 Nisan 2017 tarihli son verilerde, Türkiye'nin toplam sera gazı emisyonunun bir önceki yıla göre artış göstererek 475,1 milyon ton CO2 eşdeğeri seviyesine ulaştığı belirtiliyor. Açıklanan envanter sonuçlarına göre, 1990-2015 yılları arasındaki emisyon artış oranı bir önceki veriye kıyasla yüzde 2 artarak yüzde 122'ye yükseldi. Sektörel dağılımda enerji sektörü yüzde 71,6 ile en büyük paya sahip emisyon üreticisi konumunda iken, enerjiyi yüzde 12,8 ile sanayi, yüzde 12,1 ile tarımsal faaliyetler ve yüzde 3,5 ile atık takip ediyor. Türkiye'de 2015 yılındaki kişi başı emisyon oranımız ise 6,07 ton. Enerji kullanımının kişi başına düşen miktarı AB'de 3,2 ton iken Türkiye'de bu miktar 1,7 tonda kalıyor. Son olarak Türkiye'nin EURELECTRIC üyesi olduğunu ekleyelim. ■

¹ Uluslararası Enerji Ajansı, "CO2 Emissions From Fossil Combustion-Highlights", 2016.

² Avrupa Çevre Ajansı, "EU Energy in Figures", 2016.

³ "EURELECTRIC calls on EU legislators to adopt measures to strengthen the EU ETS", <http://www.eurelectric.org/news/2016/eurelectric-calls-on-eu-legislators-to-adopt-measures-to-strengthen-the-eu-ets/>, 24 Kasım 2016, Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2017.

⁴ Department of Energy, "The 2017 US Energy and Employment Report", <https://energy.gov/downloads/2017-us-energy-and-employment-report>, Ocak 2017, Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2017.

Tehditlerin ve Fırsatların Farkında Olarak “Küreselleşmeyi Yönetmek”

10 Mayıs 2017 tarihinde Avrupa Komisyonu “Küreselleşmeyi Yönetmek” isimli bir rapor yayımladı. Mart ayının başında Juncker’in sunduğu “Avrupa’nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap” ta bahsi geçen rapor, küreselleşmenin sunduğu avantajların yanında yeni krizleri de beraberinde getirdiğini belirtiyor.

Selvi EREN
İKV Uzman Yardımcısı

1 Mart 2017’de yayımlanan “Avrupa’nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap” 2025’e kadar AB’nin nasıl değişimler yaşayabileceğini 5 senaryo çerçevesinde aktardı. Fazla teorik olması, detay içermemesi veya bazı senaryoların “uçuk” bulunması nedeniyle oldukça eleştirilen Beyaz Kitap aslında sadece bir başlangıç. Nisan sonunda Avrupa’nın sosyal politikaları¹ konusunda çalışma yayımlayan Avrupa Komisyonu, devamında küreselleşme², Ekonomik ve Parasal Birliğin derinleştirilmesi³ ve son olarak da savunma⁴ hakkında raporlar sundu. Acilen çözüm getirilmesi gereken sorunların yaşandığı konuları ele alan bu çalışmalar, AB kurumlarının geleceği şekillendirmede hangi anahtar kelimeler kullandıklarını görmek açısından önem taşıyor.

Beyaz Kitap’tan sonraki ikinci yayın olan “Küreselleşmeyi Yönetmek” önemli bir yol ayrımına gelmiş olan AB’nin, sorunları gerçekçi bir dille ele aldığını gösteren bir rapor. 1900’lerde bölgeler ve ülkeler arası ticaret odaklı başlayan küreselleşme süreci internetin kullanımıyla beraber coğrafi engelleri ortadan kaldırarak bireyleri birbirine bağladı (Bkz. Şekil 1). Sürekli dönüşen ve derinleşen küreselleşme süreci, engellenmesi veya geriye dönülmesi imkânsız bir şekilde ilerliyor. “Küreselleşme sürecinin kaderimizi şekillendirmesini beklemek yerine süreci değerlerimiz ve çıkarlarımız doğrultusunda yönlendirmeliyiz.” Komisyonun dile getirdiği bu hedef doğrultusunda küreselleşmeyi kontrol etmenin en önemli ayağı olarak çok yönlü işbirlikleri ortaya koyuluyor.

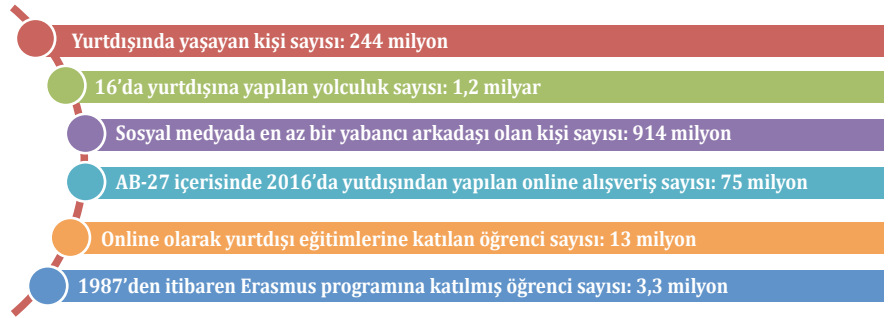
Korumacı Politikalar Yenilmeye Mahkûm

2025'e kadar olabileceklere odaklanan Avrupa Komisyonu, olumsuzlukları avantaja çevirme konusundaki iyimser ve kararlı tavrını küreselleşme raporunda da tekrarlıyor. Küreselleşmeyi doğru yönetilmesi gereken güçlü bir araç olarak ele alan Avrupa Komisyonu, doğru yönetilmeyen küreselleşmenin ekonomik ve sosyal eşitsizlikleri derinleştirdiğini vurguluyor. Uyum sağlayamayan bireylerin kaybetmeye mahkûm edildiği günümüzde eş zamanlı ve çok sayıda değişken yer alıyor. Rekabet gücünün düşük olmasının bir zaaf olduğu küreselleşme sürecinin kaybedenleri, tek çare olarak gördükleri korumacı politikaları destekliyor. Ulusal kimliğini, işini ve değerlerini kaybetme korkusu aynı zamanda ayrımcı, yabancı düşmanı ve ırkçı fikirleri fazlasıyla görünür kılıyor (Bkz. Şekil 2). Bu fikirlerin desteklediği korumacı politikalar sadece devlet kontrolünü savunan ekonomik boyuta sahip değil. Hukuki, sosyolojik ve dini boyutları da olan korumacı eğilim, otoriter bir siyasi rejim ve farklılıkları çevresinden uzaklaştıran, önyargılı bir toplum öngörüyor.

Oysa korumacı politikalar ironik bir şekilde vatandaşlarını korumaktan ziyade krizlere karşı daha hassas hale getiriyor. Raporunda, 1930'lu yıllara damga vuran "Büyük Buhan"la savaşmak adına uygulanan katı korumacı politikalar örnek veriliyor. "Koruma" amaçlı uygulanan bu politikaların tek yaptığının 2'nci Dünya Savaşı'na giden sürecin yolunu açmak olduğu eleştirisi yapılıyor. Aynı şekilde günümüzde de sosyal kutuplaşma, işsizlik ve terör başta olmak üzere birçok krizle boğuşulurken korumacı politikalar işleri daha da kötüleştirebilir. Bu nedenle uluslararası işbirliği çerçevesinde küresel yönetişime ağırlık verilmesi herkesin küreselleşme sürecinin kazananları tarafında yer almasını sağlayarak krizleri çözmenin tek yolu olarak görülüyor.

Özetlemek gerekirse, küresel çapta yükselişe geçen ve vatandaşların önemli bir kesiminin de benimsediği popülist ve sağcı fikirler küreselleşmenin yan etki-

Şekil1: "Küreselleşmeyi Yönetmek" Raporunda Yer Alan Günümüze Dair Birkaç Veri

Kaynak: McKinsey Global Enstitüsü, Birleşmiş Milletler, Dünya Turizm Örgütü, OECD, Avrupa Komisyonu

lerinden sadece biri. Kontrol edilmediği takdirde sınıflar arası sosyo-ekonomik uçurumlar yaratan küreselleşmenin günümüzdeki durumunun adalet ve eşitlik çerçevesinde düzeltilmesi gerekiyor. Ekonomik mekanizmadaki sorunları merkeze yerleştirip insani faktörleri daha geri planda bırakan rapor, adaletsiz büyümenin ekonomik faktörlerden kaynaklandığını varsayıyor.

Tüm bu noktalara vurgu yapan Avrupa Komisyonu, gerçeklerin farkında olduğunu gösterirken, çözüm odaklı ve ileriye dönük hareket etmeyi hedefliyor. Sebep-sonuç ilişkisini iyi yakalayan ve vatandaşlarının Avrupa bütünleşmesine kuşkuyla baktığını sonunda kabul eden AB liderleri geride kimseyi bırakmadan

yola devam etmek istiyor. Gelir dağılımındaki adaletsizlik, kötü iş koşulları, emek sömürüsü ve vergi kaçakçılığıyla mücadelelenin politik ve sosyolojik pozitif etkiler yaratacağı savunulurken uygulama süreci hakkında bilgi verilmiyor. 2025'e kadar herkes için adil ve eşit bir AB yaratılması hedefleniyor; ancak bunun hangi yöntemlerle olacağını süreç içinde hep beraber göreceğiz. ■

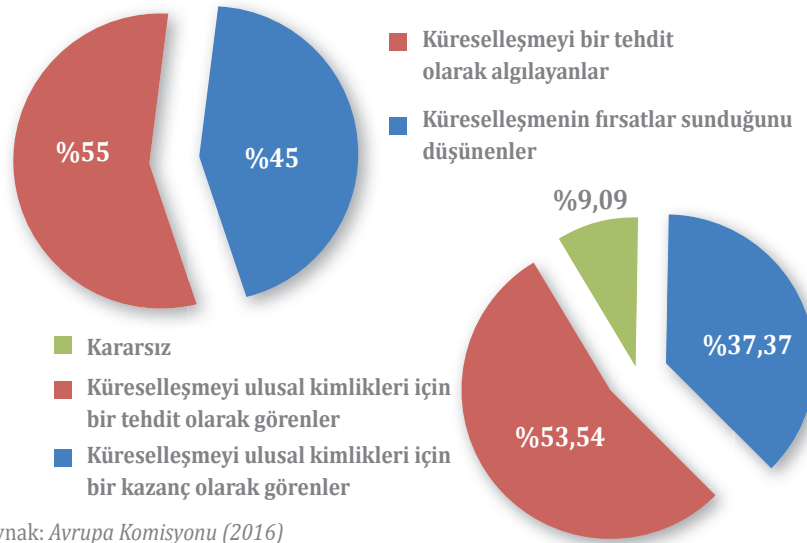
¹ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-social-dimension-europe_en.pdf

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-globalisation_en.pdf

³ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-emu_en.pdf

⁴ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-defence_en.pdf

Şekil 2: Avrupalıların Küreselleşme Konusundaki Görüşleri

Kaynak: Avrupa Komisyonu (2016)

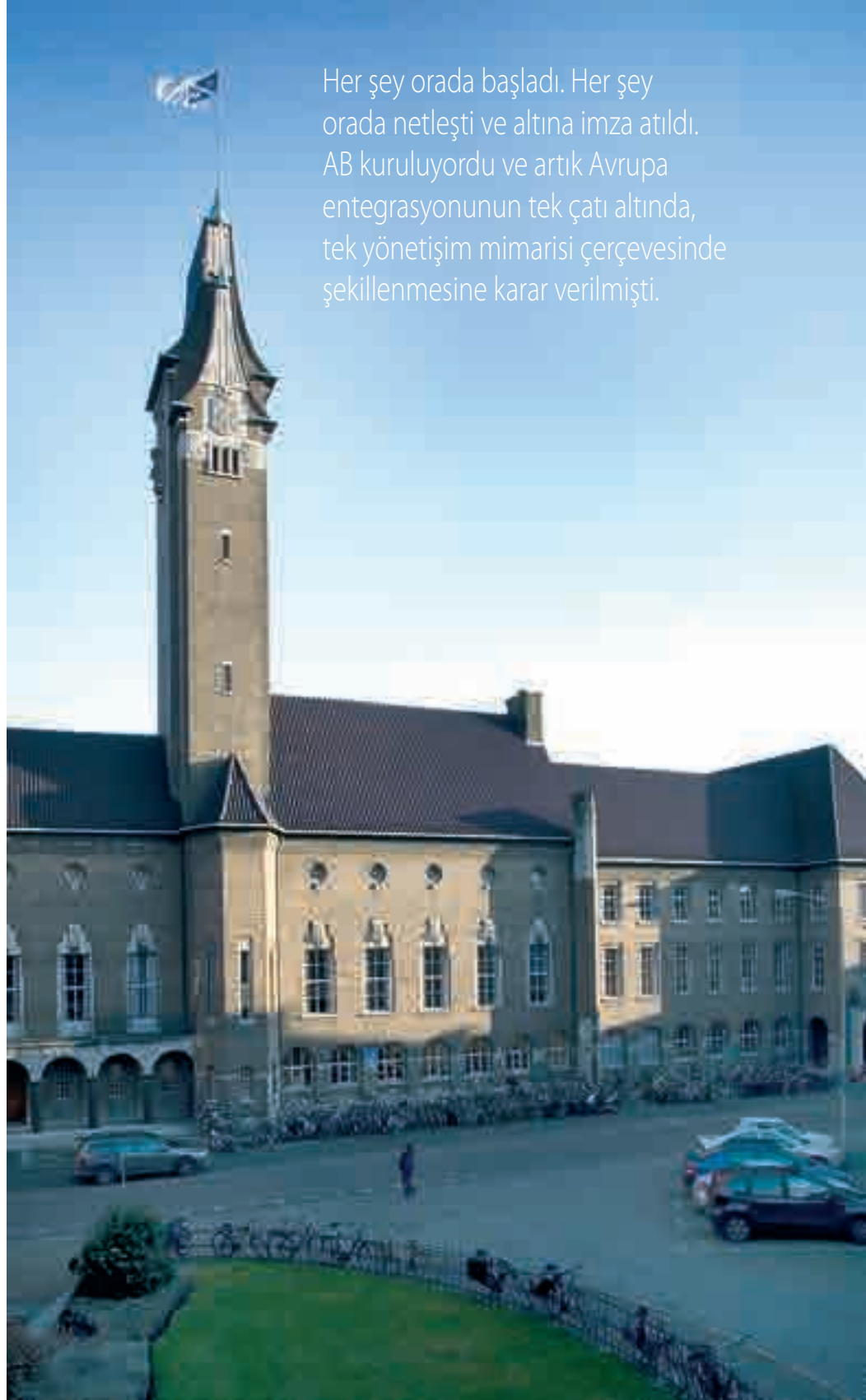
Sütunları Üzerinde AB'nin Yükseldiği Şehir: Maastricht

Ahmet CERAN
İKV Uzmanı

Hollanda'nın üniversite şehirlerinden, Hollanda tarihinin en köklü miraslarından kabul edilen Maastricht'te düzenlenen Avrupa Konseyi toplantısında, yüzlerce yıllık bir temelin üzerine bugünkü haliyle bildiğimiz AB yapısının sütunları dikildi.

Avrupa'nın en kozmopolit ülkeleri arasında ilk sıralarda yer alan Hollanda şu zamana kadar AB entegrasyonu açısından pek çok sembolik ana ev sahipliği yapmış olsa da bunlar arasında kimse'nin tartışmaya açmayacağı gelişme şüphesiz Maastricht kentinde 7 Şubat 1992 tarihinde Avrupa Birliği Antlaşması'nın imzalanmasıydı. Böylelikle Avrupa Topluluklarının (AKÇT, AET ve EURATOM) tek yapı altında toplanmasına karar verilmiş, bütün imzacı ülkelerin vatandaşlarını kapsayan AB vatandaşlığı kavramının önü açılmış oldu. İmzacılar arasında tanıdık ve güçlü, Avrupa siyasi tarihine ve entegrasyon politikalarına yön vermiş pek çok sembol isim yer alıyor. Ama o gün masanın etrafında oturan isimler arasında şuan, içerisinde bulunduğumuz dönemde en dikkat çeken isimlerden biri Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude

Her şey orada başladı. Her şey orada netleşti ve altına imza atıldı. AB kuruluyordu ve artık Avrupa entegrasyonunun tek çatı altında, tek yönetim mimarisi çerçevesinde şekillenmesine karar verilmişti.

Juncker. Güncel AB siyasetinde Komisyon Başkanı Juncker'e yöneltilen yoğun eleştirilerin yanında, Juncker'in konumunun ve bulunduğu makama uygunluğunun sorgulanmaması biraz da AB tarihinin her dönemine tanık olmasından, her dönem çorbada tuzunun bulunmasından kaynaklanıyor.

Şehire ve Türkiye-AB ilişkileri açısından önemine değinmeden önce, 1993 yılında yürürlüğe giren bu Antlaşma ile Avrupa entegrasyon projesinde ne gelişmeler yaşandığına kısaca değinmekte fayda var. Antlaşma, AB'nin sosyal, ekonomik ve siyasi bütünleşmesinin temel taşı kabul ediliyor. Bir yandan ekonomik ve parasal birliğin kurulması, yani tek para birimi ve ortak merkez bankası fikrinin vücut bulmuş olması benzersiz bir atılım olarak kabul edilirken, ortak dış politika ve savunma politikasına dayalı bir siyasi birlik; iç güvenliğin sağlanmasına yönelik hukuk ve içişleri entegrasyonu gündeme gelmişti. Teknik detayları bir kenara bırakacak olursak, Antlaşma ile birlikte devletlerin, çok geniş perspektifteki çeşitli alanlarda (vize politikalarından tüketici haklarına, sanayi politikalarına kadar), AB çapında müdahale gerektiren durumlarda ulusal egemenliğin AB'ye devri (yetki ikamesi) gibi görülmemiş bir durumu kabul etmiş olmasının altını çizmek gerekir. Bir yandan böyle bir iradeye geçiş sağlanırken, diğer yandan imzacı ülke vatandaşlarına yaşadıkları diğer bir imzacı ülkenin belediyelerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı, Avrupa vatandaşlığı kavramı vücut buldu. Bu fikirlerin

ortaya atılması ve uygulamaya koyulmuş olması bile AB fikrinin ne kadar yaratıcı ve radikal temellere dayandığını, demokrasinin yönetim sistemlerinde ne kadar geniş ve değerli kullanım alanlarına sahip olduğunu gösteriyor.

AB'yi kuran bu Antlaşma ile AB'nin "üç temel sütunu" oluşturuldu, bu üç sütun İKV internet sitesinde çok net şekilde özet haliyle bulunuyor: "Birinci sütun, Roma Antlaşması ile oluşturulan AET ve EURATOM ile Paris Antlaşması'yla kurulan AKÇT'den meydana geliyor. Ekonomik ve Parasal Birlik ve daha önce bahsedilen yetkiler de bu sütuna dâhil. İkinci sütun, Ortak Dışişleri Güvenlik Politikası'nı (ODGP) içeriyor ve Avrupa çapında bir savunma politikasını başlatmayı hedefliyor. Üçüncü sütun ise, Adalet ve İçişlerini kapsıyor."

Brüksel'e ve Almanya'ya neredeyse yürüme mesafesinde konumlanan bu Avrupa hazinesi şehrin Maastricht Antlaşması'ndan da mirasla, en değerli sembollerinden biri özellikle AB hukukunun,

siyasetinin ve ekonomisinin konusunu oluşturan alanlarda fazlasıyla prestijli kabul edilen Maastricht Üniversitesi. Üniversitenin etkisi ve kolay ulaşılabilirliği, şehre benzersiz bir Avrupa çok kültürlülüğü sağlamış durumda. Böyle bir atmosferde, Rotterdam'da ve Amsterdam'daki yankılarını basından yakından takip ettiğimiz Türkiye-Hollanda diplomatik krizi, şehre pek de uğramamış gibi görünüyor.

Yakın geçmişte Maastricht'i, Türk siyasetinde ve basınında aslında bir övünç kaynağı ile bağlantılı şekilde duymaya alışmıştık. Bizler Türkiye'nin AB'ye üyeliğinde hangi aşamada olduğunu değerlendirirken çoğunlukla siyasi ve temel hak, özgürlüklere ilişkin uyumu öne süren Kopenhag Siyasi Kriterlerini gündeme getiriyoruz. Nitekim Maastricht Kriterleri olarak bilinen ekonomik parametrelere uyum, bir aday ülkenin AB'ye üye olabilmesi ve Avro Alanı'nın parçası haline gelebilmesi için temel koşulu oluşturuyor. Türk ekonomisinin yükselişe geçtiği 2000'li yıllarda Türk siyasilerin sıklıkla Maastricht Kriterleri'ne uyum konusunda övündüğünü hatta Türkiye'nin bu kriterlere uyumda çoğu AB ülkesinden daha iyi bir noktada olduğunu vurguladığını hatırlıyoruz. Neticede Maastricht gibi pek çok sembol şehir, AB entegrasyon projesinde devinim noktası olarak öne çıkıyor. Burada vurgulanması gereken en kritik boyutlardan biri şüphesiz Türkiye'nin de bu Avrupa mirasının önemli bir parçası olduğu ve modern Türkiye'nin bu sütunlar üzerinde şekillenmeye devam ettiğidir herhalde. ■

ABAD ve Hizmetlerin Serbest Dolaşımı (1): Carpenter Kararı

Dr. Ozan TURHAN
İsviçre Fribourg Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Birleşik Krallık vatandaşlarının çoğunluğunun, geçtiğimiz Haziran ayında gerçekleştirilen referandum neticesinde ülkelerinin AB üyeliğinden çıkmasına karar vermelerinden sonra yaşanan hukuki ve siyasi tartışmalar hız kesmeden devam ediyor.

Brexit olarak adlandırılan süreç işbu yazının kaleme alındığı saatlerde hükümetin, ayrılma prosedürünü resmen başlatacak olan ve süreç AB açısından yasal dayanağını veren AB Antlaşması'nın 50'nci maddesini Mart ayı sonunda işleme sokacağını bildirmesi üzerine yeni bir dönemece girmek üzere. Bilindiği üzere gerek referandum öncesi, gerekse sonrası dönemde Brexit tartışmasının en can alıcı noktalarından birini göç ve göç olgusunun ortaya çıkardığı iddia edilen kimi ekonomik, sosyal ve güvenlik kaygıları oluşturuyordu. Nitekim referandum için propaganda döneminde AB'den ayrılma taraftarlarının en çok üstünde durduğu konuların başında, kendi ülkelerine yönelik (AB ve AB dışından) gerçekleşen göçmen hareketliliği noktasında AB üyeliğinden ötürü kontrolü büyük ölçüde kaybettikleri savı gelmekteydi. Bu argümanın hukuki, sosyal ve

siyasal analizini yapmak dergimizin bize ayrılan bu köşesinin sınırlarını ve amacını aşar. Bunun yerine konu ile bağından ötürü dergimizin bu sayısında okuyucularımızın ilgisini çekebileceğini düşündüğümüz, ABAD içtihatlarında önemli bir yere sahip ve doğrudan Birleşik Krallık göçmen yasaları ile ilgili meşhur Carpenter Kararı'na kısaca bir göz atacağız. Söz konusu karar, ABAD'ın hukuki yaratıcılığı ve kapsayıcı yorum tarzının bir sonucu olarak AB hukuku'nun Üye Devlet göç mevzuatlarının genellikle dar ve muhafazakâr yapısını zaman içerisinde daha liberal ve özgürlükçü bir hale getirme çabasına verilecek güzel örnekler arasında yer alıyor.

Filipin vatandaşı olan Bayan Carpenter, 6 ay geçerli olacak şekilde düzenlenmiş turistik vize ile 1994 senesinin Eylül ayında Birleşik Krallık'a gelir fakat vizenin geçerlilik süresi dolmasına rağmen ülkeyi terk etmez ve uzunca bir süre daha Birleşik Krallık'ta kalır. Bu arada Birleşik Krallık vatandaşı olan müstakbel eşi Peter Carpenter ile tanışır ve çift Mayıs 1996 tarihinde Birleşik Krallık'ta evlenir. Birleşik Krallık topraklarında bulunuşu hala yasal olmayan Bayan Carpenter evliliklerinden iki ay sonra, Temmuz 1996 tarihinde, ilgili otoriteye başvurmak suretiyle, artık bir Birleşik Krallık vatandaşının yasal eşi olmasından ötürü

kendisine orada kalıcı olarak ikameti için gerekli düzenlemeleri yapmalarını talep eder. Fakat Bayan Carpenter'ın işbu talebi ilgili otorite tarafından, Birleşik Krallık topraklarında yasa dışı bir şekilde kaldığı ve böylece Birleşik Krallık göç mevzuatını ihlal ettiği gerekçeleri ile reddedilir. İlgili otorite bununla da kalmayıp Bayan Carpenter'dan derhal ülkeyi terk etmesini ve Filipinlere dönmesini ister ve aksi halde kendisinin zorla sınır dışı edileceğini de belirtir. Bu gelişme üzerine ilgili otoritenin kararına itiraz eden Carpenter çiftinin iş bu itirazı da yine Birleşik Krallık göçmen yasaları gerekçe gösterilerek reddedilir. Ret kararı kendilerine ulaşan Carpenter'lar son çare olarak yargıya başvurmaya karar verir. Fakat bu sefer Birleşik Krallık yasalarından umudu kesen Bay Carpenter yargılama sırasında konuyu tamamen farklı bir düzlemde ele almayı dener. Şöyle ki; Bay Carpenter'ın önceki evliliğinden iki küçük çocuğu bulunuyor. Ailesinin geçimini Birleşik Krallık'ta basımı ve yayını yapılan tıbbi ve bilimsel içerikli çeşitli dergi ve benzeri yayınların içerisinde reklam için ayrılan alanların pazarlamasını yaparak sağlayan Bay Carpenter, bu amaçla sık sık diğer AB Üye Devletlerinde bulunan reklam verenleri satış amaçlı ziyaret eder. Zira ilgili dergilerin reklam alanlarını kullanan reklam verenlerin en büyük bölümünü Birleşik Krallık dışında yer alan diğer Üye Devletlerde yerleşik kişi ve kurumlar oluşturuyordu. Bununla birlikte işbu hizmetleri Üye Devletlerdeki reklam verilere sunabilmesi için son derece gerekli olan bu seyahat programını, eşi Bayan Carpenter olmadan fiiliyatta sürdürmesi mümkün değildir, zira Bay Carpenter bu seyahatleri gerçekleştirirken Bayan Carpenter da evde kalıp iki üvey çocuğunun bakımını üstlenmişti. Dolayısı ile Bayan Carpenter'ın sınır dışı edilmesi ve bu sebeple aile birliğinin bozulmasının bir sonucu olarak Bay Carpenter, çocukların bakımını bizzat üstlenmek durumunda kalacağından işi ile ilgili seyahatleri gerçekleştiremeyecekti. Sonuç olarak Carpenter'ların iddiası bu durumun AB

hukukunun hizmetlerin serbest dolaşımı hükümlerini ihlal ettiği; zira diğer serbest dolaşım hükümlerinde olduğu gibi AB hukuku, gerçek ve tüzel kişilerin AB sınırları içerisinde hizmet sunma ve (olay özelinde reklam vermek isteyenler açısından) hizmet alma serbestisini doğrudan ve/veya dolaylı sınırlayan devlet önemlerini yasak kapsamına alıyor. Dergimizin daha önceki sayılarında kaleme aldığımız karar incelemelerimizde de yer geldiğince değindiğimiz üzere, ABAD engelleyici önlem kavramını her zaman geniş yorumlamış ve sadece işbu serbestileri engelleyen Üye Devlet mevzuatlarını değil, idare tarafından yapılan işlem ve alınan kararları ve hatta idarenin hareketsiz kalmasını dahi (bkz. İspanyol Çilekleri Kararı) belirli durumlarda AB hukukuna muhalefet olarak değerlendirmişti.

Bay ve Bayan Carpenter'ın sınır dışı etme kararına karşı davayı açmış oldukları Birleşik Krallık mahkemesi, yukarıda yer alan savunma üzerine iddia hakkında görüşünü bildirmesi için dosyayı böylece ABAD'a gönderir. Davayı görüşen ABAD, kararında ilk olarak AB kanun koyucusunun zaman içerisinde AB mevzuatında yapmış olduğu değişiklikler ve yürürlüğe soktuğu ikincil hukuk kaynakları ile Üye Devlet vatandaşlarının aile yaşamını garanti altına alınması çabasının, işçilerin serbest dolaşımı prensibinde olduğu gibi, AB hukukunun Birlik vatandaşlarına sağlamış olduğu serbest dolaşım hakkının etkin bir biçimde kullanılması açısından son derece önemli olduğuna vurgu yapar. Zira AB hukukunun vatandaşlarına sağlamış olduğu başka bir Üye Devlette çalışmak veya iş kurmak gibi ekonomik tarzdaki hakların varlığı, eğer kişi aile yaşamını gideceği ülkede sağlıklı bir şekilde sürdürmeyecekse fiiliyatta bir anlam ifade etmeyecektir. Dolayısı ile bu noktadan hareketle ABAD, aynı durumun AB vatandaşlarına tanınan diğer bir ekonomik hak olan hizmetlerin serbest dolaşımı açısından da geçerli olduğunun altını çizerek. Sonuç olarak ABAD'a göre, Bay ve Bayan Carpenter'ın, Üye Devlet

idaresi tarafından alınan sınır dışı etme kararı neticesinde birbirlerinden ayrılmak zorunda kalacak olması, Bay Carpenter'ın aile yaşamı üzerinde ciddi sonuçlar doğuracak ve iddia edildiği gibi bu durum yine Bay Carpenter'ın AB hukukundan kaynaklanan AB içerisinde hizmet sunma serbestisini etkin bir şekilde kullanmasını engelleyecektir.

Bununla birlikte ortada hâlâ bir sorun bulunmuyor. Netice olarak Bayan Carpenter kendisine izin verilen süreden çok daha uzun bir süre yasal olmayan şekilde Birleşik Krallık topraklarında kalmış ve ülke iç hukukunu bilerek ihlal etmişti. Acaba bu durum AB hukukuna rağmen ilgili otoriteyi haklı çıkarmaz mı? ABAD yargılama sırasında konuya bu açıdan da yaklaşmıştı ve Bayan Carpenter'ın bilerek ve isteyerek ülke hukukunu ihlal ettiğini kabul etti. Kaldı ki AB hukukunun serbest dolaşımı hükümleri de mutlak olmayıp kamu güvenliği ve düzeni gerekçeleri ile belli şartların varlığı halinde Üye Devletler tarafından sınırlandırılabilir. Öte yandan ABAD yine aile yaşamının korunmasının aynı zamanda temel insan hakları belgelerinde de açıkça korunan bir menfaat olduğunu ve bu hakkın sınırlandırılmasındaki kıstasın hassas bir biçimde ele alınması gerektiğini belirtir. Her ne kadar Bayan Carpenter kendisine tanınan süre sonrasında ülkeyi terk etmeyerek iç hukuka aykırı hareket etmiş ise de, ülkede kaldığı süre içerisinde hakkında kamu güvenliğini tehlikeye düşürecek bir faaliyette bulunduğu dair bir şikayet bulunmuyor. Ayrıca yapılan araştırmalara göre, evliliklerinin Bayan Carpenter'ın ülkede kalması için yapılmış muvazaalı bir evlilik değil gerçek bir evlilik olduğu tespit edilmiş olup, çift davaya kadar normal bir aile hayatı sürdürmüştür. Dolayısı ile ABAD, sınır dışı etme kararının sonuçları itibarıyla, Bay Carpenter'ın aile yaşamına saygı prensibi ile Üye Devletin kamu düzeni ve güvenliğini koruma arasında ki dengeyi gözetmediğini ve oransallık prensibine aykırı olduğuna hükmetmek suretiyle davada Carpenter çiftini haklı bulur. ■

Türkiye-AB İlişkileri Bir Tren Kazası Daha Atlattı, Tren Gene Devrilmedi: İyi de Nereye Kadar?

M. Haluk NURAY
IKV Brüksel Temsilcisi

Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleri sürecinin "derin dondurucuda" olduğunu söylemek öylesine yaygın bir klişe oldu ki artık kullanmak istemiyorum; öte yandan, bu basmakalıp söz durumu öylesine iyi anlatıyor ki, yerine daha güzel bir benzetme de bulamıyorum.

Analojilere başvurmak, 54 yıldır, ine çıka, ite kaka ilerleyen bir ilişkiyi özetleyebilmek için sıklıkla başvurduğumuz bir yol ama son zamanlarda öylesine uzun bir durgunluk süreci içindeyiz ki hayal güçlerimizi ne kadar zorlarsak zorlayalım onların da yenilerini yaratmakta zorlanıyoruz. Hayallerimiz de mi dondurucuda acaba?

Ben yukarıda tren kazasını kullandım ama AB ile ilişkimizi anlatmak için aslında yolla ilgili pek çok benzetme yapmışız. Bazıları da tutmuş. Mesela, Sayın Turgut Özal'ın 1987 yılında, üyelik başvurusu yaptığımız dönemde kullandığı "uzun ince bir yol" benzetmesi hâlâ geçerliliğini koruyor, hâlâ incecik bir yolda ilerlemeye çalışıyoruz. Hatta biz ilerledikçe yol daha da inceliyor gibime geliyor; son zamanlarda öylesine incel-

di ki neredeyse kopacak. Taraflar da bunun farkında. Müzakere süreci diye adlandırdığımız yol koparsa hangi yolda birlikte yürüyebiliriz arayışına başladılar. Yol tabii ki önemli ama daha önemli olan arabayı devirmemek; araba elden giderse ya yaya kalırız ya da kenarında oturup yolu seyrederiz.

Nisan ayı sonunda işte böyle bir kopma, arabayı devirme anına çok yaklaştık. Yarım asırdır iniş çıkışlarla dalgalanan eğrinin yeni bir dip noktasını yaşadık. Yeni anayasamızın önce taslağına sonra da referandumuna AB'den gelen tepkiler; bu tepkilerin Avrupa Konseyi, Venedik Komisyonu, AGİT, Avrupa Parlamentosu raporları ve kararları şeklinde somutlaşarak resmiyete dökülmesi; bizim karşı söylemlerimiz derken bazı kesimlerde,

ayın son haftasında yapılan AB liderler zirvesinden müzakere sürecinin durdurulması kararı çıkabileceği beklentisi yarattı. Ama korkulan olmadı, zirvede akl-ı selim galip geldi, tren -bu defa da- devrilmedi.

Bu durumda bana da Gümrük Birliği'nin modernizasyonu sürecini değerlendireceğimiz üç yazılık serimize, nisan ayı içinde yaşadıklarımızı Brüksel gözlüğüyle sizlere aktarmak üzere ara vermek farz oldu. Şu soruya cevap aramaya çalışıyorum: Neden herkesin treni zamanında gara ulaşıyor da bizimki hem yerinde sayıyor hem de devamlı devrilme tehlikesi yaşıyor?

Nisan Ayına Nasıl Gelindi?

Tabii ki bir günde değil, aniden kendimizi o noktada bulmuş değiliz. Göz göre göre, bile bile, yavaş yavaş gelindi o noktaya. Son birkaç aydır uluslararası medyanın da pompalamasıyla iyice şiddetlendiğini gördük, ama aslında (2004-2009 dönemi dışında) AB kamuoyunda Türkiye'ye karşı yaygın bir karşı duruş hep var ve bu durum AB sürecini etkiliyor. Gerçi AB içinde Türkiye'nin üyeliğini kabul etmeye hazır kesimler de var, ama ortada pozitif bir siyasi irade ve liderlik olmaması yüzünden meydan daha ziyade Türkiye karşıtlarına kalmış durumda. Doğrusu biz de özellikle son zamanlarda, Türkiye karşıtlarına malzeme sağlamakta hayli cömert davranıyoruz. Buna bir de Avrupa medyasının, kamuoyundaki peşin hükümleri daha da azdıran basmakalıp, provokatif söylemlerini ekleyin. Sonuç: Türkiye'ye EVET demeye hazır Avrupalıların sayısı giderek azalıyor.

Oysa şu bir gerçek ki, AB vatandaşlarının ve siyasi elitinin çoğunluğu Türkiye'ye hayır demeyi sürdürdükçe tam üyeliğimiz gerçekleşemez.

AB tarafında durum böyle. Türkiye'ye bakınca da şunu görüyoruz: Avrupa'dan gelen belirsiz ve kaçamak mesajlar da Türkiye'deki AB yanlılarının sayısını azaltıyor. Birçok kişi,

sonunda üye olamayacaksa bu zorlu reformların sıkıntısına neden katlanalım diye sorguluyor. Sonucu belirsiz bir yolculuk ve değişim topluma cazip gelmiyor. Türk siyasi elitinin söylemleri de toplumdaki anti-AB duyguları yükseltiyor. Sonuçta, Türkiye'de de AB'ye EVET diyenlerin oranı düşüyor.

Zaman zaman işler yoluna girdi dediğimiz anlar da oluyor gerçi ama kısa sürüyor, hemen ardından süreci yavaşlatacak, durduracak hatta kazanımları yok edecek şekilde geri döndürecek bir hamle mutlaka geliyor. Bu hamle iki taraftan da gelebiliyor ve sevinçler kursaklarda kalıyor. Süreç tekrar çıkmazsa giriyor. Neden?

Kimlik ve Aidiyet Sorunu mu, Algılama Sorunu mu?

Tabii ki her ikisi de. Aslında ortada bir algılama sorunu olduğu muhakkak. İki tarafın da birbirini algılamasında çarpıklıklar var. "Algılama" netemeli bir konu. Algılamalar çok uzun dönemlerde, hatta asırlarda oluşuyor (ama biz sadece onun en son halini görebiliyoruz) ve bir halkın bir ülke hakkındaki algılamalarını değiştirmek öyle kolay bir iş değil.

Algılama nihayetinde bir imaj, bir imge. Kişi, gerçeğin görebildiği, duyabildiği ya da hissedebildiği bölümlerinden duygusal ve akılsal veriler alıyor ve bu veriler o şahsın zihinsel çerçevesinde önceden mevcut verilerle birleşerek bilincinde bir iz bırakıyor. Buna da algılama diyoruz.

Algılama dediğimiz bu imge bizde değildir, bizim gerçeğimizden yola çıkarak oluşmuştur ama başkasının bilincindedir, kendisi tarafından oluşturulmuştur. Biz değişsek dahi onun kafasındaki imaj -en azından bir süre daha- yaşamaya devam edecektir. Yani, tamam, değişmek önemli ama karşı tarafın bilincinin yeni imgelere açık olması da çok önemli.

Peşin hükümler ve ön yargılar ne yazık ki bir kez oluştuktan sonra etrafımızdaki şu karmaşık dünya-

da temel navigasyon araçları haline geliyorlar. İnsanlar yapmak için çok güçlü sebepleri yoksa kolay kolay onlardan vazgeçmiyor, onları değiştiremiyorlar.

Bu sebeple de sokaktaki adamın zihninde yaşattığı imaj güncel olmuyor hatta oldukça eski dönemleri yansıtabiliyor. Bir de insanların bir ülke hakkındaki algılamaları genelde gerçeklere dayalı olsa dahi "doğru" olmayabiliyor. Siyasetçiler, gazeteciler ya da elit kesim dediklerimiz görüşlerini sık sık güncelleyebiliyor oysa sokaktaki adam bunu yapamıyor.

Peşin hükümler ve ön yargıları değiştirmek için parlak posterler, sloganlar ve harika nutuklar kısacası sözler çalışmıyor. Ancak büyük ve olumlu eylemler, olaylar ani değişikliklere yol açabiliyor.

İşte bu da algılama ile kimlik sorunu arasındaki bağlantı noktası. Algi her ne kadar kısa vadeli güncel imgelerden kaynaklanıyorsa da o imgenin üzerine oturduğu, algıya son biçimini veren çerçeve eski, nesilden nesle aktarılan kadim bilgiye (öz kimliğe) dayanıyor.

Gelelim günümüz ve pratiğe: Bu açıdan bakınca şu an karşı karşıya olduğumuz peşin hüküm ve ön yargılarla ilgili başa çıkmamız gereken iki sorun olduğunu görüyoruz. Birincisi son yıllarda oluşan, kısaca Türkiye'nin giderek gücün merkezileştiği, otoriterliğin arttığı, demokratik değerlere verilen önemin azaldığı bir yönetim biçimine kaydığı yönündeki yüzeysel, kısa vadeli algılama. İkincisi ise, Batı'nın zihninde daha derinlerde ve eskilerden yer etmiş bir soru: İslam'la demokratik değerler bağdaşabilir mi; İslam ülkeleri demokratik rejimleri kabul edip yaşatabilir mi?

Birinci algının son birkaç yıldaki uygulamalarımız sonucu hızla yeşerdiğini söylemek mümkün. Çünkü 2004-2009 yılları arasında bunun tam aksi, Türkiye'nin hızla ve kuvvetli bir biçimde demokratikleştiği algısı Batı'da çok genel bir kabul görmüş durumdaydı. Demokratik ve nispeten laik bir yönetim biçimi- ▶▶

AB vatandaşlarının ve siyasi elitinin çoğunluğu Türkiye'ye hayır demeyi sürdürdükçe tam üyeliğimiz gerçekleşemez.

ni kabul etmiş ve başarıyla uygulamakta olan tek İslam ülkesi, geleceğin ilişki modelini yaratacağı umuduyla Batı'nın tüm desteğini arkasına almıştı. O zamandan bu yana, istikrar sağlama, güney doğu-muzdaki savaştan kaynaklanan güvenlik, terörle mücadele ve nihayet 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin sorumlularını devletten temizleme gerekçeleri ile olağanüstü hâl koşulları altında yapılan bir dizi iç uygulama Batı'daki bu algılamayı adeta tersine çevirdi. Yapılanlar demokratik değerlere ve uygulamalara aykırı olarak nitelendirildi. Cumhurbaşkanlığı yönetim biçimi getiren son Anayasa değişikliği de aynı şekilde otoriter bir yönetime doğru gidiş olarak algılandı, tanımlandı ve uluslararası medya tarafından kamuoyuna bu şekilde takdim edildi.

Evet, bu hususta Avrupa kamuoyunu ikna etmek Türkiye açısından aşılması gereken bir sorundur ama

aşılabilir bir sorundur. Türk siyaseti yeniden reform sürecine döner, başlayacağı reformları kararlı biçimde sürdürür, AB siyaseti de kamuoylarının rüzgârına kapılmak yerine ona yön verecek cesareti gösterirse aşılabilecek bir sorundur bu.

AB liderlerinin nisan ayı sonunda verdikleri karar bu şans getirmektedir. Anayasa değişikliklerinin yasalara ve iç mevzuatımıza geçirilmesi için öngörülen sürenin bu şekilde kullanılması halinde sonbahara Türkiye-AB ilişkileri eğrisinin yeniden yükselişe geçtiğini görerek girebiliriz. Öte yandan, bu zahiri, kısa vadeli sorunu çözebiliriz ama toplumsal hafızalarının derinlerinde yatan kadim soruna çözüm bulmak o kadar kolay değil. Ama imkânsız da değil.

Uzun vadeli sorunu bu kısa yazı kapsamında değil açıklamak tanımlamak dahi çok zor. Yine de, aşırı kısaltmanın getireceği sakıncaları da göze alarak deneyeceğim.

Uygarlıklar Çatışıyor! Hâlâ mı?

Bugün "Batı" olarak adlandırdığımız uygarlık Avrupa coğrafyasında, iki bin yılda belli bir kültürel, düşünsel gelişme çizgisi sonucunda ortak kurumlar, toplumsal yapılar, siyasi sistemler, teknoloji, değerler ve çıkarlar biçiminde ortaya çıkmıştır. Büyük ölçüde Hristiyanlıktan ve Musevilikten hareketle ortaya çıkmış olsa da zaman içinde Rönesans, Reform, din savaşları, aydınlanma, Fransız Devrimi gibi sayısız pratiğin etkisiyle şekil değiştirmiştir. Bu gelişmelerin sonucunda bugün ortaya çıkmış olan sentezi "hâkim kültür¹" olarak da adlandırabiliriz. Hâkim kültürün hüküm sürdüğü coğrafyada yaşayan herkesin bunu kabullenmesi ve saygı duyması gerektiği savunulur.

Bugün karşımızda olan "Avrupa", on dokuzuncu yüzyılın sonlarından başlayarak benimsenen laiklik ve demokrasi kavramlarını öne çıkarmaktadır. İnsan hakları, ifade özgürlüğü,

hukukun üstünlüğü gibi kavramlar demokrasinin gerekleri ya da alt başlıklarıdır. Şunu da not edelim: Batı modelinin temel unsuru “özgür vatandaş”tır. Son dönemlerde buna “sivil toplum” da eklenmiştir. Bu bakış açısını zirveye taşıyan şöyle bir söz hatırlıyorum: Sivil toplum demokrasinin demokratikleşmesidir.

Konuyu kesinlikle dinler çatışması kolaylığıyla açıklamak istemiyorum ama içinde yaşadığımız bölgedeki hâkim kültürün İslam ilkeleri etrafında oluştuğunu da göz ardı edemeyiz. Batı'nın gözlüğüyle bakıldığında, Hıristiyanlığın çıktığı Orta Doğu'yu ve ülkemizi de içinde bulandıran coğrafyada, insanlığa Hıristiyanlıktan farklı bir mesaj veren bir diğer büyük dinin, İslam inancının etrafında bir başka uygarlık geliştiği görülmektedir. Oradaki hâkim kültür İslam etrafında şekillenmiştir.

Aynı coğrafi bölgede benzer iddiaları olan iki din ve iki uygarlık varsa aralarında çatışma olması kaçınılmazdır. Öyle de oldu zaten; iki uygarlık on dört yüz yıl boyunca, bir o yanın bir diğer yanın galebe çaldığı dalgalar halinde çatıştılar ama bir yandan da birbirlerini tanıdılar, anlamlandırdılar, birbirlerinden etkilendiler. Ve muhtemelen çatışma nedenleri zaman içinde giderek farklılıkları değil, benzerlikleri olmaya başladı.

Bu arada dünya da değişti. Yakın gelecekte aralarında karşılıklı anlayış ve iş birliği için dış ortam aslında hazır. Şimdi artık sıra ortak anlayış ve özlemleri öne çıkarma zamanı. Birbirlerini daha iyi tanıdıca, daha iyi kavradıkça bu olasılık da artacaktır. Demokrasi, laiklik, özgürlük, adalet gibi kavramlar etrafında ortak bir anlayış geliştirilebilirse gerçeğe dönüşecek bir rüyadır bu. Kadim uygarlıklar çatışması sorununun çözümü de buradadır.

Avrupa'da yaşayan Müslümanlar bu konuda çok önemli bir rol oynayabilir. Bölgenin tek laikliği ve demokrasiyi benimsemiş ülkesi Türkiye daha da büyük bir rol oynayabilir. Bu hayalin gerçek-

leşmesinin önünde, her iki taraftan da kaynaklanabilecek birçok engel, tehdit ve tehlike vardır ama umut da vardır. Türkiye-AB ilişkilerinin güçlü fırtınalara rağmen hâlâ ayakta durabilmesinin sebebi belki de bu umuttur.

Aslında yazıya dramatik etkinin yükseldiği bu noktada son vermek edebiyat tekniği açıdan en doğrusu olurdu ama ne yazık ki amacım edebiyat yapmak değil (aslında haddim de değil ya!). Bu itibarla, devam etmek, referandum sonrası Belçika başta olmak üzere bazı AB ülkelerinde yaşanan birtakım gelişmeleri, yukarıda dile getirdiğim bazı hususları yansıtan bir örnek olarak aktarmak istiyorum.

AB'de Yaşayan Türk Kökenli Seçmenler ve Anayasa Referandumu

Referandumda AB ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımız da oy kullandılar ve sonuçta onların Türkiye ortalamasının hayli üzerinde evet oyu verdiği anlaşıldı. Hemen ertesi günden başlayarak, kendini bilmez bazı Belçikalı siyasetçiler, Avusturya ve Almanya'da da, anti demokratik olduğuna inandıkları bir anayasa değişikliğine evet dedikleri için Avrupa'da yaşayan insanlarımızın çifte vatandaşlıklarının iptal edilmesi ya da sosyal yardımlarının gözden geçirilmesi gibi yollarla cezalandırılması gerektiğini dile getirmeye başladılar. Başlangıçta taraftar da buldular ve Belçika'daki Türk toplumunda ciddi bir rahatsızlık yarattılar. Neyse ki balon çabuk söndü, bu garip söyleme çabuk son verildi.

Belçika'da bu konuyu muhataplarımızla epey tartıştık ve onlara şu şekilde cevap verdik: Oyunu şu ya da bu şekilde kullandı diye özgür bireyi cezalandırmak demokrasiye aykırıdır. Çünkü demokrasilerde özgür bireyin, adil ve eşit koşullarda yapılan dürüst bir seçimde kullandığı oy bir anlamda kutsaldır. Yüzde elli artı bir oyun kazanacağı bir seçimde o “bir oy” senin, benim, onun, kimin oyu olursa olsun sonucu belirleyecektir.

Bu anlamda çok değerlidir ve sistemin özüdür. Kişi, değil oyu nedeniyle cezalandırılmak, o oyu ne yönde kullandığı konusunda dahi sorgulanamaz.

Siyasi partiler elbette o oya talip olabilirler; elbette o tek oyu kendilerine yönlendirmek için çağrıda bulunabilirler, gayret gösterebilirler, göstermelidir de; görevleri, varlık nedenleri budur. Seçimden sonra oyları genel anlamda analiz edip değerlendirebilirler de ama oy verme kabinine girip vicdaniyla baş başa oyunu kullanan kişiyi bu eylemi nedeniyle kimse sorgulayamaz, oyunun ne olduğunu açıklamaya zorlayamaz, oyu yüzünden kınayamaz, küçük göremez, asla ama asla cezalandıramaz. Hele de devlet eliyle. Gerçek bir demokraside bunun sözü dahi edilemez, edilmemelidir.

Türkiye'yi demokrasi çizgisinde geriye kaymakla suçlayan kişilerin ve kesimlerin demokrasinin bu temel ilkesini ihlal ediyor olmaları trajikomiktir. Bu yaşananlar, bir taraftan da, aynen seçmenlerin dörtte birinin aşırı uçlardaki partilere oy veriyor olması gibi AB'deki çeşitliliği ve kafa karışıklığını göstermektedir. Bu çelişkiye düşenleri eleştiriyoruz ama tabii aynı şekilde bizim de o “tek oy”un önemini ve değerini bilerek davranmamız, seçim öncesi ve sonrası uygulamalarımızın o değer hakkını verecek, ona asla gölge düşürmeyecek şekilde olmasına özen göstermemiz gerekir. Öyle yapılırsa ne bu saçma söylemlere yol açılır ne de meşruiyet sorunu yaşanır.

Türkiye-AB İlişkilerinde Bundan Sonra ne Olacak: Olmaz, Olur mu?

Türkiye-AB ilişkilerinde bugün itibarıyla neredeyiz dersenez, geçtiğimiz 54 yılın sonunda geldiğimiz noktayı şöyle özetlerim:

- Hukuki statü olarak 54 yılın en üst noktasındayız.
- Siyasi zemin olarak 54 yılın dip noktalarından birisindeyiz.

Bundan sonra olacakları da bu iki ►►

Peşin hükümler ve ön yargıları değiştirmek için sözler çalışmıyor. Ancak büyük ve olumlu eylemler, olaylar ani değişikliklere yol açabiliyor.

mihenk noktasına göre değerlendirmeliyiz. Amacımız hukuki statüyü daha da yükseltmek ve üyelik noktasına getirmek olmalı ama bunu yapabilmek için de siyasi zemini yükseltmeli ve katılım müzakerelerini yeniden “anamlı” hale getirmeliyiz.

AB Zirvesi’nden müzakereleri durdurma kararı çıkmadı, yani hukuki statüde bir gerileme olmadı, ama siyasi ilişkiler düzelmiş de değil. Şimdi önümüzde gelecek yılın ilkbahar aylarında yayımlanacak olan Komisyon İzleme Raporu’na kadar yaklaşık 12 aylık bir süre var. Bakalım taraflar bu süreyi nasıl değerlendirecekler? Sözlemlere bakılırsa işler pek parlak da gözüküyor.

Söylem deyince, Avrupa Komisyonu’nun Genişlemeden Sorumlu Komiseri

Johannes Hahn’ın kullandığı bir kelime özellikle dikkatimi çekti. Zirve öncesi attığı tweet’te “Türkiye’nin kadri belli olacak” demişti. Kelime seçimleri çok önemlidir, genelde beynin derinliklerinde yatan düşünceleri yansıtır. Bence sayın Komiser burada çuvallamış. Yıllardır Brüksel’den, AB’nin kendi kaderini dahi belirleyemediğini izleyip duruyoruz. İçimden şöyle demek geçti. Bu ne kibir! Bu ne yukarıdan bakış!

Zirve’den sonra da “Türkiye’nin AB rüyası sona erdi” diye buyurdu sayın Komiser. Ben de en kibar şekliyle, AB böylesine önemli bir siyasi karar aldıysa, eğer sahiden durum buysa açıklamayı neden seçilmiş bir siyasetçi değil de, ne kadar yüksek düzeyde olursa olsun, atanmış bir memur yaptı diye sorarım. Üstelikte rüya bizim rüyamız, sen nasıl son verirsin ki ona? Rüyamızın ne olduğunu yukarıda tanımladım. Sizce, sayın Komiser öyle buyurdu diye son bulacak bir rüyamı o? Burada AB’li dostlarımıza bir sözüm var: Kimse bir ülkeye demokrasiyi veremez, hele zorla hiç veremez ama engelleri kaldırmasına yardımcı olabilir. AB, çok yakın geçmişte yaptığı öngörü ve pozisyon hatalarının öz eleştirisini yapabilse belki daha akıllıca politikalar güdebilir.

Yakında yapılacak bir Türkiye-AB Zirvesi’nden söz ediliyor. Umarım bu toplantı uzun zamandır önerdiğimiz “samimiyet ve dürüstlük zirvesi” olur, taraflar akıllıca davranır. Gerçi çok fazla umudum da yok; termodinamiğin evrensel yasası der ki “olmayan enerjiden bir varlık (madde) üretemezsiniz”. Ben enerjiyi, yani pozitif siyasi iradeyi, ortada göremiyorum. Bakalım siyasetçilerimiz olmazı olur edebilecekler mi? ■

¹Hâkim kültür terimini (Almanya’da “öncü kültür” teriminin algılandığı gibi) olumsuz anlamda kullanmıyorum. Hâkim kültür her toplumda vardır, kaçınılmazdır. Örneğin şu an AB çapında, ulusal kimlik çeşitliliğini koruyarak kolektif bir kimlik oluşturacak ortak değerler, inançlar ve politikalar geliştirilmesine çalışılmaktadır. Eğer başarılırsa AB’nin hâkim kültürü haline gelecektir. Hâkim kültürün, yaşam felsefesi ve tarzının yanı sıra siyaset ve siyasi kurumları da içerdiği unutulmamalıdır.

